

URZĄD STATYSTYCZNY W ŁODZI
STATISTICAL OFFICE IN ŁÓDŹ

ANALIZY STATYSTYCZNE

**NIEPEŁNOSPRAWNI
W WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM**

***DISABLED PERSONS
IN ŁÓDZKIE VOIVODSHIP***

STATISTICAL ANALYSES

ŁÓDŹ 2014

ZESPÓŁ REDAKCYJNY
URZĘDU STATYSTYCZNEGO W ŁODZI

PRZEWODNICZĄCY

Piotr Ryszard Cmela

CZŁONKOWIE

Edward Bedlechowicz
Mariola Chrobot
Ewelina Herman
Anna Jaeschke
Stanisław Kaniewicz
Sławomir Konczak
Włodzimierz Obraniak
Elżbieta Ossowska
Tomasz Piasecki
Jolanta Włodarczyk
Liliana Wójcik

REDAKCJA MERYTORYCZNA I SKŁAD KOMPUTEROWY:

ŁÓDZKI OŚRODEK BADAŃ REGIONALNYCH
Izabela Kaleta

pod kierunkiem
Anny Jaeschke

PROJEKT OKŁADKI:

ŁÓDZKI OŚRODEK BADAŃ REGIONALNYCH
Katarzyna Szkopiecka

Przy publikowaniu danych US – prosimy o podanie źródła

Publikacja dostępna na www.lodz.stat.gov.pl

ISBN 978-83-60002-67-4

Przedmowa

Urząd Statystyczny w Łodzi przekazuje Państwu publikację prezentującą dane statystyki publicznej o osobach niepełnosprawnych zamieszkujących województwo łódzkie.

Opracowanie, poza wynikami Narodowego Spisu Powszechnego 2011 charakteryzującymi zbiorowość niepełnosprawnych i zmian, jakie zaobserwowano w okresie dziewięciu lat międzyspisowych, prezentuje dane pochodzące z różnych badań statystyki gromadzących informacje o osobach niepełnosprawnych.

Zakres tematyczny wydawnictwa, obejmujący informacje o strukturze demograficznej i społecznej niepełnosprawnych, kształceniu osób ze szczególnymi potrzebami edukacyjnymi oraz sytuacji osób z orzeczoną niepełnosprawnością na rynku pracy, uzupełniają dane dotyczące orzecznictwa o niepełnosprawności oraz zatrudnienia niepełnosprawnych w szczególnych podmiotach, jakimi są zakłady pracy chronionej.

Publikacja skierowana jest do szerokiego grona odbiorców zainteresowanych problematyką niepełnosprawności, w szczególności zaś do osób, instytucji i fundacji podejmujących działania mające na celu aktywizację osób niepełnosprawnych i tworzenie możliwości ich pełnego uczestnictwa w życiu społecznym.

Mamy nadzieję, że tematyka i zakres prezentowanych danych okażą się interesujące i staną się źródłem wiedzy o różnych aspektach sytuacji osób niepełnosprawnych w województwie łódzkim.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego w Łodzi

dr Piotr Ryszard Cmela

Preface

Statistical Office in Łódź presents the publication which includes data from public statistics about disabled persons living in łódzkie voivodship.

The elaboration, beside results of the Population and Housing Census 2011, characterizing disabled persons and the changes, which were observed during inter-censuses nine years, presents data from different statistic research, which collected information about disabled persons.

The publication contains data on the demographic and social structure of disabled persons, education of persons with special educational requirements and the situation of disabled persons in the labor market. Analysis has been enriched by data on case law about disability and employment in sheltered workshops.

The publication is addressed to a wide range of load interested in disability issues, in particular to persons, institutions and foundations in their efforts aimed at activation of disabled persons and creating opportunities for their full participation in society.

We hope, that subject matter and scope of the data presented will be interesting and will become a source of knowledge about different aspects of the situation of disabled persons in łódzkie voivodship.

*Director
of the Statistical Office in Łódź*

Piotr Ryszard Cmela, Ph.D.

SPIS TREŚCI

	Str.
Przedmowa	3
<i>Preface</i>	
Spis tablic i wykresów	7
<i>List of tables and graphs</i>	
UWAGI METODYCZNE	9
<i>Methodological notes</i>	
UWAGI ANALITYCZNE	21
<i>Analytical notes</i>	
1. Niepełnosprawni w województwie łódzkim – wyniki spisów powszechnych.....	21
<i>Disabled persons in łódzkie voivodship</i>	
1.1 Liczba i struktura osób niepełnosprawnych	21
<i>Number and structure of disabled persons</i>	
1.2 Osoby niepełnosprawne według grup wieku.....	23
<i>Disabled persons by age</i>	
1.3 Poziom wykształcenia osób niepełnosprawnych i kontynuowanie nauki	26
<i>Level of education of disabled persons and continuing of their education</i>	
1.4 Ograniczenia w sprawności osób niepełnosprawnych.....	29
<i>Skills limitations of disabled persons</i>	
1.5 Aktywność ekonomiczna osób niepełnosprawnych	32
<i>Economic activity of disabled persons</i>	
1.6 Źródła utrzymania osób niepełnosprawnych.....	35
<i>Main source of maintenance disabled persons</i>	
2. Orzecznictwo o niepełnosprawności.....	37
<i>Case law about disability</i>	
3. Kształcenie osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	43
<i>Education of people with special educational requirements</i>	
3.1. Kształcenie specjalne w szkołach	43
<i>Special education in schools</i>	
3.2. Opieka na dziećmi i młodzieżą	47
<i>Child and youth care</i>	
3.3. Studenci i absolwenci szkół wyższych.....	47
<i>Students and graduates of higher education institutions</i>	

	Str.
4. Niepełnosprawni na rynku pracy <i>Disabled persons in labour market</i>	49
4.1. Pracujący <i>Employed</i>	49
4.2. Bezrobotni zarejestrowani..... <i>Register unemployed persons</i>	53
4.3. Oferty pracy <i>Job offers</i>	57
5. Podsumowanie <i>Summary</i>	59
ANEKS TABELARYCZNY <i>TABULAR APPENDIX</i>	61

SPIS TABLIC I WYKRESÓW

	Str.
TABLICE	
Tabl. 1.1. Osoby niepełnosprawne według miejsca zamieszkania, płci i kategorii niepełnosprawności..	21
Tabl. 2.1 Osoby niepełnosprawne według płci i wieku w 2011 r.	24
Tabl. 3.1. Osoby niepełnosprawne w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia, płci i miejsca zamieszkania	27
Tabl. 4.1. Osoby niepełnosprawne w wieku 13 lat i więcej kontynuujące naukę według odczuwanego rodzaju ograniczenia sprawności	28
Tabl. 5.1. Niepełnosprawni według deklarowanego ograniczenia sprawności w 2011 r.	29
Tabl. 6.1. Osoby niepełnosprawne w wieku 15 lat i więcej według aktywności ekonomicznej	32
Tabl. 7.1. Osoby niepełnosprawne w wieku 15 lat i więcej według aktywności ekonomicznej i ograniczenia sprawności w 2011 r.	34
Tabl. 8.2. Liczba orzeczeń powiatowych/miejskich zespołów do spraw orzekania o niepełnosprawności.....	39
Tabl. 9.2. Liczba orzeczeń osób w wieku 16 lat i więcej według orzeczonego stopnia niepełnosprawności	42
ANEKS TABELARYCZNY	
Tabl. 1. Niepełnosprawni według kategorii niepełnosprawności	62
Tabl. 2. Niepełnosprawni według kategorii niepełnosprawności i odczuwanych ograniczeń sprawności	63
Tabl. 3. Osoby niepełnosprawne według powiatów	65
Tabl. 4. Osoby niepełnosprawne według ekonomicznych grup wieku.....	65
Tabl. 5. Osoby niepełnosprawne w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia, płci i miejsca zamieszkania	66
Tabl. 6. Osoby niepełnosprawne w wieku 13 lat i więcej kontynuujące naukę według wieku, stopnia ograniczenia sprawności, płci i miejsca zamieszkania w 2011 r.	67
Tabl. 7. Osoby niepełnosprawne w wieku 15 lat i więcej według aktywności ekonomicznej, płci i miejsca zamieszkania	67
Tabl. 8. Osoby niepełnosprawne w wieku 15 lat i więcej według aktywności ekonomicznej i kategorii niepełnosprawności	68
Tabl. 9. Współczynnik aktywności zawodowej, wskaźnik zatrudnienia, stopa bezrobocia według płci i miejsca zamieszkania	69
Tabl. 10. Osoby niepełnosprawne według głównego źródła utrzymania oraz miejsca zamieszkania w 2011r.	69
Tabl. 11. Wnioski o wydanie orzeczenia o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności złożone w powiatowych/miejskich zespołach do spraw orzekania o niepełnosprawności według celu złożenia wniosku	70
Tabl.12. Wydane orzeczenia według przyczyn niepełnosprawności	71
Tabl.13. Wydane orzeczenia według płci oraz wieku orzekanych.....	72
Tabl.14. Wydane orzeczenia według przyczyny i stopnia niepełnosprawności.....	73
Tabl. 15. Uczniowie i absolwenci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi według typu szkoły.....	74
Tabl. 16. Uczniowie niepełnosprawni w szkołach specjalnych i ogólnodostępnych	75
Tabl. 17. Uczniowie objęci kształceniem specjalnym według rodzaju niepełnosprawności i typu szkoły w roku szkolnym 2012/13.....	77

	Str.
Tabl. 18. Specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze i ośrodki rewalidacyjno-wychowawcze	78
Tabl. 19. Studenci niepełnosprawni według rodzaju niepełnosprawności (łącznie z cudzoziemcami)	79
Tabl. 20. Absolwenci niepełnosprawni według rodzaju niepełnosprawności (łącznie z cudzoziemcami)	79
Tabl. 21. Pracujący niepełnosprawni oraz podmioty zainteresowane zwiększeniem zatrudnienia osób niepełnosprawnych	80
Tabl. 22. Pracujący niepełnosprawni według sekcji PKD 2007	80
Tabl. 23. Zakłady pracy chronionej	81
Tabl. 24. Zakłady aktywności zawodowej	81
Tabl. 25. Bezrobotni zarejestrowani i oferty pracy	82
Tabl. 26. Zarejestrowani bezrobotni niepełnosprawni i oferty pracy według powiatów	82
Tabl. 27. Bezrobotni zarejestrowani według czasu pozostawania bez pracy, wieku, wykształcenia i stażu pracy	83

WYKRESY

Wykres.1. Osoby niepełnosprawne na 1000 ludności w 2011 r. według powiatów	23
Wykres.2. Osoby niepełnosprawne według ekonomicznych grup wieku	25
Wykres.3. Osoby niepełnosprawne w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia w 2011 r. ...	26
Wykres.4. Osoby niepełnosprawne według liczby i grup schorzeń w 2011 r.	31
Wykres.5. Osoby niepełnosprawne według głównego źródła utrzymania i miejsca zamieszkania w 2011 r.	35
Wykres.6. Wnioski i orzeczenia w powiatowych/miejskich zespołach ds. orzekania o niepełnosprawności	37
Wykres.7. Wnioski złożone w powiatowych/miejskich zespołach ds. orzekania o niepełnosprawności według celu w 2012 r.	38
Wykres.8. Struktura wydanych orzeczeń o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności w 2012 r. według przyczyn	41
Wykres.9. Uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	43
Wykres.10. Uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w szkołach ogólnodostępnych według rodzaju oddziału	44
Wykres.11. Uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w roku szkolnym 2012/2013 według typu szkoły	45
Wykres.12. Odsetek uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w roku szkolnym 2012/13 według rodzaju niepełnosprawności i typu szkoły	46
Wykres.13. Niepełnosprawni studenci i absolwenci szkół wyższych	48
Wykres.14. Liczba pracujących osób niepełnosprawnych	49
Wykres.15. Struktura pracujących według sekcji PKD 2007 w 2013 r.	51
Wykres.16. Niepełnosprawni zatrudnieni w zakładach pracy chronionej według orzeczonego stopnia niepełnosprawności	52
Wykres.17. Wskaźnik zatrudnienia według BAEL	53
Wykres.18. Zarejestrowani bezrobotni niepełnosprawni oraz oferty pracy dla osób niepełnosprawnych	54
Wykres.19. Osoby niepełnosprawne na 1000 zarejestrowanych bezrobotnych w 2013 r. według powiatów	55
Wykres.20. Struktura zarejestrowanych bezrobotnych według wybranych cech w 2013 r.	56
Wykres.21. Oferty pracy skierowane do osób niepełnosprawnych w 2013 r. według powiatów	58

UWAGI METODYCZNE

Narodowy spis powszechny

Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011 został przeprowadzony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w okresie od 1 kwietnia do 30 czerwca 2011 r. według stanu w dniu 31 marca 2011 r., o godz. 24.00.

Ramy tematyki spisu ludności i mieszkań w 2011 roku, zakres, formę, tryb, granice obowiązków statystycznych i dobrowolności udziału w badaniach określiła Ustawa z dnia 4 marca 2010 r. o narodowym spisie powszechnym ludności i mieszkań w 2011 r. (Dz. U. z 26 marca 2010 r. nr 47, poz.277) wraz z aktami wykonawczymi do ustawy oraz Rozporządzenie (WE) Parlamentu Europejskiego i Rady Nr 763/2008 z dnia 9 lipca 2008 r. w sprawie spisów powszechnych ludności i mieszkań (Dz. U. UE. L. z dnia 13.08.2008 r. Nr 218).

Spis ludności 2011 obejmował osoby stale zamieszkałe (zameldowane) na obszarze Polski bez względu na fakt, czy te osoby przebywały w kraju w czasie spisu czy też były za granicą oraz osoby przebywające czasowo. Spis był przeprowadzony w budynkach, mieszkaniach, obiektach zbiorowego zakwaterowania i innych zamieszkałych pomieszczeniach niebędących mieszkaniami.

Powszechny spis ludności i mieszkań 2011 został przeprowadzony metodą mieszaną, w odróżnieniu od wszystkich dotychczasowych spisów, które były przeprowadzane metodą tradycyjną z ewentualnym włączeniem badań reprezentacyjnych, rozszerzających zakres badanych w spisie tematów.¹

Zgodnie z zapisami ustawy z dnia 4 marca 2010 r. o Narodowym Spisie Powszechnym Ludności i Mieszkań w 2011 r. udzielanie odpowiedzi na pytania dotyczące niepełnosprawności odbywało się na zasadzie dobrowolności. Decyzję taką podjęto ze względu na specyfikę i wrażliwość tematu. Na pytania odpowiadały osoby dorosłe, które wyraziły na to zgodę, natomiast na temat dzieci informacji udzielali rodzice lub opiekunowie.

Niepełnosprawni

Osoba niepełnosprawna to osoba, która posiada odpowiednie orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony lub osoba, która takiego orzeczenie nie posiada, lecz odczuwa ograniczenie sprawności w wykonywaniu czynności podstawowych dla swojego wieku (zabawa, nauka, praca, samoobsługa).

¹ Szersze informacje o metodzie przeprowadzenia spisu oraz źródłach danych wykorzystywanych dla potrzeb spisu zostały przedstawione w publikacji „Ludność i gospodarstwa domowe. Stan i struktura społeczno-ekonomiczna. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011”, GUS, Warszawa 2013.

Przez czynności zwykle (podstawowe) dla danego wieku należy rozumieć:

- dla niemowląt – prawidłową reakcję na bodźce zewnętrzne (płacz, uśmiech, właściwe gesty i odruchy),
- dla dzieci w wieku przedszkolnym – zdolność brania udziału w grach i zabawach w grupie rówieśników,
- dla dzieci w wieku szkolnym – uczęszczanie do szkoły oraz uczestnictwo we wszystkich rodzajach obowiązkowych zajęć,
- dla osób w wieku aktywności zawodowej – pracę zawodową, naukę lub prowadzenie gospodarstwa domowego,
- dla osób w wieku starszym – podstawową samoobsługę przy czynnościach higienicznych, zakupach, przyrządzaniu posiłków itp.

Zbiorowość osób niepełnosprawnych została podzielona na dwie podstawowe grupy:

- **osoby niepełnosprawne prawnie**, tj. takie, które posiadały odpowiednie, aktualne orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony (niezależnie od tego czy wydane do celów rentowych, czy pozarentowych),
- **osoby niepełnosprawne wyłącznie biologicznie**, tj. takie, które nie posiadały orzeczenia, ale odczuwały całkowicie, poważnie lub umiarkowanie ograniczoną zdolność do wykonywania czynności podstawowych dla ich wieku.

Kryterium zakwalifikowania danej osoby do zbiorowości osób niepełnosprawnych prawnie było:

- dla osób w wieku 16 lat i więcej – posiadanie aktualnego orzeczenia wydanego przez odpowiedni organ orzekający, ustalającego niezdolność do pracy, stopień niepełnosprawności, celowość przekwalifikowania lub inwalidztwo,
- dla osób poniżej 16 roku życia – posiadanie aktualnego orzeczenia o niepełnosprawności wydanego przez organ orzekający.

Informacją poszerzającą wiedzę o osobach niepełnosprawnych prawnie była ich subiektywna ocena zdolności do wykonywania podstawowych czynności życiowych. Uwzględniając subiektywną ocenę osób niepełnosprawnych prawnie wyodrębniono spośród nich dwie subpopulacje:

- **osoby niepełnosprawne prawnie i biologicznie**, tj. takie osoby, które posiadały aktualne orzeczenie i jednocześnie deklarowały całkowicie, poważnie lub umiarkowanie ograniczoną zdolność do wykonywania czynności podstawowych,
- **osoby niepełnosprawne wyłącznie prawnie**, tj. osoby, które posiadały aktualne orzeczenie, natomiast nie deklarowały jakichkolwiek ograniczeń w wykonywaniu czynności podstawowych dla ich wieku.

Stosowany jest również podział wyodrębniający spośród ogółu osób niepełnosprawnych wszystkie osoby **według ograniczenia sprawności i jego stopnia** – niezależnie czy posiadały orzeczenie prawne. Pozostałe osoby według tego grupowania zostały zaliczone do osób niepełnosprawnych nieodczuwających ograniczeń (niepełnosprawni wyłącznie prawnie).

Ze względu na występujące ograniczenia wśród zbiorowości osób niepełnosprawnych rozróżnia się 3 stopnie ograniczenia zdolności do wykonywania czynności podstawowych: **całkowicie, poważnie lub umiarkowanie ograniczoną**. We wszystkich przypadkach chodzi o stany długotrwałe, tj. takie, które **trwają** lub przewiduje się, że **będą trwały** 6 miesięcy lub dłużej.

Ekonomiczne grupy wieku

Przez ludność **w wieku produkcyjnym** rozumie się ludność w wieku zdolności do pracy. Dla mężczyzn przyjęto wiek 18-64 lata, dla kobiet – 18-59 lat. Wśród ludności w wieku produkcyjnym wyróżnia się ludność w wieku **mobilnym**, tj. w wieku 18-44 lata i **niemobilnym**, tj. mężczyźni – 45-64 lata, kobiety – 45-59 lat. Przez ludność **w wieku nieprodukcyjnym** rozumie się ludność **w wieku przedprodukcyjnym**, tj. do 17 lat oraz ludność **w wieku poprodukcyjnym**, tj. mężczyźni – 65 lat i więcej, kobiety – 60 lat i więcej.

Poziom wykształcenia

Jest to najwyższy ukończony cykl kształcenia w szkole lub szkolenia w innym trybie lub formie, uznany zgodnie z obowiązującym systemem szkolnictwa. Podstawą zaliczenia wykształcenia do określonego poziomu jest uzyskanie świadectwo (dyplom) ukończenia odpowiedniej szkoły niezależnie od trybu jej ukończenia (dziennie, wieczorowo, zaocznie czy eksternistycznie). Informacje o poziomie wykształcenia pozyskiwane były dla wszystkich osób w wieku 13 lat i więcej.

W NSP 2011 w porównaniu do spisu 2002 klasyfikacja poziomów wykształcenia została poszerzona o dwie pozycje: absolwentów posiadających dyplom ukończenia kolegium (na poziomie szkoły policealnej) oraz absolwentów szkół gimnazjalnych.

Aktywność ekonomiczna ludności

W spisie zastosowano definicje aktywności ekonomicznej ludności zalecane przez Europejską Komisję Gospodarczą ONZ i Urząd Statystyczny Unii Europejskiej (Eurostat). Zgodnie z tymi zaleceniami przedmiotem badania był fakt wykonywania pracy, czyli wykonywanie, posiadanie bądź poszukiwanie pracy, a nie formalna sytuacja zawodowa osób badanych w okresie badanego tygodnia – tj. od 25.03 do 31.03.2011 r. Przyjęta kolejność wyodrębniania poszczególnych kategorii ludności

w wieku 15 lat i więcej gwarantuje zaklasyfikowanie każdej osoby tylko do jednej z trzech kategorii: pracujących, bezrobotnych i biernych zawodowo.

Ludność aktywna zawodowo obejmuje wszystkie osoby uznane za pracujące lub bezrobotne zgodnie z definicjami podanymi poniżej.

Do pracujących zaliczono wszystkie osoby w wieku 15 lat i więcej, które w okresie badanego tygodnia (25-31 marca 2011 r.):

- wykonywały przez co najmniej 1 godzinę pracę przynoszącą zarobek lub dochód tzn. były zatrudnione w charakterze pracownika najemnego, pracowały we własnym (lub dzierżawionym) gospodarstwie rolnym lub prowadziły własną działalność gospodarczą poza rolnictwem, pomagały (bez wynagrodzenia) w prowadzeniu rodzinnego gospodarstwa rolnego lub rodzinnej działalności gospodarczej poza rolnictwem,
- nie wykonywały pracy (np. z powodu choroby, urlopu, przerwy w działalności zakładu, trudnych warunków atmosferycznych, strajku), ale formalnie miały pracę jako pracownicy najemni bądź pracujący na własny rachunek.

Klasyfikacja statusu zatrudnienia wyróżnia następujące kategorie pracujących:

Pracownicy najemni, to:

- osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy (umowa o pracę, umowa-zlecenie, umowa o dzieło, powołanie, wybór lub mianowanie) w jednostkach państwowych, spółdzielniach, jednostkach organizacji społecznych, politycznych i związków zawodowych, w jednostkach prywatnych (również u osób fizycznych) i w indywidualnych gospodarstwach rolnych,
- osoby wykonujące pracę nakładczą,
- uczniów (oraz osoby przebywające na praktykach), z którymi zakłady pracy lub osoby fizyczne zawarły umowę o naukę zawodu lub przyuczenie do określonej pracy, jeżeli otrzymują wynagrodzenie,
- osoby zatrudnione w rodzinnym gospodarstwie rolnym bądź rodzinnej działalności gospodarczej i jednocześnie otrzymujące za wykonywaną pracę ustalony zarobek lub dochód (niekoniecznie w formie pieniężnej) – niezależnie od związku z gospodarstwem domowym użytkownika gospodarstwa rolnego czy właściciela rodzinnej działalności gospodarczej (np. syn systematycznie pomagający swojemu ojcu w pracy w gospodarstwie rolnym i otrzymujący za to ustalone wynagrodzenie, powinien być traktowany jako pracownik najemny, a nie jako pomagający członek rodziny).

Pracujący na własny rachunek – do tych osób zalicza się:

- właścicieli, współwłaścicieli i dzierżawców indywidualnych gospodarstw rolnych pracujących w tych gospodarstwach,
- członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych,
- agentów we wszystkich systemach agencji,
- osoby prowadzące własną działalność gospodarczą poza rolnictwem (zarejestrowaną lub niezarejestrowaną),
- osoby, którym narzucono zarejestrowanie własnej działalności jako 1-osobowy podmiot gospodarczy.

z tego: **pomagający członkowie rodzin** – osoby, które bez umownego – ustalonego wcześniej – wynagrodzenia pomagały w prowadzeniu rodzinnej działalności gospodarczej, w tym również w prowadzeniu gospodarstwa rolnego i wykonywały tę pracę w badanym tygodniu.

Pracodawcy – to osoby pracujące na własny rachunek, które w badanym tygodniu zatrudniały przynajmniej 1 pracownika najemnego.

Pracujący na własny rachunek niezatrudniający pracowników.

Bezrobotni są to osoby w wieku 15-74 lata, które spełniły jednocześnie trzy warunki:

- 1) w okresie badanego tygodnia nie były osobami pracującymi,
- 2) aktywnie poszukiwały pracy tzn. podjęły konkretne działania aby znaleźć pracę, w okresie od 1 do 31 marca,
- 3) były zdolne/gotowe podjąć pracę w tygodniu badanym i następnym.

Do bezrobotnych zaliczono także osoby, które znalazły pracę i oczekiwały na jej rozpoczęcie w okresie 3 miesięcy oraz były gotowe tę pracę podjąć.

Ludność bierną zawodowo stanowią osoby w wieku 15 lat i więcej, które nie zostały zaklasyfikowane jako pracujące lub bezrobotne tzn. osoby, które w badanym tygodniu:

- nie pracowały, nie miały pracy i jej nie poszukiwały,
- nie pracowały, poszukiwały pracy, ale nie były zdolne/gotowe do jej podjęcia w okresie od 1 do 14 kwietnia,
- nie pracowały i nie poszukiwały pracy, ponieważ miały pracę załatwioną i oczekiwały na jej rozpoczęcie w okresie: dłuższym niż 3 miesiące lub do 3 miesięcy, ale nie były gotowe tej pracy podjąć.

Pracujący i bezrobotni tworzą razem kategorię **aktywnych zawodowo**.

Źródła utrzymania

W spisie powszechnym ustalano główne i dodatkowe źródło utrzymania dla poszczególnych osób oraz odrębnie dla gospodarstw domowych. Informacje o źródłach dochodów, z których pochodziły środki na finansowanie konsumpcyjnych i innych życiowych potrzeb osób dotyczyły całego roku (12 miesięcy) poprzedzającego moment spisu. Ustalano je niezależnie od stanu aktywności ekonomicznej osób.

Ze względu na posiadane źródła utrzymania ludność można podzielić na dwie podstawowe kategorie: ludność posiadająca własne źródła utrzymania (w wieku 15 lat i więcej) i ludność utrzymywaną. Do ludności utrzymywanej zaliczono wszystkie osoby niezależnie od wieku nieposiadające własnych źródeł dochodów.

Główne źródło utrzymania osoby jest to źródło przynoszące jej największy zarobek lub dochód. Jeżeli osoba miała w ciągu roku poprzedzającego spis tylko jedno źródło dochodów – było ono jednocześnie jej głównym, a zarazem wyłącznym źródłem utrzymania.

Za **dodatkowe źródło utrzymania** uważa się źródło najważniejsze spośród wszystkich pozostałych po wyodrębnieniu głównego źródła utrzymania, czyli przynoszące dochód drugi pod względem wysokości.

W spisie 2011 wyróżniono następujące grupy źródeł utrzymania:

- dochody (zarobki) z pracy osobiście wykonywanej niezależnie od charakteru zatrudnienia,
- inne dochody pochodzące z własności lub z wynajmu,
- niezarobkowe źródło (w tym emerytury, renty, zasiłki),
- pozostałe źródła osobno nie wymienione,
- pozostawanie na utrzymaniu.

Ze względu na posiadane źródła utrzymania ludność dzieli się na dwie kategorie:

- posiadający własne źródła utrzymania, do których zaliczono osoby utrzymujące się z dochodów uzyskiwanych w ciągu całego roku poprzedzającego moment spisu: z pracy osobiście wykonywanej, z niezarobkowych źródeł, a także z wynajmu lub z własności,
- utrzymywani, tj. osoby, dla których pozostawanie na utrzymaniu jest źródłem utrzymania.

Orzecznictwo pozarentowe

Postępowanie realizowane w ramach systemu orzekania o niepełnosprawności do celów pozarentowych jest zespołowe i dwuinstancyjne, a organami właściwymi do orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności są:

1. Powiatowe/Miejskie Zespoły do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności, które jako pierwsza instancja wydają:

- orzeczenia o niepełnosprawności osób, które nie ukończyły 16 roku życia,
- orzeczenia o stopniu niepełnosprawności osób, które ukończyły 16 rok życia,
- orzeczenia o wskazaniach do ulg i uprawnień osób, które posiadają ważne orzeczenie o zaliczeniu do jednej z grup inwalidów lub niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym lub o niezdolności do pracy, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

Od orzeczeń o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności przysługuje osobie zainteresowanej prawo wniesienia odwołania do Wojewódzkiego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności.

2. Wojewódzki Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności, który jako druga instancja, rozpatruje odwołania od orzeczeń o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności wydanych przez Powiatowe/Miejskie Zespoły do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności funkcjonujące na terenie województwa

Zgodnie z ustawą z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (tekst jednolity Dz. U. 2010 Nr 214, poz. 1407, z późn. zm.) niepełnosprawność oznacza trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy. W myśl przytoczonej ustawy dla osób w wieku 16 lat i więcej ustalono trzy stopnie niepełnosprawności:

- **znaczny** - orzekany w stosunku do osoby z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej i wymagającą, w celu pełnienia ról społecznych, stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji. Orzeczenie tego stopnia niepełnosprawności wymaga wystąpienie wszystkich trzech przesłanek jednocześnie,
- **umiarkowany** - orzekany w stosunku do osoby z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej lub wymagającą czasowej albo częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych,
- **lekki** - orzekany w stosunku do osoby o naruszonej sprawności organizmu, powodującej w sposób istotny obniżenie zdolności do wykonywania pracy, w porównaniu do zdolności, jaką wykazuje osoba o podobnych kwalifikacjach zawodowych z pełną sprawnością psychiczną i fizyczną, lub mająca ograniczenia w pełnieniu ról społecznych dające się kompensować przy pomocy wyposażenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze lub środki techniczne.

Osoby, które nie ukończyły 16 roku życia zaliczane są do osób niepełnosprawnych, jeżeli mają naruszoną sprawność fizyczną lub psychiczną o przewidywanym okresie trwania powyżej 12 miesięcy, z powodu wady wrodzonej, długotrwałej choroby lub uszkodzenia organizmu, powodującą konieczność zapewnienia im całkowitej opieki lub pomocy w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych w sposób przewyższający wsparcie potrzebne osobie w danym wieku.

Orzeczenie o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności jest dokumentem nadającym status osoby niepełnosprawnej i stanowi podstawę do korzystania z ulg i przywilejów przysługujących osobom niepełnosprawnym na podstawie ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych oraz innych ustaw i przepisów wykonawczych do tych ustaw, określających uprawnienia osób niepełnosprawnych.

Zgonie z ustawą tryb orzeczniczy jest uruchamiany na wniosek osoby zainteresowanej lub jej przedstawiciela ustawowego albo, za ich zgodą, na wniosek ośrodka pomocy społecznej.

Edukacja

Prezentowane dane o szkołach, z wyjątkiem liczby absolwentów, podane są według stanu na początek danego roku szkolnego (30 września). Dane (z wyjątkiem danych o studentach) opracowano na podstawie Systemu Informacji Oświatowej administrowanego przez Ministerstwo Edukacji Narodowej.

Kształcenie specjalne organizowane jest dla dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej i może być realizowane w systemie szkolnym lub w formie indywidualnej. Kształcenie specjalne (na poziomie szkoły podstawowej, gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalnej) odbywa się w funkcjonujących samodzielnie szkołach specjalnych lub w szkołach ogólnodostępnych, w których tworzone są oddziały: specjalne, integracyjne, ogólnodostępne oraz w specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych, innych placówkach oświatowo-wychowawczych lub zakładach opieki zdrowotnej.

Uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, posiadający orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, nie muszą być niepełnosprawni w rozumieniu ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, podobnie jak uczniowie niepełnosprawni nie muszą mieć orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego.

Uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi realizują naukę w jednej z przewidzianych form organizacyjnych kształcenia, na podstawie orzeczenia publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej (w tym publicznej poradni specjalistycznej) o potrzebie kształcenia specjalnego lub indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży

Szkoły podstawowe specjalne i gimnazja specjalne organizowane są dla dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym niepełnosprawnych. Ponadto w ogólnodostępnych szkołach podstawowych i gimnazjach dla dzieci i młodzieży organizowane są oddziały specjalne przeznaczone dla dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Specjalne szkoły przysposabiające do pracy są to szkoły trzyletnie działające od roku szkolnego 2004/2005 na podbudowie programowej gimnazjum. Przeznaczone są dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz dla uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi. Ukończenie tego typu szkoły umożliwia uzyskanie świadectwa potwierdzającego przysposobienie do pracy. Jest to typ szkoły, po której ukończeniu nie przewiduje się kontynuowania nauki.

Specjalne licea ogólnokształcące (w tym uzupełniające) są szkołami ogólnokształcącymi, organizowanymi dla młodzieży wymagającej stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy. Licea ogólnokształcące specjalne realizują obowiązujące dla liceum plany i programy nauczania, a ponadto cele rewalidacyjne, rehabilitacyjne i resocjalizacyjne.

Specjalne szkoły zawodowe i ogólnozawodowe dostosowane są programowo i organizacyjnie do potrzeb i możliwości psychofizycznych młodzieży niepełnosprawnej. Ich zadaniem jest przygotowanie młodzieży do pracy w określonych zawodach. Ponadgimnazjalne szkoły zawodowe i ogólnozawodowe specjalne mogą być organizowane bądź jako samodzielne placówki, bądź jako integralna część innej placówki oświatowo-wychowawczej. Nauka trwa, w zależności od typu szkoły, od 2 do 5 lat.

Oddział specjalny organizuje się w szkole ogólnodostępnej. Liczba uczniów niepełnosprawnych w takim oddziale powinna wynosić od 2 do 16 uczniów w poszczególnych klasach.

Oddział integracyjny organizuje się w celu umożliwienia uczniom niepełnosprawnym zdobycia wiedzy i umiejętności na miarę ich możliwości w warunkach szkoły ogólnodostępnej. Liczba uczniów w oddziale integracyjnym powinna wynosić od 15 do 20 uczniów, w tym od 3 do 5 uczniów niepełnosprawnych w poszczególnych klasach.

Oddział ogólnodostępny, organizowany w szkole ogólnodostępnej jest oddziałem, do którego uczęszcza 1-2 uczniów niepełnosprawnych. W przepisach oświatowych nie ma ścisłej definicji oddziału ogólnodostępnego, w związku z tym definiuje się przez analogię do oddziału integracyjnego.

Specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze oraz **specjalne ośrodki wychowawcze** są to placówki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej, w wieku od 3 lat, wymagających stosowania specjalnej organizacji wychowania, nauki i metod pracy z nimi.

Ośrodki rewalidacyjno-wychowawcze przeznaczone są dla dzieci i młodzieży upośledzonych umysłowo w stopniu głębokim. Placówki te organizują zespołowe zajęcia rewalidacyjno-wychowawcze. Udział w tych zajęciach dzieci w wieku obowiązku szkolnego uznaje się za spełnianie tego obowiązku.

Pracujący

Dane dotyczące liczby pracujących pochodzą z realizowanego kwartalnie badania popytu na pracę. Celem tego badania jest uzyskanie informacji na temat popytu zrealizowanego i niezrealizowanego, czyli pracujących i wolnych miejsc pracy oraz nowo utworzonych i zlikwidowanych miejsc pracy. Od 2007 roku badanie ma charakter reprezentacyjny i obejmuje podmioty gospodarki narodowej o liczbie zatrudnionych 1 lub więcej osób, zaliczane do wszystkich rodzajów działalności.

Zakłady pracy chronionej i zakłady aktywności zawodowej

Zasady funkcjonowania zakładów pracy chronionej określa ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych z dnia 27 sierpnia 1997 r. art. 28 i 29. Zakładem pracy chronionej jest pracodawca, któremu wojewoda przyznał ten status w formie decyzji administracyjnej.

Pracodawca prowadzący działalność gospodarczą przez okres co najmniej 12 miesięcy, zatrudniający nie mniej niż 25 pracowników w przeliczeniu na pełny wymiar czasu pracy i osiągający przez okres co najmniej 6 miesięcy wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych co najmniej 40%, a w tym co najmniej 10% ogółu zatrudnionych stanowią osoby zaliczone do znacznego lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności albo co najmniej 30% niewidomych lub psychicznie chorych, albo upośledzonych umysłowo zaliczonych do znacznego albo umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, uzyskuje status **pracodawcy prowadzącego zakład pracy chronionej**. Obiekty i pomieszczenia użytkowane przez zakład pracy muszą odpowiadać przepisom i zasadom bezpieczeństwa i higieny pracy oraz uwzględniać potrzeby osób niepełnosprawnych w zakresie przystosowania stanowisk pracy, pomieszczeń higieniczno-sanitarnych i ciągów komunikacyjnych oraz spełniają wymagania dostępności do nich

Powiat, gmina oraz fundacja, stowarzyszenie lub inna organizacja społeczna, której statutowym zadaniem jest rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych, może utworzyć wyodrębnioną organizacyjnie i finansowo jednostkę i uzyskać dla tej jednostki status **zakładu aktywności zawodowej**, jeżeli:

- co najmniej 70% ogółu osób zatrudnionych w tej jednostce stanowią osoby niepełnosprawne, w szczególności skierowane do pracy przez powiatowe urzędy pracy zaliczone do znacznego stopnia niepełnosprawności lub zaliczone do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, u których stwierdzono autyzm, upośledzenie umysłowe lub chorobę psychiczną, w tym osób, w stosunku do których rada programowa, zajęła stanowisko uzasadniające podjęcie zatrudnienia i kontynuowanie

rehabilitacji zawodowej w warunkach pracy chronionej. Wskaźnik zatrudnienia tych osób, nie może być wyższy niż 35% ogółu zatrudnionych;

- obiekty i pomieszczenia użytkowane przez zakład pracy odpowiadają przepisom i zasadom bezpieczeństwa i higieny pracy i uwzględniają potrzeby osób niepełnosprawnych w zakresie przystosowania stanowisk pracy, pomieszczeń higieniczno-sanitarnych i ciągów komunikacyjnych oraz spełniają wymagania dostępności do nich;
- jest zapewniona doraźna i specjalistyczna opieka medyczna, poradnictwo i usługi rehabilitacyjne;
- organizator przeznaczają uzyskane dochody na zakładowy fundusz aktywności zawodowej;
- uzyskuje pozytywną opinię starosty o potrzebie utworzenia zakładu aktywności zawodowej.

Bezrobotni zarejestrowani

Dane o liczbie bezrobotnych zarejestrowanych, zgodnie z ustawą z dnia 20 IV 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, obowiązującą od 1 VI 2004 r. (Dz. U. z 2004 r. Nr 99, poz. 1001 z późniejszymi zmianami), obejmują osoby niezatrudnione i niewykonujące innej pracy zarobkowej, zdolne i gotowe do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy, a w przypadku osób niepełnosprawnych obejmują osoby zdolne i gotowe do podjęcia zatrudnienia co najmniej w połowie tego wymiaru czasu pracy, ponadto nieuczące się w szkole z wyjątkiem szkół dla dorosłych lub przystępujące do egzaminu eksternistycznego z zakresu tej szkoły lub szkół wyższych gdzie studiuje w formie studiów niestacjonarnych, zarejestrowane we właściwym dla miejsca zameldowania (stałego lub czasowego) powiatowym urzędzie pracy oraz poszukujące zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, jeżeli m.in.:

- ukończyły 18 lat i nie osiągnęły wieku emerytalnego;
- nie nabyły prawa do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy, renty szkoleniowej, renty socjalnej, renty rodzinnej w wysokości przekraczającej połowę minimalnego wynagrodzenia za pracę albo po ustaniu zatrudnienia, innej pracy zarobkowej, zaprzestaniu prowadzenia pozarolniczej działalności, nie pobierają nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, nie pobierają świadczenia lub zasiłku przedemerytalnego, świadczenia rehabilitacyjnego, zasiłku chorobowego, macierzyńskiego lub zasiłku w wysokości zasiłku macierzyńskiego;
- nie są właścicielami lub posiadaczami (samoistnymi lub zależnymi) nieruchomości rolnej o powierzchni użytków rolnych powyżej 2 ha przeliczeniowych, nie podlegają ubezpieczeniu emerytalnemu i rentowemu z tytułu stałej pracy jako współmałżonek lub domownik w gospodarstwie rolnym o powierzchni użytków rolnych przekraczającej 2 ha przeliczeniowe;
- nie złożyły wniosku do ewidencji działalności gospodarczej albo po złożeniu wniosku o wpis nie zgłosiły do ewidencji działalności gospodarczej wniosku o zawieszenie wykonywania działalności gospodarczej i okres zawieszenia jeszcze nie upłynął, albo nie upłynął jeszcze okres do określonego we wniosku o wpis do ewidencji działalności gospodarczej, dnia podjęcia działalności gospodarczej;

- nie są tymczasowo aresztowane lub nie odbywają kary pozbawienia wolności z wyjątkiem kary pozbawienia wolności odbywanej poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego;
- nie uzyskują miesięcznie przychodu w wysokości przekraczającej połowę minimalnego wynagrodzenia za pracę, z wyłączeniem przychodów uzyskanych z tytułu odsetek lub innych przychodów od środków pieniężnych zgromadzonych na rachunkach bankowych;
- nie pobierają na podstawie przepisów o pomocy społecznej zasiłku stałego;
- nie pobierają na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych, świadczenia pielęgnacyjnego lub dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych na skutek upływu ustawowego okresu jego pobierania;
- nie pobierają po ustaniu zatrudnienia świadczenia szkoleniowego.

Ze względu na zaokrąglenia danych, w niektórych przypadkach sumy składników mogą się nieznacznie różnić od podanych wielkości „ogółem”. Z tego powodu w tablicach prezentujących strukturę procentową sumy udziałów mogą nieznacznie różnić się od 100.

Szersze informacje oraz szczegółowe wyjaśnienia metodyczne publikowane są w opracowaniach tematycznych GUS oraz w serii „Zeszyty metodyczne i klasyfikacje”.

OBJAŚNIENIA ZNAKÓW UMOWNYCH

- (–) – zjawisko nie wystąpiło.
 x – wypełnienie pozycji, ze względu na układ tablicy, jest niemożliwe bądź niecelowe.
 Kropka (.) – zupełny brak informacji albo brak informacji wiarygodnych.
 „w tym” – oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy.

WAŻNIEJSZE SKRÓTY

tys.	= tysiąc	cd.	= ciąg dalszy
r.	= rok	dok.	= dokończenie
tj.	= to jest	tabl.	= tablica
nr (Nr)	= numer	ust.	= ustęp
p. proc.	= punkt procentowy	Dz. U.	= Dziennik Ustaw
m.in.	= między innymi		

UWAGI ANALITYCZNE

1. Niepełnosprawni w województwie łódzkim – wyniki spisów powszechnych

Spisy powszechne, jako jedyne badanie prowadzone przez statystykę publiczną, pozwalają uzyskać szeroką charakterystykę ludności niepełnosprawnej nie tylko według cech demograficzno - społecznych, takich jak miejsce zamieszkania, wiek czy wykształcenie, ale również diagnozować ich sytuację ekonomiczną – aktywność zawodową czy źródła utrzymania. Problematyka niepełnosprawności badana była w kolejnych spisach powszechnych począwszy od roku 1978. Ponadto zbieżne kryteria stosowane w kolejnych spisach pozwalają na ocenę zmian jakie zachodziły w tej zbiorowości w czasie. W 2011 r. zakres badania (realizowanego jako badanie reprezentacyjne) poszerzono o pytania dotyczące okresu trwania ograniczenia sprawności oraz grup chorób, które je powodowały.

1.1. Liczba i struktura osób niepełnosprawnych

Według NSP 2011 ogólna liczba osób niepełnosprawnych (prawnie lub biologicznie) wynosiła 333,8 tys. Oznacza to, że co ósmy mieszkaniec województwa łódzkiego, w rozumieniu spisu, był osobą niepełnosprawną. Liczba osób niepełnosprawnych zmniejszyła się o 8,6% w porównaniu z wynikami spisu z 2002 r. (liczba ludności województwa zmniejszyła się w tym czasie o 2,8%). W konsekwencji zmniejszył się udział niepełnosprawnych w liczbie ludności województwa ogółem z 14,0% w 2002 r. do 13,1%. W skali Polski odsetek niepełnosprawnych w całej populacji zmniejszył się o 2,1 p. proc. do 12,2%.

Tabl. 1.1. Osoby niepełnosprawne według miejsca zamieszkania, płci i kategorii niepełnosprawności

Wyszczególnienie	Ogółem		2002 =100%	Miasta		2002 =100%	Wieś		2002 =100%
	2002	2011		2002	2011		2002	2011	
	w tys.		w tys.		w tys.				
OGÓLEM	365,1	333,8	91,4	230,0	236,1	102,7	135,2	97,6	72,2
Mężczyźni	171,1	150,5	88,0	105,7	104,1	98,5	65,5	46,5	71,0
Kobiety.....	194,0	183,2	94,4	124,3	132,1	106,2	69,7	51,1	73,3
Osoby niepełnosprawne:									
prawnie	275,7	216,1	78,4	177,0	162,9	92,0	98,7	53,2	53,9
tylko biologicznie.....	89,5	117,7	131,5	53,0	73,3	138,2	36,5	44,4	121,8

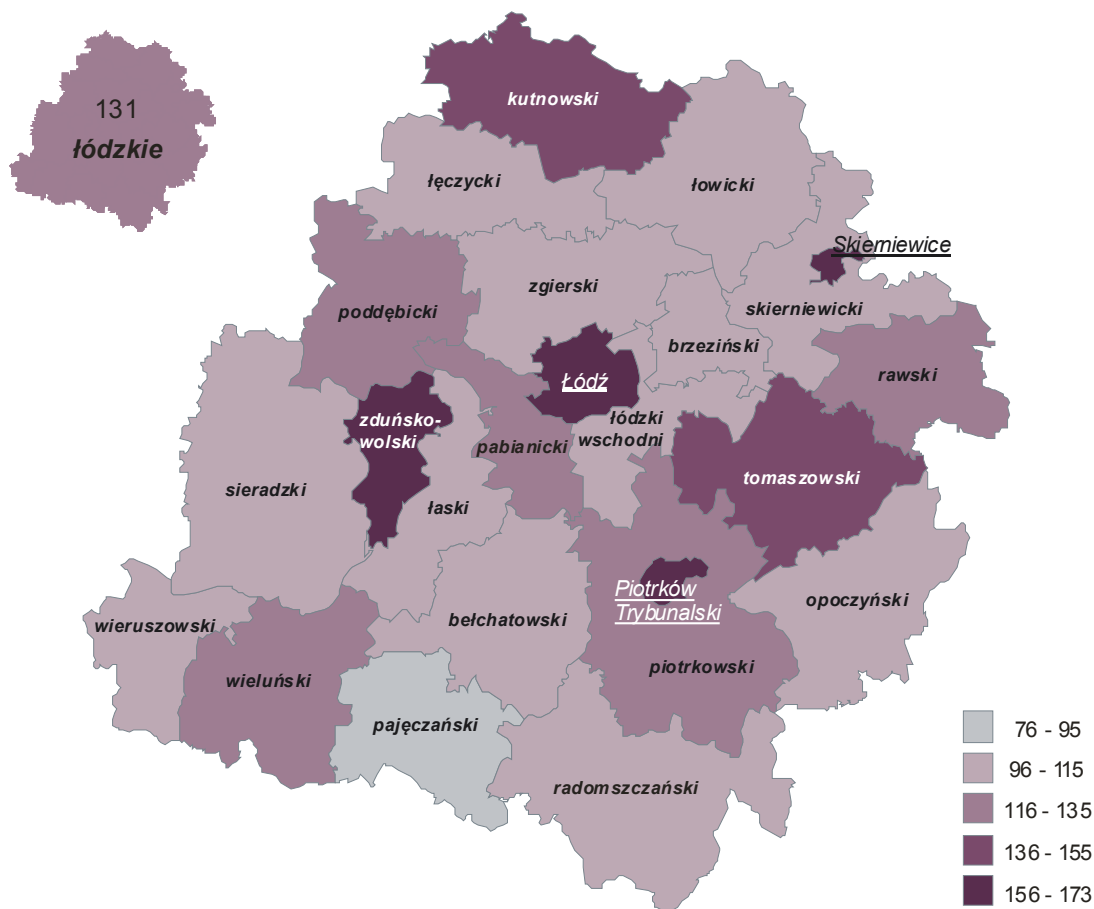
W miastach, mimo spadku ogólnej liczby ludności, liczba niepełnosprawnych wzrosła o 2,7%, natomiast na wsi odnotowano znaczący spadek liczby osób niepełnosprawnych (o 27,8%). Zmiany te spowodowały, że zmieniła się struktura tej zbiorowości według miejsca zamieszkania. W 2011 r. 70,8% osób niepełnosprawnych mieszkało w miastach (dla ogółu ludności wskaźnik ten wynosił 63,9%), podczas gdy w 2002 r. udział ten był zbliżony do wartości dla ludności ogółem w województwie i wynosił 63,0%. Jednocześnie, istotnie zmieniło się natężenie niepełnosprawności – w 2011 r. w miastach na 1000 mieszkańców odnotowano 146 osób niepełnosprawnych, a na wsi 106. W 2002 r. wskaźniki te były znacząco odmienne – w miastach wskaźnik ten wynosił 135, na wsi 148.

Osoby niepełnosprawne to przede wszystkim osoby posiadające aktualne orzeczenie o niepełnosprawności bądź o stopniu niepełnosprawności, a więc niepełnosprawni prawnie - stanowili oni 64,7% ogółu osób niepełnosprawnych. Zatem ponad jedna trzecia to osoby niepełnosprawne tylko biologicznie. Mimo spadku ogólnej liczby niepełnosprawnych w województwie, zbiorowość niepełnosprawnych wyłącznie biologicznie wzrosła w okresie 2002-2011 o 28,2 tys. osób, tj. 31,5% i wzrost tej grupy niepełnosprawnych odnotowano zarówno w miastach jak i na wsi. Udział niepełnosprawnych wyłącznie biologicznie wzrósł od poprzedniego spisu aż o 10,8 p. proc., w miastach osoby odczuwające ograniczenia sprawności bez prawnego jej orzeczenia stanowiły 31,0%, natomiast na wsi prawie połowę (45,5%) wszystkich niepełnosprawnych. Należy jednak zwrócić uwagę, że w spisie 2002 r. za niepełnosprawne biologicznie uznawane były osoby, które całkowicie lub w sposób poważny odczuwały ograniczenie sprawności. W 2011 r. rozszerzono kryteria o umiarkowane ograniczenie zwykłych (podstawowych) czynności życiowych odpowiednich dla wieku, co spowodowało, że znacznie więcej osób mogło określić siebie jako osobę niepełnosprawną.

Liczba niepełnosprawnych prawnie spadła zarówno w miastach (o 8,0%), jak i na wsi (o 46,1%). Tak znaczny spadek wskaźnika na wsi spowodował, że wśród posiadających orzeczenie o niepełnosprawności tylko jedna czwarta to mieszkańcy wsi.

Według danych NSP 2011, częściej osobami niepełnosprawnymi są kobiety. Stanowiły one ponad połowę (54,9%) wszystkich niepełnosprawnych i był to nieco większy udział niż wśród ludności ogółem. W stosunku do roku 2002 odsetek kobiet wzrósł o 1,8 p. proc. Spadek liczby niepełnosprawnych, zarówno kobiet, jak i mężczyzn, spowodował, że zmniejszyły się wskaźniki natężenia w obu grupach według płci. Na 1000 kobiet w województwie 138 było niepełnosprawnych, podczas gdy w 2002 r. 142. Dla mężczyzn wskaźnik ten wyniósł w 2011 r. 124, a w 2002 r. 137.

Wykres.1. Osoby niepełnosprawne na 1000 ludności w 2011 r. według powiatów

Największa liczba niepełnosprawnych zamieszkiwała w Łodzi – 117,1 tys. osób. Stanowili oni 35,1% ogółu niepełnosprawnych w województwie. Znaczące grupy niepełnosprawnych odnotowano także w powiatach zgierskim – 17,6 tys. osób (5,3% ogółu niepełnosprawnych w województwie) oraz tomaszowskim 17,0 tys. (5,1%). Natomiast największą liczbę niepełnosprawnych w przeliczeniu na liczbę mieszkańców odnotowano w powiecie zduńskowolskim – 173 osoby niepełnosprawne na 1000 mieszkańców powiatu, a także w Łodzi i Piotrkowie Trybunalskim – po 161 oraz Skierniewicach – 157. Najniższe wartości tego wskaźnika odnotowano w powiatach pajęczańskim – 76 oraz opoczyńskim i łęczyckim – po 96.

1.2 Osoby niepełnosprawne według grup wieku

Częstość występowania niepełnosprawności jest silnie związana z wiekiem. Podobnie jak w 2002 r., odsetki niepełnosprawnych w kolejnych grupach wieku wzrastają, zarówno wśród kobiet, jak i mężczyzn. W grupach wieku do 39 roku życia udział osób niepełnosprawnych w ludności ogółem był niewielki, w grupie 40-49 podwaja się, a w kolejnej, obejmującej osoby w wieku 50-59 lat, obserwowany jest kolejny, stu procentowy, wzrost odsetka osób niepełnosprawnych. Najczęściej niepełnosprawność obserwowana jest w grupie najstarszej – 80 lat i więcej, w której 41,1% osób to niepełnosprawni.

Tabl. 2.1 Osoby niepełnosprawne według płci i wieku w 2011 r.

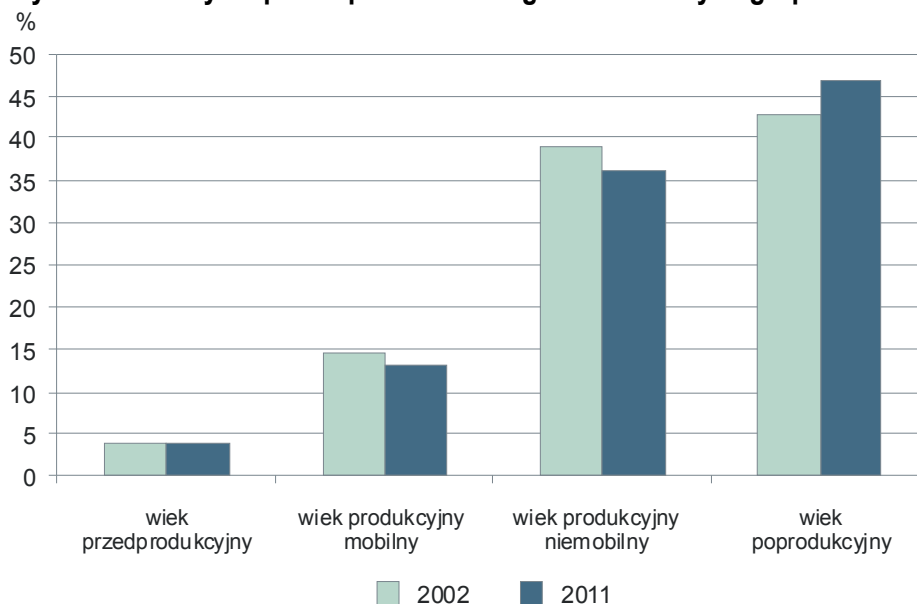
WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	W wieku								
		0-15 lat	16-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60-69	70-79	80 lat i więcej
W odsetkach ogółu niepełnosprawnych danej grupy wieku										
OGÓŁEM	13,1	2,8	3,0	3,3	4,7	9,2	20,0	26,6	35,4	41,1
Mężczyźni.....	12,4	3,3	3,2	3,7	5,0	9,6	20,9	29,1	34,9	39,9
Kobiety.....	13,8	2,3	2,8	2,9	4,4	8,8	19,2	24,6	35,6	41,5
Ogółem=100										
OGÓŁEM.....	100,0	3,2	1,1	3,7	5,3	8,7	24,2	22,3	18,8	12,8
Mężczyźni.....	100,0	4,3	1,3	4,7	6,4	10,0	26,6	23,8	15,2	7,8
Kobiety	100,0	2,4	0,9	2,9	4,5	7,6	22,2	21,1	21,7	16,9
Osoby niepełnosprawne:										
prawnie	100,0	3,7	1,2	4,4	6,0	9,4	27,6	22,6	16,3	8,7
tylko biologicznie ...	100,0	2,3	0,8	2,4	4,1	7,3	17,9	21,7	23,2	20,3

Ponieważ natężenie niepełnosprawności rośnie wraz z wiekiem, zbiorowość niepełnosprawnych charakteryzuje się dużym udziałem osób starszych. Wśród ogółu ludności odsetek osób w wieku 60 lat i więcej wyniósł 22,1%, podczas gdy wśród niepełnosprawnych ponad połowa (53,8%) była w tej grupie wieku. Znaczną różnicę odnotowano w tej grupie ze względu na płeć – wśród niepełnosprawnych mężczyzn 46,8% z nich przekroczyło 60 rok życia, natomiast wśród kobiet 59,6%.

Choć wśród kobiet niepełnosprawność występuje częściej niż u mężczyzn, to analizując ludność według płci i grup wieku zauważyć można, że wyższy udział niepełnosprawnych kobiet niż mężczyzn miał miejsce w grupach wieku 70-79 oraz 80 lat i więcej, natomiast we wszystkich młodszych grupach wieku częściej niepełnosprawni występują wśród mężczyzn.

Analiza zmian w strukturze niepełnosprawnych według ekonomicznych grup wieku w latach 2002 i 2011 wykazuje, że znaczna część osób niepełnosprawnych to osoby w wieku poprodukcyjnym. Udział tej grupy, który w 2011 r. wyniósł 46,9%, jako jedynej, w okresie między spisami zwiększył się. Zmalały odsetki osób niepełnosprawnych w wieku produkcyjnym–mobilnym – o 1,4 p. proc. oraz produkcyjnym–niemobilnym – o 2,7 p. proc., natomiast udział grupy w wieku przedprodukcyjnym utrzymał się na poziomie z 2002 r. – 3,8%.

Wykres.2. Osoby niepełnosprawne według ekonomicznych grup wieku

Wśród ogółu ludności w wieku przedprodukcyjnym niepełnosprawni stanowili 2,9% i wśród nich przeważali chłopcy. Z osób w wieku produkcyjnym, stanowiących 63,6% ogółu ludności, niepełnosprawną była co dziesiąta osoba. W tej grupie, zarówno w wieku mobilnym, jak i niemobilnym, częściej niepełnosprawni to mężczyźni. Wśród osób w wieku poprodukcyjnym ponad jedna trzecia zadeklarowała w spisie niepełnosprawność (prawną bądź tylko biologiczną). W tej grupie wieku wśród osób niepełnosprawnych prawie 69,8% to kobiety, co wynika z udziału kobiet w całej populacji osób w wieku poprodukcyjnym. Jednak to mężczyźni nieco częściej niż kobiety deklarowali niepełnosprawność (wśród mężczyzn 34,1%, a wśród kobiet 31,9%).

Struktura według ekonomicznych grup wieku różni się także ze względu na rodzaj niepełnosprawności. Wśród osób posiadających prawne orzeczenie o niepełnosprawności 55,9% to osoby w wieku produkcyjnym, z których większość stanowią mężczyźni. Osoby w wieku poprodukcyjnym stanowią w tej kategorii niepełnosprawności 39,7%. Relacja ta jest odwrotna wśród osób niepełnosprawnych tylko biologicznie, gdzie 60,1% stanowią osoby w wieku poprodukcyjnym i są to w zdecydowanej większości kobiety. W wieku produkcyjnym znajduje się 37,2% niepełnosprawnych tylko biologicznie (z czego 27,3 p. proc. przypada na wiek niemobilny). Udział osób młodych (w wieku przedprodukcyjnym) wśród niepełnosprawnych tylko biologicznie jest niemal dwukrotnie niższy niż wśród posiadających orzeczenie niepełnosprawności (2,7% wobec 4,4%).

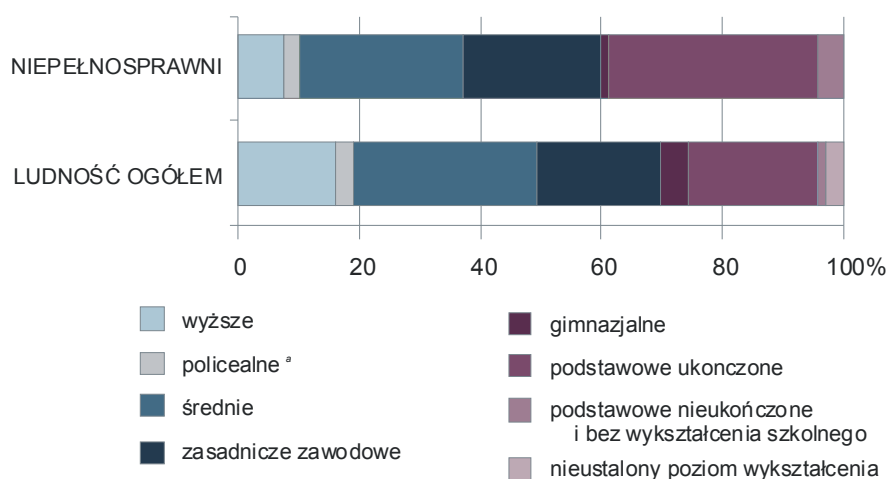
Różnice w strukturach według wieku i rodzaju niepełnosprawności wynikają z ograniczania sprawności - zdolności do wykonywania czynności podstawowych - postępującego z wiekiem, ale także, co wynika z danych powiatowych/miejskich orzeczników o niepełnosprawności, wraz z wiekiem rośnie liczba wydawanych orzeczeń o stopniu niepełnosprawności.

1.3 Poziom wykształcenia osób niepełnosprawnych i kontynuowanie nauki

Wzrost poziomu wykształcenia ogółu ludności odnotowany w latach 2002-2011 charakteryzował także zbiorowość osób niepełnosprawnych. Choć osoby niepełnosprawne częściej kończą edukację na niższym poziomie i generalnie charakteryzują się niższym poziomem wykształcenia niż obserwuje się w populacji ogółem, to różnice na większości poziomów wykształcenia się zmniejszyły.

Wśród osób niepełnosprawnych w wieku 13 lat i więcej najlicniejszą grupę stanowiły osoby posiadające wykształcenie gimnazjalne i podstawowe – w 2011 r. łącznie 117,0 tys. osób (35,9% ogółu niepełnosprawnych). Kolejne pod względem liczności były grupy osób posiadających wykształcenie średnie (ogólnokształcące bądź zawodowe) – 27,1% zbiorowości niepełnosprawnych oraz zasadnicze zawodowe – 22,7%. Udział tych grup jest większy niż wśród ludności ogółem. Osoby z wyższym wykształceniem stanowiły wśród osób niepełnosprawnych 7,6%, podczas gdy wśród ludności w wieku 13 lat i więcej - 16,2%.

Wykres.3. Osoby niepełnosprawne w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia w 2011 r.

a łącznie z kolegiami.

W okresie 2002-2011 odsetek osób niepełnosprawnych z wykształceniem wyższym wzrósł o 3,6 p. proc. i o 6,6 p. proc. odsetek osób, które ukończyły szkołę średnią lub policealną (łącznie z kolegiami). Wzrost odnotowano także w przypadku osób posiadających wykształcenie zasadnicze zawodowe – o 4,4 p. proc. Znacząco zmniejszyły się natomiast odsetki osób z najniższym poziomem wykształcenia. Udział osób, które ukończyły jedynie szkołę podstawową zmniejszył się o 10,1 p. proc. do poziomu 34,7%. Natomiast osoby, które nie ukończyły szkoły podstawowej stanowiły 4,2%, podczas gdy w 2002 r. 9,8%. Główną przyczyną tych zmian było zarówno zwiększenie się dostępności systemu edukacji dla osób niepełnosprawnych, ale także umieralność osób starszych, które charakteryzowały się (tak jak w całej populacji ludności) niskim poziomem wykształcenia.

Tabl. 3.1. Osoby niepełnosprawne w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia, płci i miejsca zamieszkania

Wyszczególnienie	Ogółem	w tym z wykształceniem				
		wyższym	policealnym i średnim	zasadniczym zawodowym	gimnazjalnym i podstawowym ^a	podstawowym nieukończonym i bez wykształcenia szkolnego
		w odsetkach ogółem				
2002						
OGÓŁEM	356,6	4,0	22,9	18,3	44,8	9,8
Mężczyźni	166,1	4,8	22,0	24,5	41,3	7,2
Kobiety	190,4	3,3	23,7	12,9	47,8	12,1
Miasta	224,5	5,8	30,6	19,4	37,6	6,2
Wieś	132,1	1,0	9,7	16,4	56,8	15,9
2011						
OGÓŁEM	325,8	7,6	29,5	22,7	35,9	4,2
Mężczyźni	145,8	7,9	26,9	30,0	32,0	3,2
Kobiety	180,1	7,4	31,6	16,9	39,0	5,1
Miasta	230,8	9,6	35,4	22,5	29,7	2,8
Wieś	95,0	2,8	15,2	23,2	51,0	7,8

a W 2002 r. podstawowe.

Poziom wykształcenia osób niepełnosprawnych, podobnie jak w całej populacji, był zróżnicowany ze względu na płeć. Mężczyźni częściej niż kobiety posiadali wykształcenie zasadnicze zawodowe (30,0% mężczyzn wobec 16,9% kobiet) oraz średnie zawodowe (18,7% mężczyzn wobec 15,7% kobiet). Kobiety natomiast częściej kończyły edukację na poziomie szkoły średniej ogólnokształcącej (13,3% kobiet, 6,7% mężczyzn) oraz policealnej (3,2% kobiet, 1,5% mężczyzn). Jednocześnie kobiety częściej posiadały jedynie wykształcenie gimnazjalne lub podstawowe (39,0% kobiet wobec 32,0% mężczyzn) oraz nie posiadały żadnego wykształcenia szkolnego (5,1% kobiet, a 3,2% mężczyzn).

Uwagę zwraca udział osób w wykształceniu wyższym. Wśród niepełnosprawnych mężczyźni częściej niż kobiety posiadali wykształcenie wyższe. Relacja ta jest odwrotna niż dla ogółu ludności województwa. Wśród mężczyzn 7,9% legitymowało się wykształceniem wyższym, natomiast wśród kobiet odsetek ten wyniósł 7,4%. Jednak w porównaniu z 2002 r. udział mężczyzn, którzy ukończyli szkołę wyższą wzrósł o 3,1 p. proc., natomiast wśród kobiet o 4,1 p. proc.

Poziom wykształcenia niepełnosprawnych, zarówno kobiet jak i mężczyzn, był zdecydowanie wyższy w miastach niż na wsi, gdzie odsetek niepełnosprawnych z wyższym wykształceniem był ponad 3-krotnie niższy. Średnie lub policealne wykształcenie na wsi posiadało jedynie 15,2% niepełnosprawnych, podczas gdy w miastach ponad 1/3. Zbliżony poziom odnotowano jedynie w przypadku grup z wykształceniem zasadniczym zawodowym. Większość niepełnosprawnych mieszkających na wsi

posiadała jedynie wykształcenie podstawowe i gimnazjalne, a 7,8% nie ukończyła żadnej szkoły, podczas gdy w miastach osoby takie stanowiły zaledwie 2,8%.

W 2011 r. liczba niepełnosprawnych w wieku 13 lat i więcej kontynuujących naukę wynosiła 9,8 tys. osób, stanowiąc 3,0% tej zbiorowości, podczas gdy wśród ludności ogółem udział podnoszących poziom wykształcenia wynosił 14,2%. Tak znacząca różnica w poziomie tych wskaźników wynika przede wszystkim z odmiennej struktury wieku i znacznego udziału osób starszych wśród niepełnosprawnych. Osoby niepełnosprawne w wieku 13-29 lat (tj. wieku najwyższej aktywności edukacyjnej) w odniesieniu do ogółu niepełnosprawnych, dla których ustalano poziom wykształcenia i fakt kontynuowania nauki, wynosił 5,6%, natomiast wśród ogółu ludności 22,6%.

Zarówno płeć, jak i miejsce zamieszkania, różnicują częstość kontynuacji nauki przez osoby niepełnosprawne. Niepełnosprawni mieszkańcy wsi częściej kontynuują naukę (3,4% na wsi wobec 2,9% w miastach). Odsetek mężczyzn, bez względu na miejsce zamieszkania, którzy kontynuowali naukę był wyższy niż wśród kobiet. W miastach 3,4% mężczyzn, a na wsi 3,7% pobierało naukę (wskaźnik ogółem dla niepełnosprawnych mężczyzn wyniósł 3,5%). Wśród kobiet tylko 2,6% podwyższało poziom wykształcenia (w miastach 2,5%, na wsi 3,1%).

Tabl. 4.1. Osoby niepełnosprawne w wieku 13 lat i więcej kontynuujące naukę według odczuwanego rodzaju ograniczenia sprawności w 2011 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Posiadający ograniczenie sprawności			Nieodczuwający ograniczenia sprawności
		całkowite	poważne	umiarkowane	
w odsetkach ogółu niepełnosprawnych danej kategorii					
OGÓŁEM	3,0	2,6	1,4	3,6	3,8
Mężczyźni	3,5	3,0	1,7	4,1	4,0
Kobiety	2,6	2,1	1,2	3,1	3,7
Miasta	2,9	2,8	1,2	3,4	3,5
Mężczyźni	3,4	3,6	1,3	4,0	3,9
Kobiety	2,5	2,1	1,1	2,9	3,2
Wieś	3,4	2,0	2,0	4,0	5,1
Mężczyźni	3,7	2,0	2,4	4,6	4,2
Kobiety	3,1	2,1	1,6	3,6	6,0

Kontynuowanie nauki jest ściśle związane z ograniczeniami jakie odczuwają niepełnosprawni. Osoby o umiarkowanych ograniczeniach sprawności (niezależnie czy osoby niepełnosprawne posiadały aktualne prawne orzeczenie, czy deklarowały jedynie niepełnosprawność biologiczną) stanowiły większość (67,9%) pobierających naukę. Osoby z poważnym ograniczeniem sprawności stanowiły 10,6%, a z całkowicie ograniczoną sprawnością 8,3%. Niepełnosprawni z umiarkowanymi ograniczeniami sprawności częściej niż inni podnosili poziom wykształcenia – 3,6% spośród nich kontynuowała naukę.

Wśród osób z poważnie ograniczonymi zdolnościami do wykonywania codziennych czynności 1,4% zdecydowało się na kontynuowanie nauki.

1.4 Ograniczenia w sprawności osób niepełnosprawnych

Osoby niepełnosprawne to w przeważającej części osoby posiadające orzeczenie o niepełnosprawności, bądź o stopniu niepełnosprawności. Nie zawsze jednak prawne orzeczenie określa faktycznie ograniczoną zdolność osoby do wykonywania czynności podstawowych dla jej wieku. Bez względu na posiadane orzeczenie, osoby niepełnosprawne najczęściej deklarowały umiarkowane ograniczenie sprawności - 57,6% zbiorowości niepełnosprawnych, zaś co dziesiąta osoba posiadała całkowite ograniczenia. Osoby, które posiadały potwierdzenie prawne naruszenia ich sprawności, a nie odczuwały jego ograniczeń, stanowiły 10,5% ogółu niepełnosprawnych i aż 16,2% niepełnosprawnych z orzeczeniem prawnym. Nieco częściej deklarację taką składały osoby dorosłe (powyżej 16 roku życia), wśród których co 6 osoba z orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności nie odczuwała ograniczeń, niż osoby które nie ukończyły 16 lat (jedna na 10 osób).

Tabl. 5.1. Niepełnosprawni według deklarowanego ograniczenia sprawności w 2011 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Posiadający ograniczenie sprawności			Nieodczuwający ograniczenia sprawności
		całkowite	poważne	umiarkowane	
	w tys.	w odsetkach ogółem			
OGÓŁEM.....	333,8	9,8	22,1	57,6	10,5
Osoby niepełnosprawne prawnie.....	216,1	12,7	21,2	49,9	16,2
osoby w wieku 16 lat i więcej o stopniu niepełnosprawności:					
znacznym.....	50,5	44,0	36,4	13,0	6,6
umiarkowanym.....	87,7	3,5	22,7	58,5	15,3
lekkim.....	63,6	1,0	8,1	67,4	23,4
nieustalonym.....	2,0	-	-	-	100,0
osoby w wieku 0-15 lat z orzeczeniem o niepełnosprawności.....	12,3	12,3	19,8	57,4	10,6
Osoby niepełnosprawne tylko biologicznie	117,7	4,5	23,6	71,9	-
w wieku 16 lat i więcej.....	115,0	4,5	23,9	71,6	-
w wieku 0-15 lat.....	2,7	2,7	12,0	85,3	-

Posiadane orzeczenie o stopniu niepełnosprawności w większości odzwierciedla ograniczenia sprawności. Niepełnosprawni posiadający orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności, to w większości (80,4%) osoby deklarujące całkowite lub poważne ograniczenia. Osoby zarówno ze stopniem umiarkowanym, jak i lekkim, najczęściej deklarowały umiarkowane ograniczenia sprawności. Tylko

w przypadku 3,5% osób z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności i 1,0% w lekkim uznało siebie za całkowicie niezdolne do wykonywania czynności.

Wśród osób poniżej 16 roku życia dominowały osoby odczuwające umiarkowane ograniczenia. Wśród posiadających prawne orzeczenie (dla tej grupy wieku nie orzeka się stopnia niepełnosprawności), nieco mniej niż w strukturze dorosłych, całkowite ograniczenia odczuwało 12,3%, a poważne ograniczenia 19,8% osób. Natomiast dzieci niepełnosprawne biologicznie w przeważającej części (85,3%) posiadały umiarkowane ograniczenia sprawności.

W strukturze według płci mężczyźni, posiadający orzeczenie nieco częściej niż kobiety, wskazywali na całkowite lub poważne ograniczenia sprawności (bez względu na orzeczonego stopień), łącznie 32,3% mężczyzn deklaroowało takie ograniczenie, wobec 31,5% kobiet. Jednocześnie wśród mężczyzn odnotowano większy udział osób, które nie odczuwały ograniczeń sprawności (11,2%, wobec 9,9% wśród kobiet). W przypadku niepełnosprawnych tylko biologicznie to kobiety, częściej niż mężczyźni, wskazywały na całkowite bądź poważne ograniczenia w sprawności (28,5% wobec 27,5% mężczyzn).

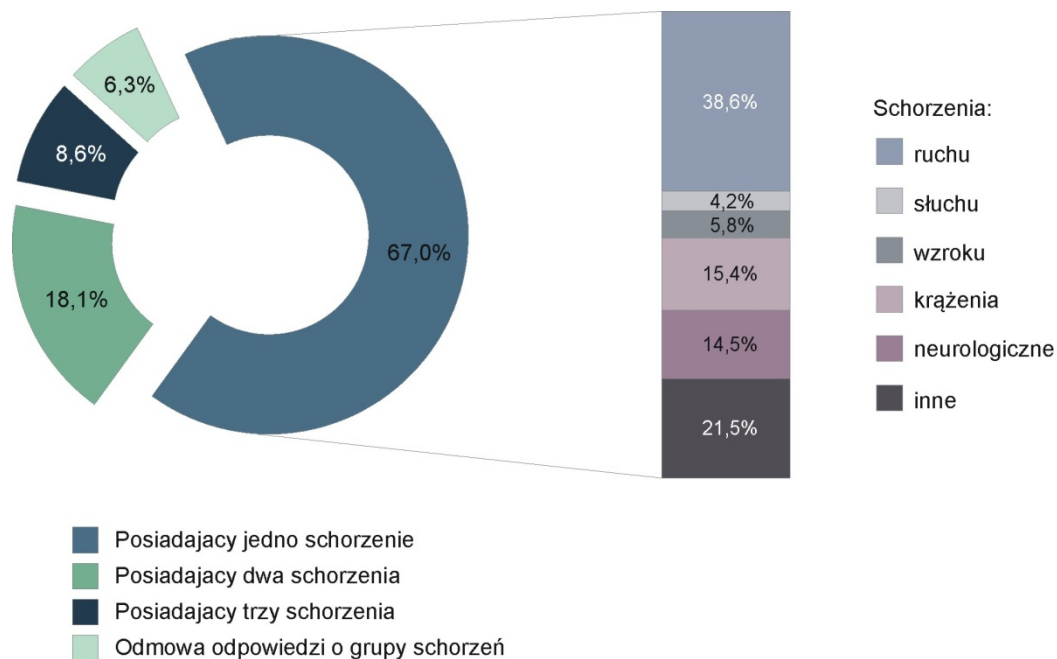
Zróźnicowanie w ograniczeniach sprawności jest znacznie bardziej widoczne ze względu na miejsce zamieszkania. Niepełnosprawni mieszkańcy wsi znacznie częściej deklarowali całkowite lub poważne ograniczenie sprawności (łącznie 35,5% niepełnosprawnych na wsi wobec 31,6% w miastach). Jednocześnie na wsi zdecydowanie mniejszy udział stanowiły osoby, które posiadając prawne orzeczenie nie odczuwały żadnych ograniczeń w sprawności (11,9%, podczas gdy w miastach 17,6%).

Warto zauważyć, że udział osób uznających siebie za niepełnosprawne (takie, które zadeklarowały ograniczenie w zwykłych czynnościach życiowych) w miastach stanowiły 12,8% ludności ogółem, a na wsi 10,0%. Osoby uznane za niepełnosprawne w świetle obowiązujących przepisów prawnych stanowiły natomiast 10,0% mieszkańców miast oraz 5,8% ludności wiejskiej.

Po raz pierwszy w spisie w 2011 r. pytano, jakie grupy schorzeń wpływają na ograniczenia związane ze zwykłym funkcjonowaniem. Spośród występujących grup schorzeń przedmiotem analizy były trzy główne (nawet jeśli było ich więcej). Osoby odczuwające ograniczoną zdolność do wykonywania zwykłych czynności najczęściej posiadały jedno schorzenie, które ogranicza ich sprawność. Dwa schorzenia posiadało 18,1% niepełnosprawnych biologicznie (posiadających orzeczenie bądź nie), a 8,6% trzy schorzenia. Osoby, które odmówiły udzielenia informacji o grupie schorzeń stanowiły 6,3%.

Rodzaj odczuwanych niepełnosprawności zależny był od liczby występujących schorzeń. Ponad połowa osób posiadających trzy schorzenia odczuwała całkowite lub poważne ograniczenia sprawności. Wśród osób posiadających dwa schorzenia te dwa rodzaje ograniczeń odczuwało 40,5% niepełnosprawnych biologicznie. Natomiast 2 na 3 osoby posiadające jedno schorzenie odczuwały umiarkowane ograniczenia sprawności.

Wykres.4. Osoby niepełnosprawne według liczby i grup schorzeń w 2011 r.

Najczęściej występującym schorzeniem, wśród osób posiadających jedno schorzenie, zarówno wśród mężczyzn jak i kobiet, były schorzenia narządów ruchu (34,4% mężczyzn i 42,3% kobiet wskazało takie schorzenie). Schorzenia układu krążenia dotyczyły 17,2% mężczyzn i 13,7% kobiet, a schorzenia neurologiczne 16,0% mężczyzn i 13,3% kobiet.

Choroby narządów ruchu były jednocześnie najczęstszą przyczyną ograniczeń sprawności (blisko 40% we wszystkich rodzajach ograniczeń). Występowanie chorób neurologicznych częściej powodowało całkowite ograniczenie sprawności (24,6% niepełnosprawnych z takimi ograniczeniami wskazało tę przyczynę). Natomiast wśród osób z umiarkowanymi ograniczeniami częstą przyczyną (wskazywaną częściej niż w innych rodzajach ograniczeń) były choroby krążenia (16,2% niepełnosprawnych z umiarkowanymi ograniczeniami).

Czas trwania ograniczenia sprawności osób niepełnosprawnych biologicznie również ustalono po raz pierwszy w 2011 r. W tej zbiorowości blisko połowa osób (45,5%) była długotrwale niepełnosprawnymi, oceniając, że ograniczenie trwało 10 lat i więcej. Im większe ograniczenia sprawności odczuwają osoby niepełnosprawne, tym częściej są to ograniczenia długotrwałe. Tylko 5,7% to osoby, które problemy ze zdrowiem powodujące niepełnosprawność odczuwały w okresie krótszym niż rok. Struktury według stopnia występujących ograniczeń i płci są wyraźnie podobne.

Przy całkowitym ograniczeniu sprawności 55,7% osób wskazało, że ich problemy z występującymi chorobami lub kalectwem trwają ponad 10 lat. Dla 19,7% ograniczenia występowały od roku do 5 lat, a dla 17,5% od 5 do 10 lat. Osoby z poważnymi ograniczeniami sprawności w 51,8%

wskazały, że trwały one dłużej niż 10 lat. Ograniczenia w okresie 1-5 lat oraz 5-10 lat wskazało odpowiednio 20,8% oraz 20,1% niepełnosprawnych. W przypadku osób z umiarkowanymi ograniczeniami niepełnosprawni, których ograniczenia trwały ponad 10 lat stanowili 41,3%.

1.5 Aktywność ekonomiczna osób niepełnosprawnych

Niezwykle ważną częścią charakterystyki każdej populacji jest jej aktywność ekonomiczna. Niepełnosprawni (w liczbie 323,9 tys. osób) stanowili 14,8% ogółu ludności w wieku 15 lat i więcej, dla której ustalano status na rynku pracy. Jednocześnie, osoby niepełnosprawne, które pytano o aktywność ekonomiczną stanowiły 97,0% ogółu niepełnosprawnych, podczas gdy w populacji województwa łódzkiego odsetek ten wynosił 86,0%. Wynika to ze struktury wieku zbiorowości niepełnosprawnych, w której dominowały osoby starsze (powyżej 70 lat).

Liczba niepełnosprawnych w wieku 15 lat i więcej zmniejszyła się w okresie 2002-2011 o 30,7 tys. osób, tj. 8,6%, podczas gdy w populacji ogółem liczba ludności w tym wieku pozostała na niemal takim samym poziomie.

Tabl. 6.1. Osoby niepełnosprawne w wieku 15 lat i więcej według aktywności ekonomicznej

Lata	Ogółem ^a	Aktywni zawodowo			Bierni zawodowo	Współczynnik aktywności ekonomicznej	Stopa bezrobocia
		razem	pracujący	bezrobotni			
OGÓLEM w tysiącach							
2002	354,5	74,1	58,5	15,6	279,5	20,9	21,0
2011	323,9	71,6	56,8	14,8	252,3	22,1	20,6
W ODSETKACH							
2002	100,0	20,9	16,5	4,4	78,8	x	x
2011	100,0	22,1	17,5	4,6	77,9	x	x

^a Łącznie z nieustalonym statusem na rynku pracy.

Największy spadek liczebności odnotowano wśród biernych zawodowo – najliczniejszej grupy wśród osób w wieku 15 lat i więcej, ich liczba zmniejszyła się o 27,2 tys. osób, tj. o 9,7%. Spadek ten znalazł swoje odzwierciedlenie w spadku udziału biernych zawodowo o 0,9 p. proc. do poziomu 77,9%. Liczba osób aktywnych zawodowo zmniejszyła się w okresie międzyspisowym o 2,5 tys. osób (w tym pracujących o 1,7 tys.), jednak poszczególne udziały w zbiorowości niepełnosprawnych w wieku 15 lat i więcej były nieco wyższe niż w 2002 r. Oznacza to, że większa część osób niepełnosprawnych, niż odnotowana w poprzednim spisie, pozostawała na rynku pracy mimo ograniczeń wynikających z niepełnosprawności.

Wśród 71,6 tys. niepełnosprawnych aktywnych zawodowo przeważają mężczyźni, stanowiąc 55,9% (w miastach 54,7%, na wsi 58,8%), natomiast większość biernych zawodowo to kobiety 58,8% (w miastach 59,5%, na wsi 56,1%).

Wskaźnik aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych, który wyniósł 22,1%, był ponad dwukrotnie niższy niż dla ogółu ludności w województwie. Szczególnie niska była aktywność zawodowa kobiet (jednakowa w miastach i na wsi), wśród których tylko 17,6% była aktywna na rynku pracy. Ale to właśnie wzrost liczby aktywnych zawodowo kobiet będących niepełnosprawnymi spowodował wzrost wskaźnika aktywności zawodowej niepełnosprawnych. W porównaniu z 2002 r., aktywność zawodowa kobiet wzrosła o 1,8 p. proc. z poziomu 15,8%, podczas gdy wskaźnik obliczony dla mężczyzn wzrósł o połowę mniej (0,9 p. proc.)

Niepełnosprawne osoby pracujące stanowiły 79,4% aktywnych zawodowo i udział ten był niemal jednakowy zarówno wśród kobiet, jak i mężczyzn. W stosunku do 2002 r. wzrosła liczba kobiet niepełnosprawnych (o 6,9%), które w 2011 r. pracowały, podczas gdy liczba mężczyzn zmalała (o 9,4%). Wskaźnik zatrudnienia, informujący o tym ile spośród osób w wieku 15 lat i więcej posiadało pracę, wśród osób niepełnosprawnych wyniósł 17,5% i był wyższy niż w 2002 r. o 1,0 p. proc., podczas gdy wskaźnik zatrudnienia dla ogółu ludności wzrósł o 2,8 p. proc. do poziomu 47,7%. Wskaźnik zatrudnienia mężczyzn pozostaje na znacznie wyższym poziomie niż kobiet (w 2011 r. 22,0% wobec 14,0%). Różnica w poziomie zatrudnienia kobiet i mężczyzn, zarówno w miastach, jak i na wsi była na zbliżonym poziomie. Podobnie jak w całej populacji, wskaźnik zatrudnienia wśród niepełnosprawnych mieszkańców miast był niższy niż na wsi (odpowiednio 16,6% i 19,8%).

Niski poziom zatrudnienia przekłada się w zbiorowości aktywnych zawodowo na udział bezrobotnych, a w konsekwencji stopę bezrobocia. O ile w 2002 r. wskaźnik ten wśród osób niepełnosprawnych (21,0%) był na poziomie zbliżonym do ogólnowojejewódzkiego, to w 2011 r. był na poziomie prawie 2-krotnie wyższym i wyniósł 20,6%. Mimo zatem, że poziom stopy bezrobocia zmniejszył się w stosunku do odnotowanego w poprzednim spisie, to sytuacja bezrobotnych osób niepełnosprawnych nie uległa poprawie.

Płeć, podobnie jak w 2002 r., nie wpływała istotnie na stopę bezrobocia wśród osób niepełnosprawnych, natomiast miejsce zamieszkania różnicowało ją znacznie bardziej niż dla ludności ogółem w wieku 15 lat i więcej. W miastach stopa bezrobocia osób niepełnosprawnych wyniosła 24,2%, a na wsi połowę mniej – 12,1%.

Aktywność zawodowa osób niepełnosprawnych była silnie zależna od stopnia ograniczenia sprawności. Wraz ze wzrostem poziomu występujących ograniczeń maleje aktywność zawodowa, tzn. wzrasta liczba niepełnosprawnych o statusie biernych zawodowo. W 2011 r. niemal wszystkie osoby

niepełnosprawne, które deklarowały całkowite ograniczenie sprawności to bierni zawodowo. W tej zbiorowości aktywni zawodowo stanowili zaledwie 3,3%. Wśród osób z umiarkowanymi ograniczeniami aktywni zawodowo stanowili 28,3% (z tego 22,2 p. proc. osoby pracujące), natomiast bierni zawodowo 71,7% - o 6,2 p. proc. mniej niż w zbiorowości osób niepełnosprawnych ogółem.

Tabl. 7.1. Osoby niepełnosprawne w wieku 15 lat i więcej według aktywności ekonomicznej i ograniczenia sprawności w 2011 r.

Osoby niepełnosprawne	Ogółem ^a w tys.	Aktywni zawodowo				Bierni zawodowo	
		pracujący		bezrobotni		w tys.	w %
		w tys.	w %	w tys.	w %		
OGÓŁEM	323,9	56,8	17,5	14,8	4,6	252,3	77,9
Osoby odczuwające ograniczenie sprawności:							
całkowite	31,9	0,9	2,9	0,1	0,5	30,8	96,7
poważne.....	72,2	5,9	8,1	1,5	2,1	64,8	89,8
umiarkowane.....	186,2	41,3	22,2	11,4	6,1	133,5	71,7
Osoby nieodczuwające ograniczenia sprawności....	33,7	8,7	25,9	1,7	5,1	23,2	69,0
Mężczyźni	144,6	31,8	22,0	8,3	5,7	104,6	72,3
Osoby odczuwające ograniczenie sprawności:							
całkowite	15,4	0,6	3,9	0,1	0,5	14,7	95,7
poważne.....	31,9	3,5	11,1	0,8	2,6	27,5	86,3
umiarkowane.....	81,3	22,8	28,0	6,5	8,0	52,0	64,0
Osoby nieodczuwające ograniczenia sprawności....	16,1	4,8	30,0	0,9	5,4	10,4	64,6
Kobiety	179,3	25,1	14,0	6,5	3,6	147,7	82,4
Osoby odczuwające ograniczenie sprawności:							
całkowite	16,5	0,3	1,9	0,1	0,4	16,1	97,6
poważne.....	40,3	2,3	5,7	0,7	1,6	37,3	92,6
umiarkowane.....	104,9	18,5	17,7	4,9	4,7	81,5	77,7
Osoby nieodczuwające ograniczenia sprawności....	17,6	3,9	22,2	0,9	4,9	12,8	73,0

^a Łącznie z nieustalonym statusem na rynku pracy.

Wśród osób posiadających prawne orzeczenie o niepełnosprawności, a nieodczuwających ograniczeń w sprawności, osoby biernie zawodowo stanowiły 69,0%, natomiast co czwarta była osobą pracującą. Analizując aktywność zawodową osób niepełnosprawnych w kontekście ich ograniczeń, należy pamiętać o znacznym udziale osób w wieku poprodukcyjnym, a więc wieku bierności zawodowej oraz, że w kolejnych grupach wieku wzrasta udział osób deklarujących ograniczenia sprawności.

Aktywność zawodowa niepełnosprawnych mężczyzn była wyższa niż kobiet w każdym ze stopni ograniczenia sprawności. Wśród mężczyzn o całkowitym ograniczeniu sprawności 3,9% pracowało, podczas gdy wśród kobiet jedynie 1,9%. Podobnie, 2-krotnie częściej mężczyźni niż kobiety, pracowali

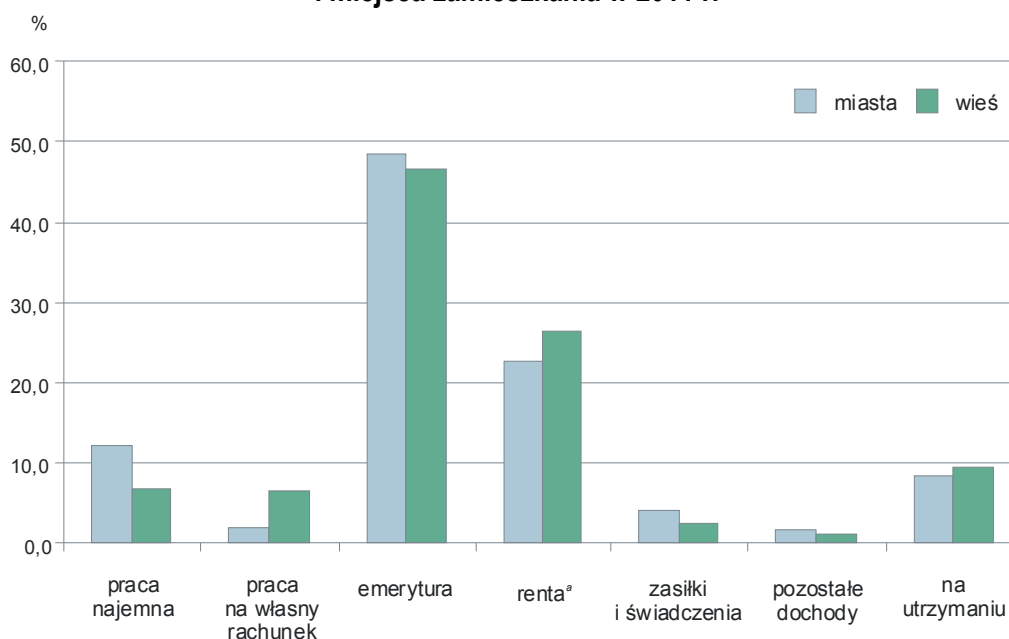
w grupie osób z pozostałymi kategoriami ograniczeń. Wśród mężczyzn posiadających umiarkowane ograniczenie biernymi zawodowo było 64,0%, natomiast wśród kobiet 77,0%.

1.6 Źródła utrzymania osób niepełnosprawnych

Aktywność zawodowa każdej zbiorowości znajduje swoje odzwierciedlenie w strukturze jej źródeł utrzymania. Wśród osób niepełnosprawnych 46,9% stanowiły osoby w wieku poprodukcyjnym, co sprawiło, że głównym źródłem ich utrzymania było niezarobkowe źródło utrzymania. Osoby, dla których źródłem utrzymania była emerytura, renta z tytułu niezdolności do pracy, renta inwalidzka, socjalna, rodzinna lub zasiłek dla bezrobotnych, zasiłek przedemerytalny bądź świadczenia z pomocy społecznej, stanowiły łącznie 75,5% niepełnosprawnych. Największą grupę, dla której źródłem utrzymania było niezarobkowe źródło, stanowiły osoby otrzymujące wypracowane przez siebie świadczenie emerytalne.

Wzrost aktywności zawodowej wśród niepełnosprawnych spowodował, że wzrósł udział osób utrzymujących się z pracy. W 2011 r. odsetek ten wyniósł 13,9% i był wyższy w porównaniu z 2002 r. o 5,3 p. proc. Dla większości osób, które utrzymywały się z pracy, źródłem dochodu była praca najemna, a ich udział był 2 razy większy niż w 2002 r. Pracę na własny rachunek wykonywało jedynie 3,3% (tyle co w 2002 r.) niepełnosprawnych i dla nieco ponad połowy z nich była to praca w gospodarstwie rolnym. Na utrzymaniu, trzeciej głównej grupie źródeł utrzymania, pozostawało 8,9% osób niepełnosprawnych.

Wykres.5. Osoby niepełnosprawne według głównego źródła utrzymania i miejsca zamieszkania w 2011 r.

^a renta z tytułu niezdolności do pracy, renta inwalidzka, renta rodzinna, renta socjalna

Strukturę źródeł utrzymania różnicuje miejsce zamieszkania. W miastach odnotowano nieco większy niż na wsi odsetek osób utrzymujących się z pracy (14,1% wobec 13,4%). Udział osób utrzymujących się z niezarobkowych źródeł ogółem był niemal jednakowy. Na wsi jednak nieco większy udział niż w miastach stanowiły osoby utrzymujące się głównie z renty inwalidzkiej lub renty z tytułu niezdolności do pracy (21,2% na wsi, 17,9% w miastach). Podobna relacja dotyczyła osób utrzymujących się z renty socjalnej. W miastach, częściej niż na wsi, osoby niepełnosprawne jako główne źródło utrzymania wskazywały zasiłki z pomocy społecznej (2,7% w miastach, 1,6% na wsi). Udział osób niepełnosprawnych nie posiadających własnego źródła dochodu – pozostających na utrzymaniu – był w 2011 r. nieco większy na wsi (9,5% wobec 8,6% w miastach).

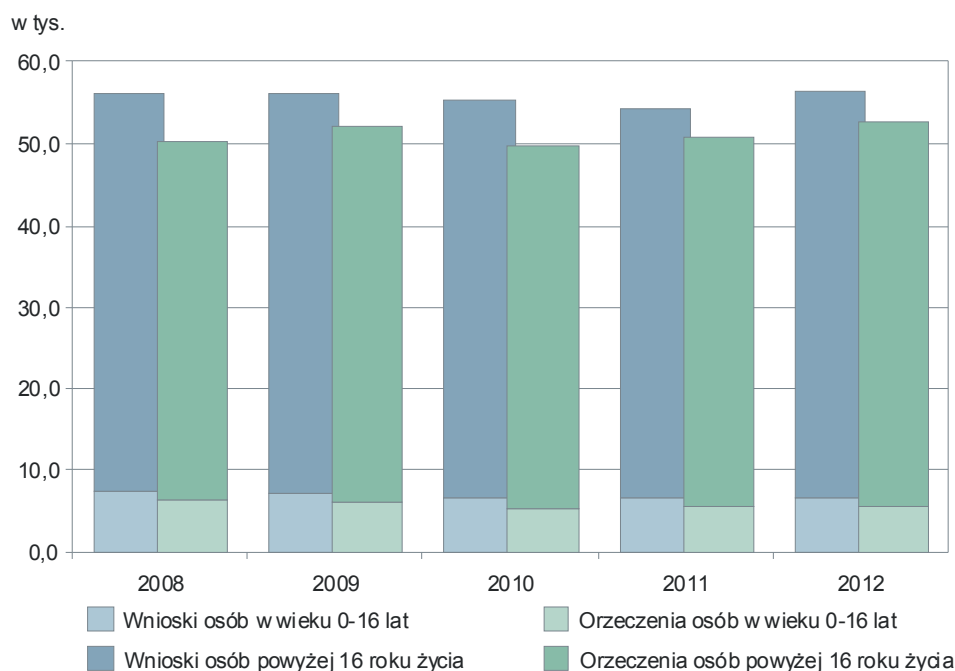
2. Orzecznictwo o niepełnosprawności²

W polskim systemie prawnym niepełnosprawność oznacza trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy. Osobami niepełnosprawnymi są zaś osoby, których niepełnosprawność została potwierdzona orzeczeniem o niepełnosprawności lub jednego z trzech stopni niepełnosprawności³ lub o niezdolności do pracy na podstawie odrębnych przepisów.

W przypadku osób dorosłych stopień niepełnosprawności orzeka się na stałe lub na czas określony. Niepełnosprawność dzieci, bez kwalifikowania stopnia, orzeka się na czas określony, jednak na okres nie dłuższy niż do ukończenia 16 roku życia. Po tym czasie dziecko może ubiegać się o uzyskanie orzeczenia o stopniu niepełnosprawności.

Do 21 działających na terenie województwa łódzkiego powiatowych/miejskich zespołów do spraw orzekania o niepełnosprawności, w 2012 r. wpłynęło łącznie 56,5 tys. wniosków w wydanie orzeczenia. Wnioski osób w wieku 0-16 lat stanowiły 11,7% ogółu. Ich liczba, która w 2012 r. wyniosła 6,6 tys. malała systematycznie w kolejnych latach okresu 2008-2012. Najwięcej wniosków składanych było w celu uzyskania zasiłku pielęgnacyjnego (89,8% ogółu w 2012 r.). Pozostałe wnioski w większości to takie, których celem było uzyskanie świadczenia pielęgnacyjnego przez opiekuna (7,5%).

Wykres.6. Wnioski i orzeczenia w powiatowych/miejskich zespołach ds. orzekania o niepełnosprawności

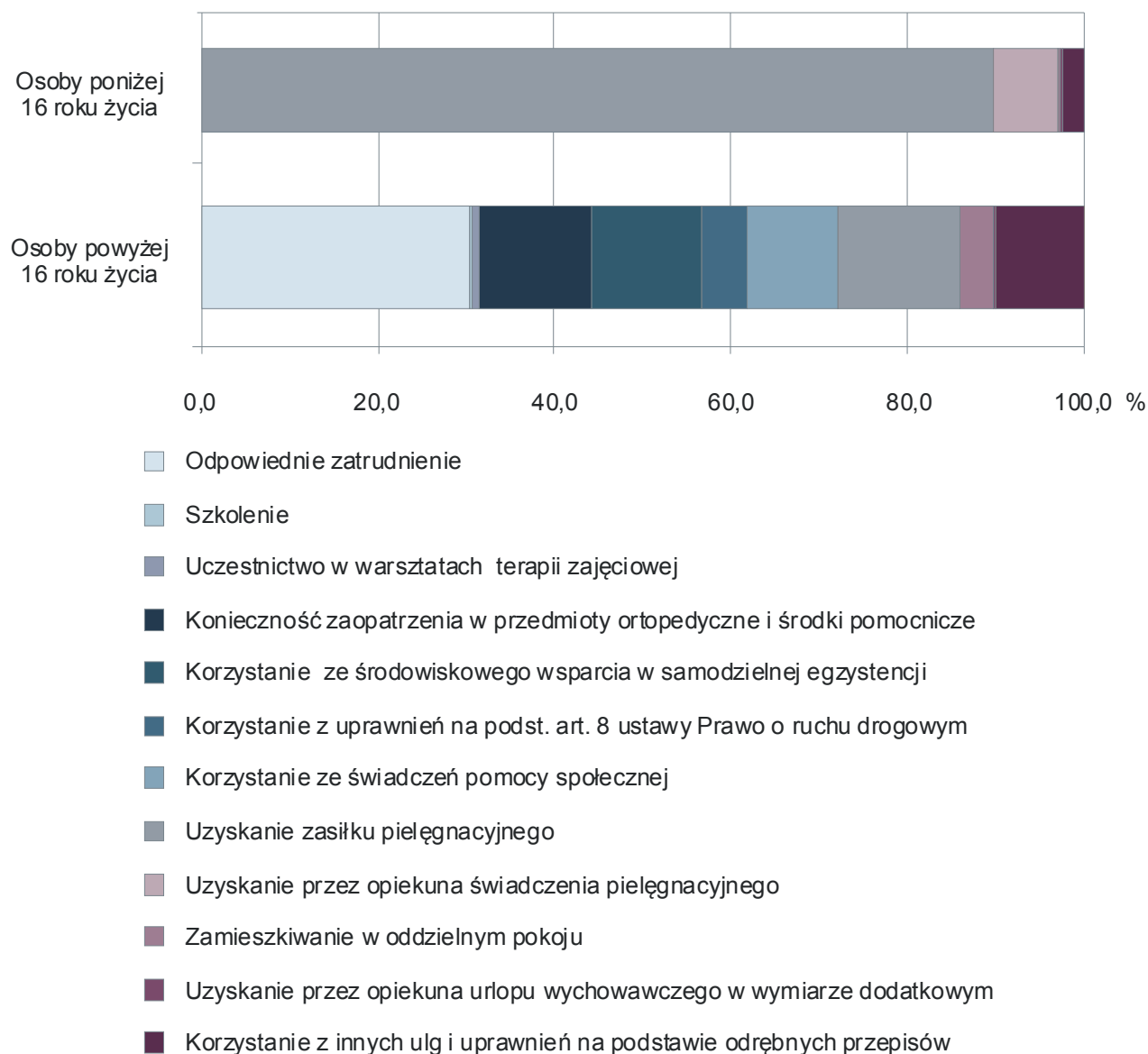

² Opracowano na podstawie danych Wojewódzki Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Łodzi.

³ Na podstawie ustawy z dn. 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2011 r. Nr 127, poz.721).

Liczba wniosków o orzeczenie stopnia niepełnosprawności składanych przez osoby powyżej 16 roku życia kształtowała się w całym okresie 2008-2012 na zbliżonym poziomie. W 2012 r. - ostatnim z analizowanych lat - liczba złożonych wniosków była najwyższa, a wzrost ich liczby w stosunku do roku poprzedniego wyniósł 5,0%. Głównym celem, obejmującym ponad 1/3 wniosków, było uzyskanie orzeczenia w celu odpowiedniego zatrudnienia. Posiadanie bowiem orzeczenia o umiarkowanym bądź znacznym stopniu niepełnosprawności umożliwia zatrudnienie w warunkach pracy chronionej. Stosunkowo duża liczba wniosków składana była także w celu uzyskania zasiłku pielęgnacyjnego oraz świadczenia pielęgnacyjnego przez opiekuna - łącznie w 2012 r. 20,5% składanych wniosków.

Wykres.7. Wnioski złożone w powiatowych/miejskich zespołach ds. orzekania o niepełnosprawności według celu w 2012 r.

Największy wzrost, zarówno liczby wniosków według celów, jak i udziału w strukturze, dotyczył wniosków, których celem było uzyskanie świadczenia pielęgnacyjnego przez opiekuna oraz odpowiedniego zatrudnienia. Liczba złożonych wniosków w tym pierwszym celu wzrosła w stosunku do 2008 r. ponad 4-krotnie, a ich odsetek wzrósł z 1,0% do 4,7%. Wzrost ten dotyczył jednak przede wszystkim wniosków składanych przez osoby powyżej 16 roku życia. Liczba wniosków składanych w celu odpowiedniego zatrudnienia (stanowiąca największą grupę w strukturze) zwiększyła się w ciągu analizowanych 5 lat o ponad 1/4, a ich odsetek wzrósł o 6,5 p. proc.

W 2012 r. powiatowe/miejskie zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności wydały łącznie 52,7 tys. orzeczeń o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności, 1,1 tys. orzeczeń o odmowie ustalenia niepełnosprawności i stopnia niepełnosprawności, a także 2,1 tys. orzeczeń o niezaliczaniu do osób niepełnosprawnych⁴.

Tabl. 8.2. Liczba orzeczeń powiatowych/miejskich zespołów do spraw orzekania o niepełnosprawności

RODZAJ ORZECZENIA	2008	2009	2010	2011	2012
OGÓŁEM	53825	55816	53241	54267	55925
Orzeczenia osób w wieku do 16 roku życia:					
o niepełnosprawności.....	6430	6117	5445	5634	5616
o odmowie ustalenia niepełnosprawności	31	28	30	32	28
o niezaliczeniu do osób niepełnosprawnych	1 048	1 056	1 066	1 023	926
Orzeczenia osób powyżej 16 roku życia:					
o stopniu niepełnosprawności	43890	46099	44373	45329	47069
wydane na podst. art. 5 ustawy Prawo o ruchu drogowym	156	11	27	18	23
o odmowie ustalenia stopnia niepełnosprawności	861	972	954	989	1043
o niezaliczeniu do osób niepełnosprawnych	1409	1533	1346	1242	1220

Źródło: dane Wojewódzkiego Zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności.

⁴ W postępowaniu orzecznicy obowiązuje dwuinstancyjność. Od orzeczenia uzyskanego w I instancji (powiatowym zespole do spraw orzekania o niepełnosprawności) przysługuje odwołanie do instancji II – wojewódzkiego zespołu do spraw orzekania o stopniu niepełnosprawności .

Liczba wydanych orzeczeń wzrastała w analizowanych latach, ale wzrost ten nie miał stałej tendencji. Wydanych orzeczeń osobom poniżej 16 roku życia było w 2012 r. o 12,7% mniej niż w 2008 r. i spadek ten dotyczył zarówno liczby orzeczeń o niepełnosprawności, jak i odmowy stalenia niepełnosprawności oraz niezaliczania do osób niepełnosprawnych. W przypadku osób, które ukończyły 16 lat, liczba wydanych orzeczeń systematycznie wzrastała.

W strukturze orzeczeń osób w wieku do 16 roku życia, orzeczenia o niepełnosprawności stanowiły ok. 85% we wszystkich analizowanych latach. Orzeczenia osób dorosłych (powyżej 16 roku życia) o stopniu niepełnosprawności stanowiły ok. 95% i ich udział w liczbie wydanych orzeczeń ogółem nieznacznie wzrastał w kolejnych latach. Spadał w tej strukturze natomiast udział orzeczeń o niezaliczeniu do osób niepełnosprawnych.

Wśród osób przed 16 rokiem życia, które uzyskały orzeczenie o niepełnosprawności dominowali chłopcy, stanowiąc w każdym z analizowanych lat blisko 61% (wyjątek stanowił rok 2008 – 59,0%). W strukturze osób powyżej 16 roku życia, którym orzeczono stopień niepełnosprawności nieco ponad połowę stanowiły kobiety. Należy jednak pamiętać, że w strukturze ludności według płci w grupie wieku 0-15 lat przeważają chłopcy (na koniec 2012 r. – 51,3% wobec 48,7% dziewcząt), natomiast wśród osób w wieku 16 lat i więcej przeważają kobiety (53,0% wobec 47,0% mężczyzn).

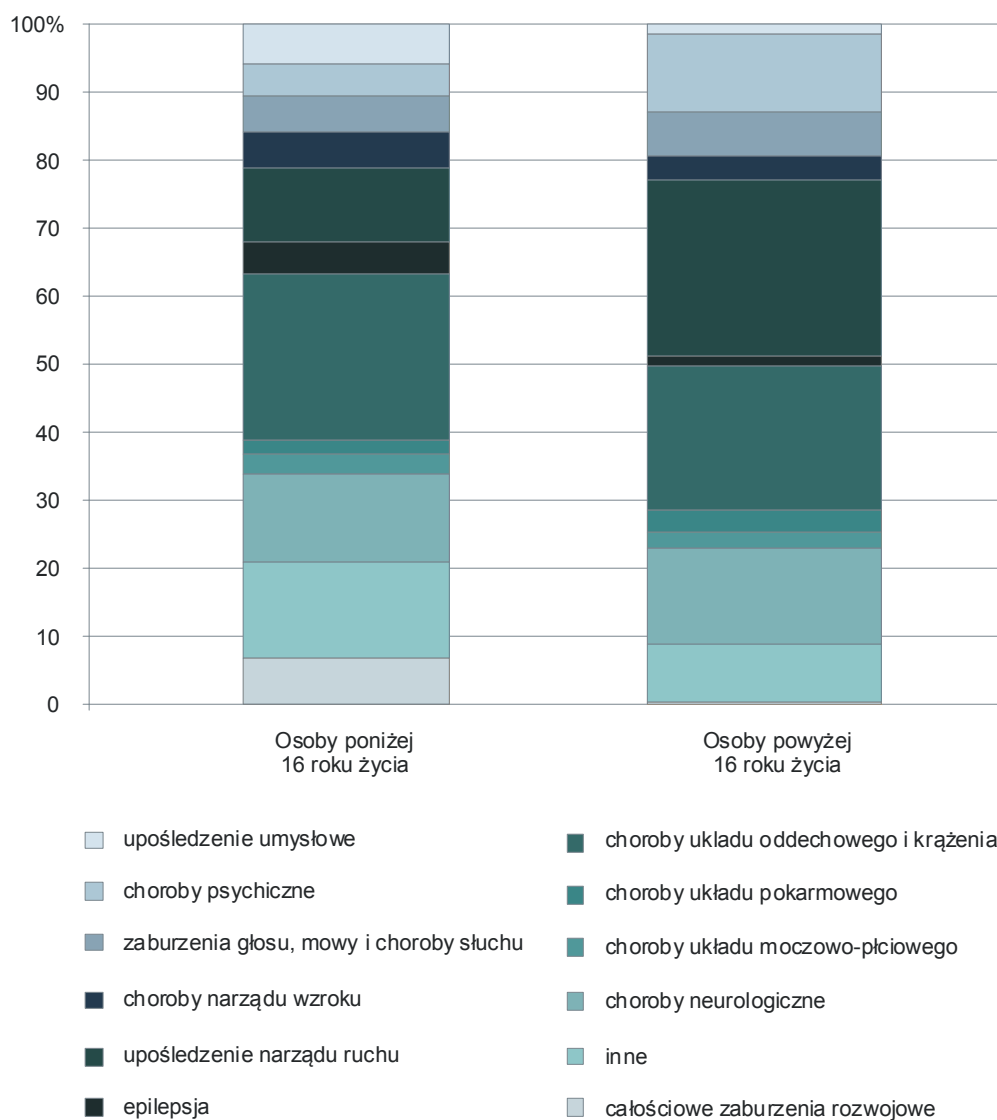
Liczba wydanych orzeczeń według wieku osób otrzymujących orzeczenie wskazuje, że wśród dzieci najczęściej orzeczenia otrzymywały osoby w wieku 8-15 lat (w 2012 r. 47,9%). Najmłodszy niepełnosprawni, do 4 roku życia, stanowili 24,5%, natomiast udział dzieci w wieku 4-7 lat wyniósł 27,6%. Osoby dorosłe (powyżej 16 roku życia), które uzyskały orzeczenie o stopniu niepełnosprawności, we wszystkich analizowanych latach, najczęściej należały do grupy wieku 41-59 lat i w 2012 r. grupa ta obejmowała 47,2%. Znaczny udział w strukturze według wieku stanowiły także osoby powyżej 60 roku życia – 34,8%. Pozostałe dwie grupy wieku 16-25 oraz 26-40 lat obejmowały łącznie we wszystkich analizowanych latach między 17,7% a 18,6% niepełnosprawnych.

W każdym orzeczeniu o niepełnosprawności określona jest przyczyna niepełnosprawności, która odzwierciedla uszkodzenia lub choroby, będące przyczyną zaburzenia funkcji organizmu, aktywności społecznej, a także ograniczenia w wykonywaniu czynności życiowych. W orzeczeniu może znaleźć się jeden lub więcej symboli przyczyn niepełnosprawności, jeśli schorzenia wpływają na zaburzenia funkcji organizmu w stopniu porównywalnym, jednak ich liczba nie może przekroczyć trzech.

W grupie osób niepełnosprawnych w wieku poniżej 16 lat główną przyczyną niepełnosprawności były, we wszystkich analizowanych latach, choroby układu oddechowego i krążenia. W 2012 r. co czwarte orzeczenie wskazywało tę przyczynę. Kolejnymi, najczęstszymi przyczynami orzeczenia o niepełnosprawności były choroby zgrupowane w kategorii inne, obejmującej m.in. schorzenia: endokrynologiczne,

metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego –14,1% orzeczeń, choroby neurologiczne – 13,1% oraz choroby narządu ruchu – 10,5%. Wzrost częstości wskazań przyczyny dotyczył jedynie całościowych zaburzeń rozwojowych (wzrost prawie 2-krotny w stosunku do 2010 r., w którym po raz pierwszy wskazywano taką przyczynę).

Wykres.8. Struktura wydanych orzeczeń o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności w 2012 r. według przyczyn

W przypadku osób dorosłych (powyżej 16 roku życia) za przyczynę niepełnosprawności najczęściej uznawane były: upośledzenie narządów ruchu (26,0% wskazań w 2012 r.), choroby układu oddechowego i krążenia (21,3% wskazań) oraz choroby neurologiczne (14,1% wskazań). Największy wzrost częstości wskazań, w porównaniu z 2008 r., dotyczył przyczyn takich jak choroby psychiczne (wzrost o 35,5%) oraz

choroby narządu wzroku (wzrost o 30,3%). Większy niż przeciętnie był także wzrost orzeczeń z przyczyn jakimi są choroby układu moczowo-płciowego, choroby neurologiczne oraz choroby układu pokarmowego.

Tabl. 9.2. Liczba orzeczeń osób w wieku 16 lat i więcej według orzeczonego stopnia niepełnosprawności

STOPIEŃ NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI	2008	2009	2010	2011	2012
Ogółem	44046	46110	44400	45347	47092
Lekki	14530	15500	14442	13244	13645
Umiarkowany	20584	21820	20925	21679	22155
Znaczny	8932	8790	9033	10424	11292

Źródło: dane Wojewódzkiego Zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności.

Przyczyna niepełnosprawności często wiąże się z orzekanym stopniem niepełnosprawności. Najczęściej, w niemal połowie przypadków, orzekanym stopniem niepełnosprawności był stopień umiarkowany. Znaczny stopień niepełnosprawności orzekano w co czwartym przypadku i na przestrzeni 5 lat odsetek ten nieznacznie wzrósł z 20,3% w 2008 r. do 24,0% w 2012 r. (w 2009 r. był najniższy i wyniósł 19,1%). Stopień umiarkowany niepełnosprawności był najczęściej orzekanym stopniem we wszystkich rodzajach przyczyn niepełnosprawności. Osobom, którym jako przyczyna zostały wskazane zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu orzeczone niemal wyłącznie stopień umiarkowany lub lekki. Podobnie, osobom z epilepsją w znacznej większości (95,0% w 2012 r.) orzekano stopień umiarkowany lub lekki. Przyczyna niepełnosprawności, w przypadku której częściej orzekano stopień znaczny, to całościowe zaburzenia rozwojowe (w 2012 r. - 56,1% orzeczeń z tą przyczyną niepełnosprawności), choroby układu moczowo-płciowego (w 2012 r. 41,6%) oraz choroby neurologiczne (w 2012 r. 39,0%).

3. Kształcenie osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

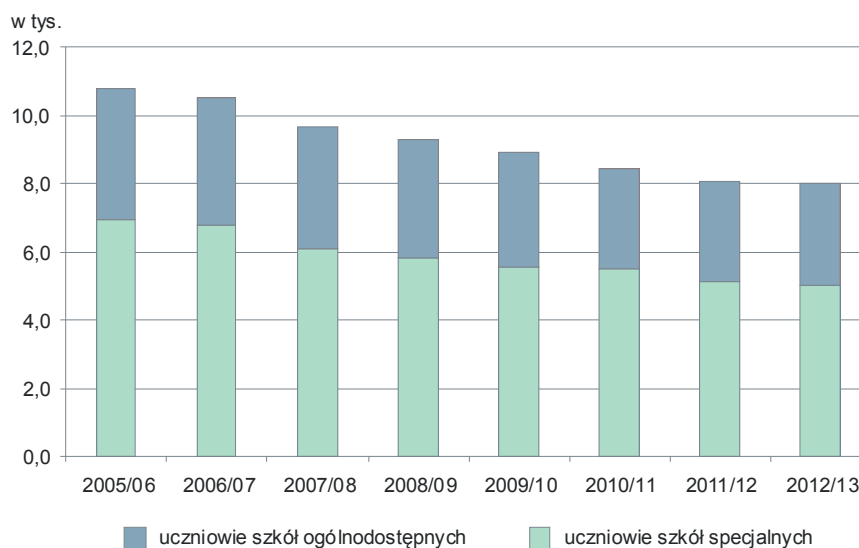
Zgodnie z przepisami ustawy o systemie oświaty⁵ oraz rozporządzeniami ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, kształcenie specjalne jest integralną częścią systemu edukacji. System oświaty obejmuje kształcenie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w przedszkolach oraz w innych formach wychowania przedszkolnego, szkołach podstawowych, gimnazjach, szkołach ponadgimnazjalnych oraz w trzyletnich specjalnych szkołach przysposabiających do pracy.

Kształcenie specjalne organizuje się dla uczniów niepełnosprawnych, ale także niedostosowanych społecznie lub zagrożonych niedostosowaniem społecznym, wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy. Odbywa się ono w szkołach specjalnych oraz ogólnodostępnych, w których tworzone są oddziały specjalne, integracyjne i ogólnodostępne. Uczniowie, którzy posiadają orzeczenie o niepełnosprawności⁶, bądź orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego na podstawie orzeczenia publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej w systemie edukacji są zawsze traktowani łącznie.

3.1. Kształcenie specjalne w szkołach

Na terenie województwa łódzkiego w roku szkolnym 2012/2013 kształcenie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi obejmowało 8,0 tys. osób, z których 62,8% uczęszczało do szkół specjalnych zarówno, dla dzieci i młodzieży, jak i policealnych. Liczba uczniów objęta takim kształceniem systematycznie malała w kolejnych latach, ale spadek ten wpisuje się w zmniejszanie liczby uczniów ogółem w systemie oświatowym.

Wykres.9. Uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi
(stan w dniu 30 IX)

⁵ Ustawa z 7 września 1991 r. (Dz. U. z 2004 r. nr 256, poz. 2572 z późn. zm.)

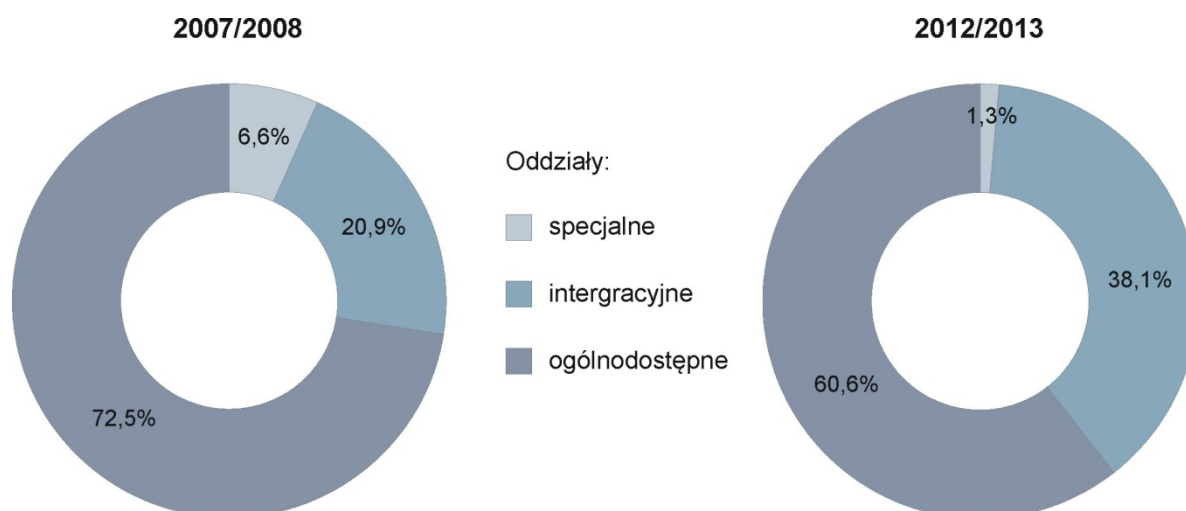
⁶ Zgodnie z ustawą o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych.

Odsetek uczniów, objętych kształceniem odpowiadającym ich specjalnym potrzebom edukacyjnym (w szkołach specjalnych lub szkołach ogólnodostępnych) pozostawał na niemal niezmiennym poziomie i kształtował się w latach szkolnych 2005/06 – 2012/13 na poziomie od 2,5 do 2,8% (2,6% w roku szkolnym 2012/13). Dzieci i młodzież ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi kształcą się w głównej mierze w szkołach specjalnych, których uczniowie stanowią ponad 60% ogółu uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Uczniowie ze specjalnym potrzebami edukacyjnymi w szkołach ogólnodostępnych, uczęszczający do klas specjalnych i integracyjnych, ale także uczący się w klasach ogólnodostępnych, stanowią we wszystkich obserwowanych latach około 1% uczniów. Liczba uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w szkołach ogólnodostępnych zmniejszyła w okresie od 2005 do 2012 r. o 22,4 %, podczas gdy liczba uczniów ogółem w tych szkołach spadła o 20,2%, zatem spadek ten był szybszy niż spadek liczby uczniów ogółem.

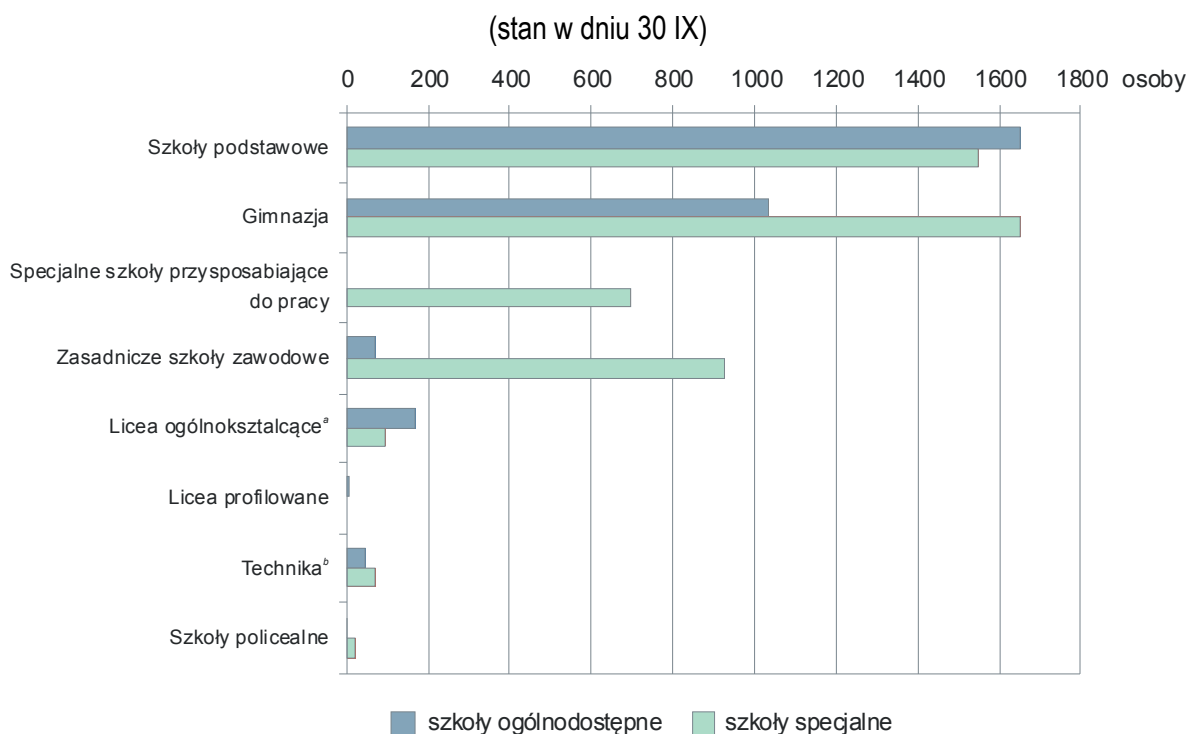
Znacząco zmieniła się natomiast struktura nauczania według oddziałów, które szkoły ogólnodostępne organizują dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. W roku szkolnym 2007/2008 72,5% uczniów uczęszczało do klas ogólnodostępnych, a 6,6% do klas specjalnych. W roku szkolnym 2012/13 w klasach ogólnodostępnych uczyło się 60,6% uczniów, a tylko 1,3% w klasach specjalnych. Znacząco wzrosła w tym okresie liczba uczniów niepełnosprawnych w klasach integracyjnych, które stwarzają szczególne warunki do nauki osobom niepełnosprawnym (mniejsza liczba osób w klasie oraz pomoc nauczyciela wspomagającego). Liczba uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w tych oddziałach w roku szkolnym 2012/13 osiągnęła poziom 1,1 tys. (stanowiących 38,1% uczniów objętych kształceniem specjalnym), mimo, że liczba tych oddziałów w ostatnich latach zmniejszyła się.

Wykres.10. Uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w szkołach ogólnodostępnych według rodzaju oddziału (stan w dniu 30 IX)

Zwiększyła się natomiast dostępność i warunki edukacji specjalnej w szkołach specjalnych. Mimo spadku liczby uczniów szkół tego typu, liczba placówek systematycznie wzrastała i w 2012 r. wyniosła łącznie 170 szkół na różnych poziomach edukacji. Liczba uczniów uczęszczających do tych szkół wynosiła 5,0 tys. i spadła od roku 2005 o 17,3%. Na jeden oddział przypadało w roku szkolnym 2012/13 przeciętnie 8 uczniów.

Wykres.11. Uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w roku szkolnym 2012/2013 według typu szkoły

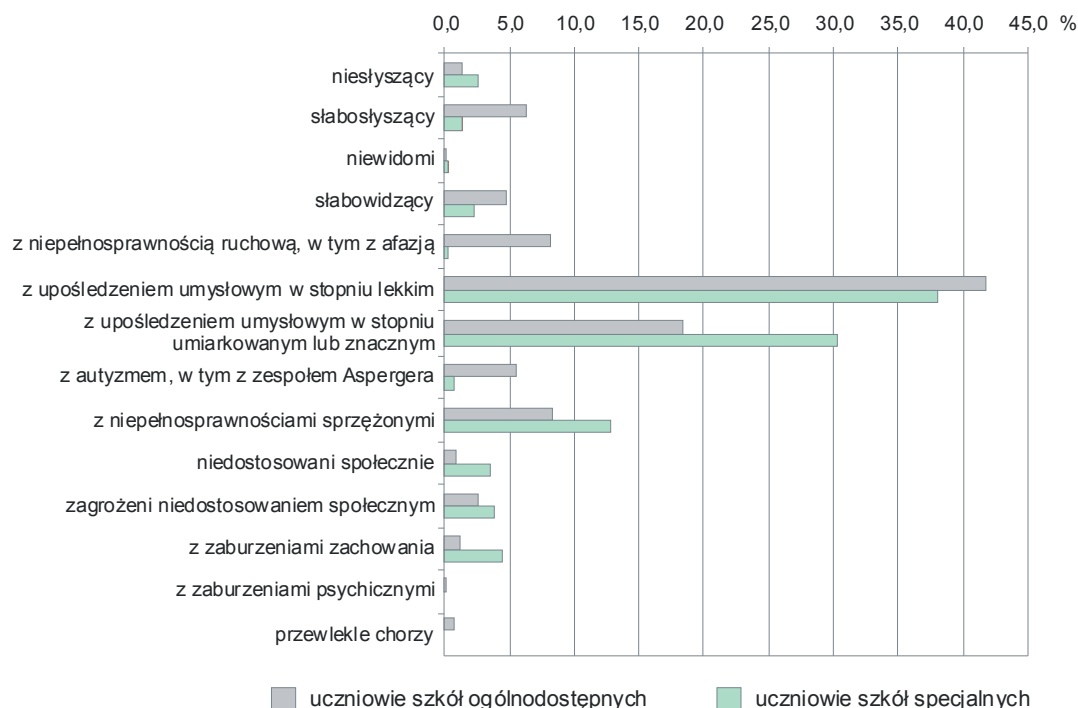

a, b łącznie z: *a* - uzupełniającymi liceami ogólnokształcącymi, *b* - technikami uzupełniającymi i ogólnokształcącymi szkołami artystycznymi dającymi uprawnienia zawodowe.

Rodzaj niepełnosprawności w szkole to zarówno niepełnosprawność w rozumieniu ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych (czyli posiadanie orzeczenia o niepełnosprawności), ale także orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, bądź stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy. Uczniowie mogą posiadać jedno bądź oba z tych orzeczeń, stąd w strukturze według rodzaju niepełnosprawności są oni wykazani tyle razy, ile rodzajów niepełnosprawności posiadają.

Wśród uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi największą grupę stanowią uczniowie z upośledzeniem umysłowym (w stopniu lekkim, umiarkowanym lub znacznym). W roku szkolnym 2012/13 w szkołach województwa łódzkiego uczyło się łącznie 4,9 tys. dzieci i młodzieży z tym rodzajem niepełnosprawności i stanowili oni 61,2% ogółu uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Drugą znaczącą grupę uczniów według rodzaju niepełnosprawności stanowią osoby z niepełnosprawnościami sprzężonymi (10,8%).

Wykres.12. Odsetek uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w roku szkolnym 2012/13 według rodzaju niepełnosprawności i typu szkoły

Rodzaj niepełnosprawności często przesądza o wyborze rodzaju szkoły w jakiej kształcą się uczeń. Niemal wszyscy uczniowie niesłyszący i niedostosowani społecznie są uczniami szkół specjalnych. Także dzieci i młodzież z upośledzeniem umysłowym umiarkowanym bądź znacznym, z zaburzeniami zachowania, niewidomi, w ponad 80% uczą się w szkołach specjalnych. Natomiast do szkół ogólnodostępnych w zdecydowanej większości uczęszczają uczniowie z niepełnosprawnością ruchową, z autyzmem, z zaburzeniami psychicznymi oraz słabosłyszący i słabowidzący.

Proces edukacji dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi przygotowuje tych uczniów do aktywności zawodowej i uczestnictwa w rynku pracy, na ile to możliwe. Ograniczenia wynikające z niepełnosprawności powodują, że osoby te w zdecydowanej większości kończą proces edukacji szkolnej na poziomie szkoły zawodowej (zasadniczej zawodowej bądź specjalnej przysposabiającej do pracy). W strukturze zarówno uczniów, jak i absolwentów, najwyższy udział uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w liczbie uczniów ogółem na danym poziomie edukacji odnotowano w szkołach zasadniczych zawodowych, poza specjalnymi szkołami przysposabiającymi do pracy, w których wszyscy uczniowie to uczniowie niepełnosprawni. W roku szkolnym 2012/2013 wśród uczniów szkół zasadniczych zawodowych odsetek niepełnosprawnych wyniósł 9,5%, natomiast wśród absolwentów z roku szkolnego 2011/2012 – 7,8%. W szkołach tych odsetek ten zmniejszał się w kolejnych analizowanych latach, wzrastała natomiast liczba uczniów szkół specjalnych przysposabiających do pracy.

Na poziomie szkół średnich odsetek uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w ostatnim roku szkolnym, na żadnym z poziomów, nie przekroczył 0,7%.

3.2. Opieka na dziećmi i młodzieżą

Kształcenie specjalne odbywa się również w specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych i specjalnych ośrodkach wychowawczych. Liczba placówek tego typu malała z roku na rok. W 2005 r. działalność prowadziło 30 ośrodków, a w 2012 r. ich liczba spadła do 22. Zmniejszenie się liczby placówek pociągnęło za sobą spadek liczby przygotowanych w nich miejsc o 39,2%, do poziomu 1195. W żadnym jednak z analizowanych lat miejsca w ośrodkach nie były w pełni wykorzystane. Stopień wykorzystania miejsc wahał się w poszczególnych latach od 65,0% do 84,8%.

Liczba wychowanków ośrodków, które z racji niepełnosprawności nie mogą uczęszczać do przedszkola lub szkoły, zmniejszyła się w latach 2005-2012 o prawie połowę. W 2012 r. opieką objętych było 858 osób. Zdecydowana większość wychowanków to osoby upośledzone umysłowo (72,7%), niesłyszący i słabosłyszący (12,0%) oraz z zaburzeniami sprzężonymi (10,0%).

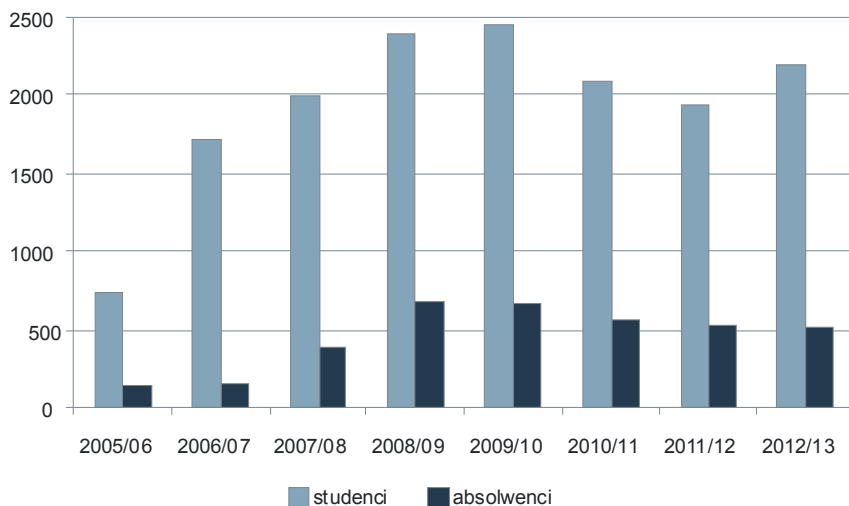
Dzieci i młodzież upośledzone umysłowo w stopniu głębokim oraz z zaburzeniami sprzężonymi realizują obowiązek szkolny w ośrodkach rewalidacyjno-wychowawczych. Na terenie województwa łódzkiego w całym analizowanym okresie funkcjonowały 3 takie ośrodki i w 2012 r. dysponowały 105 miejscami. Liczba wychowanków tych placówek systematycznie malała z 94 osób w 2005 r. do 59 w 2012 r. Osoby z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim stanowiły, w ostatnim analizowanym roku, 71,1% wychowanków.

3.3. Studenci i absolwenci szkół wyższych

Mimo spadku liczby uczniów na wszystkich poziomach edukacji oraz spadku liczby studentów łódzkich uczelni ogółem, w ostatnim roku akademickim liczba studentów niepełnosprawnych wzrosła. Na 7 publicznych oraz 22 niepublicznych szkołach wyższych, których siedziby znajdowały się w województwie łódzkim, według stanu w dniu 30 XI 2012 r., kształciło się 2,2 tys. niepełnosprawnych studentów. Choć wzrost liczby studentów nie ma stałej tendencji, to warto podkreślić, że ich udział w liczbie studentów ogółem, który wyniósł 2,0% wzrósł w stosunku do roku 2005 prawie 4-krotnie.

Wśród niepełnosprawnych studentów 33,1% to osoby z dysfunkcją narządów ruchu, 8,7% stanowili niewidomi i słabowidzący, a 7,0% niesłyszący i słabosłyszący, pozostałe 51,2% stanowili studenci niepełnosprawni z innymi rodzajami niepełnosprawności.

Wykres.13. Niepełnosprawni studenci i absolwenci szkół wyższych

Ponad połowa studentów niepełnosprawnych studiuje w trybie niestacjonarnym. W 2012 r. odsetek ten wyniósł 56,5% i zmniejszył się w stosunku do poprzednich lat (największy odnotowano w roku 2008 – 65,8%). Relacja ta odwrotna jest w stosunku do obserwowanej dla ogółu studentów, wśród których większość studiuje w systemie stacjonarnym.

Liczba osób niepełnosprawnych kończących uczelnie z województwa łódzkiego potroiła się w ciągu 7 lat. W roku akademickim 2012/2013 studia skończyły 522 osoby niepełnosprawne. Odsetek kobiet absolwentów (69,3%) był nieco wyższy niż w strukturze studentów niepełnosprawnych, gdzie kobiety w każdym z analizowanych lat stanowiły około 60% (najwyższy w roku 2008 – 62,8%, najniższy w 2005 r. – 57,3%).

4. Niepełnosprawni na rynku pracy

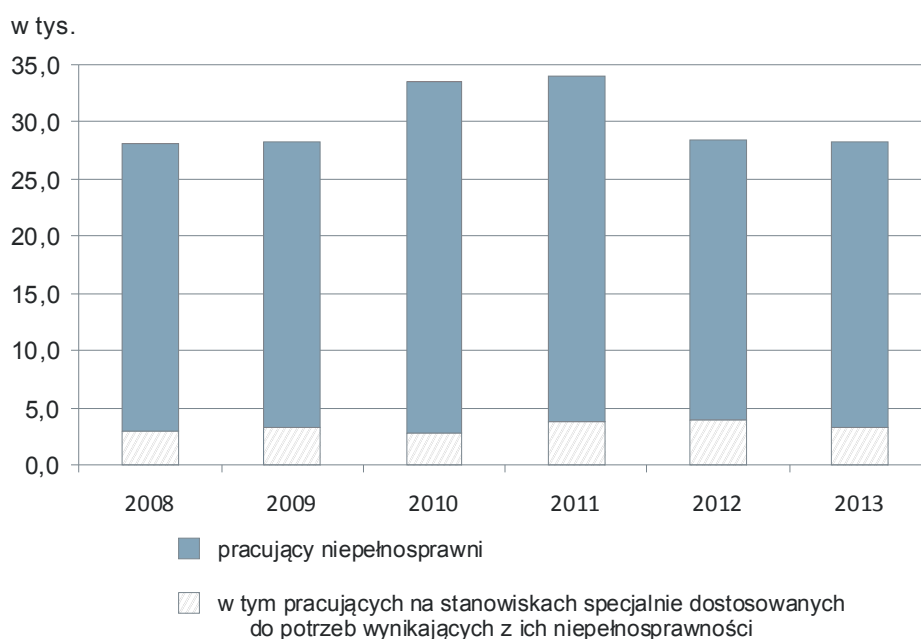
Sytuacja osób niepełnosprawnych na rynku pracy jest niezwykle złożona i trudna. Wiele osób niepełnosprawnych pozostaje poza rynkiem pracy właśnie ze względu na niepełnosprawność. Inne, ze względu na rodzaj niepełnosprawności nie uczestniczą w otwartym rynku pracy, gdyż pracę mogą wykonywać wyłącznie na stanowiskach specjalnie dostosowanych do potrzeb wynikających z ich niepełnosprawności, bądź w warunkach pracy chronionej.

Badania statystyczne, dostarczające systematycznie danych o osobach niepełnosprawnych na rynku pracy, obejmują tylko osoby aktywne zawodowo i odrębnie charakteryzują pracujących oraz bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy.

4.1. Pracujący

Liczba osób niepełnosprawnych pracujących w województwie łódzkim w 2013 r. wynosiła 28,2 tys. osób. Prowadzone kwartalnie badanie popytu na pracę wskazuje, że liczba pracujących osób niepełnosprawnych wzrastała w okresie 2007-2011, natomiast w dwóch ostatnich latach odnotowano spadek. Udział osób niepełnosprawnych w ogólnej liczbie pracujących w przedsiębiorstwach województwa łódzkiego kształtował się od 4,1% w 2009 r. do 4,9% w latach 2010-2011. Wskaźnik ten w roku 2013 r. zrównał się z odnotowanym w 2007 r. – 4,3%.

Wykres.14. Liczba pracujących osób niepełnosprawnych

W 2013 r. 11,2% ogółu pracujących niepełnosprawnych pracowało na stanowiskach specjalnie dostosowanych do potrzeb wynikających z ich niepełnosprawności. Największy odsetek pracujących na takich stanowiskach odnotowano w roku 2012 (13,5%), natomiast najniższy (8,0%) w 2010 r.

Większą szansę zatrudnienia w województwie łódzkim stwarzają niepełnosprawnym podmioty sektora prywatnego. W podmiotach tych w 2013 r. na 1000 osób pracujących, 49 to osoby niepełnosprawne, w sektorze publicznym jedynie 29. W stosunku do roku poprzedniego dysproporcja w tych wskaźnikach zmniejszyła się: w 2012 r. na 1000 pracujących w sektorze prywatnym było 53 niepełnosprawnych, a w sektorze publicznym 23.

Zakłady, które w 2013 r. były zainteresowane zwiększeniem zatrudnienia osób niepełnosprawnych stanowiły 4,4% podmiotów uczestniczących w badaniu popytu na pracę. Udział ten był wyższy w sektorze publicznym niż w prywatnym (5,4% wobec 4,3%). Liczba takich podmiotów w okresie 2007-2013 wzrosła o 56,5%.

W obserwowanych latach zdecydowanie zmieniły się relacje liczby pracujących niepełnosprawnych w podmiotach według wielkości określonej liczbą pracujących. W 2007 r. osoby niepełnosprawne pracowały przede wszystkim w podmiotach o liczbie pracujących ogółem większej niż 49 osób. O okresie sześciu analizowanych lat, choć firmy te nadal zatrudniały najwięcej osób niepełnosprawnych, to znacząco zwiększyła się liczba pracujących niepełnosprawnych w podmiotach, w których pracuje do 9 osób. Na 1000 pracujących w podmiotach największych (o licznie pracujących 50 osób i więcej) w 2013 r. 54 osoby to niepełnosprawni, podczas gdy w 2007 r. 63. Natomiast w mikroprzedsiębiorstwach wskaźnik ten wzrósł z 4 osób niepełnosprawnych na 1000 pracujących do 19 w 2013 r.

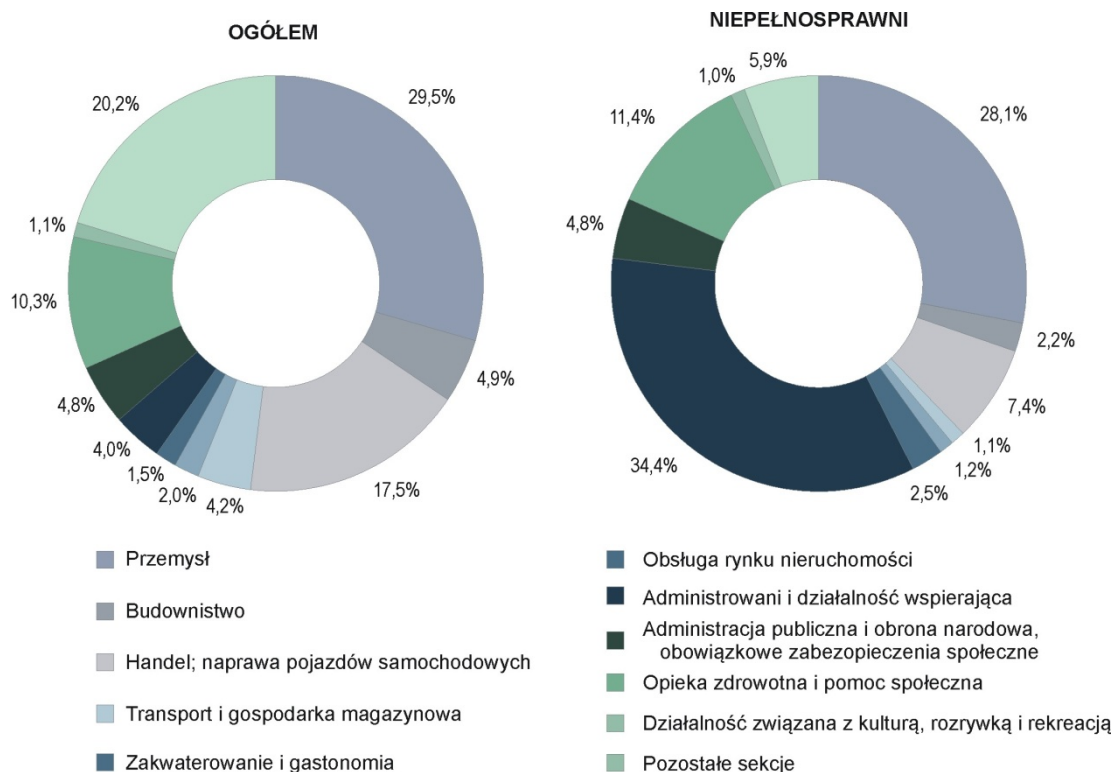
Jednocześnie znacząco wzrosło deklarowane przez podmioty zainteresowanie zatrudnieniem osób niepełnosprawnych. W przypadku podmiotów dużych (o liczbie pracujących powyżej 49 osób) odsetek deklarujących zatrudnienie osoby niepełnosprawnej wzrósł z 14,2% w 2007 r. do 16,6% w 2013 r., a w najmniejszych z 0,7% do 2,0%.

Największe możliwości pracy dla osób niepełnosprawnych tworzą przedsiębiorstwa prowadzące działalność w zakresie administrowania i działalności wspierającej. W przedsiębiorstwach tego rodzaju działalności pracowało w 2013 r. 34,4% ogółu pracujących niepełnosprawnych w województwie, a na 1000 osób pracujących 368 osób to niepełnosprawni. Drugim rodzajem działalności skupiającym znaczą liczbę niepełnosprawnych pracowników jest przetwórstwo przemysłowe, w którym zatrudnienie znalazło 26,7% spośród niepełnosprawnych. Jednak w tych przedsiębiorstwach, w głównej mierze produkcyjnych, na 1000 pracujących osoby niepełnosprawne to tylko 45 osób.

Wśród rodzajów działalności, w których wskaźnik natężenia (liczba osób niepełnosprawnych na 1000 pracujących) był znaczący, należy wymienić działalność związaną z obsługą rynku nieruchomości –

73 osoby, opieka zdrowotna i pomoc społeczna – 47 osób, działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją – 40 osób. Najniższy poziom wskaźnika odnotowano w przedsiębiorstwach prowadzących działalność finansową i ubezpieczeniową (8 osób niepełnosprawnych na 1000 pracujących), a także w zakresie edukacji oraz transportu i gospodarki magazynowej (po 11).

Wykres.15. Struktura pracujących według sekcji PKD 2007 w 2013 r.

Największy udział niepełnosprawnych pracujących na stanowiskach przystosowanych do ich potrzeb wynikających z niepełnosprawności, w 2013 r. odnotowano w sekcji działalność finansowa i ubezpieczeniowa – 43,9% i sekcja ta wyróżniała się najwyższym wzrostem odsetka w stosunku do 2008 r. – o 38,1 p. proc. Również wysokie odsetki odnotowywano niezmiennie w sekcjach: informacja i komunikacja (28,6%), przetwórstwo przemysłowe (20,2%), handel, naprawa pojazdów samochodowych (17,0%).

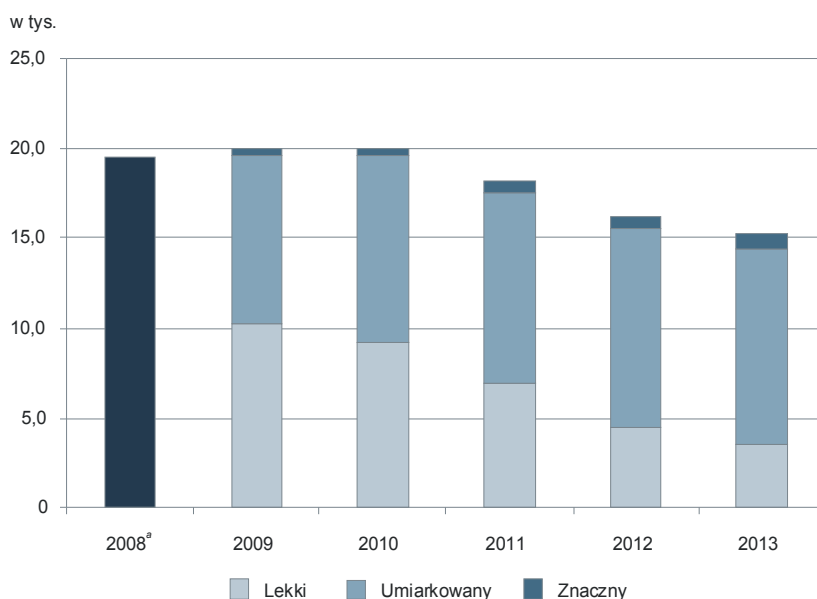
Wśród podmiotów umożliwiających pracę osobom niepełnosprawnym, szczególnymi pracodawcami są zakłady pracy chronionej i zakłady aktywności zawodowej. Zakład pracy chronionej jest przedsiębiorstwem i działa w celu osiągnięcia zysków, jednak zatrudnienie znacznej liczby osób niepełnosprawnych wymaga przystosowania do ich potrzeb oraz zapewnienia pomocy medycznej, czy rehabilitacji. Zakład aktywności zawodowej tworzony jest przez powiat, gminę oraz fundację, stowarzyszenie lub inną organizację społeczną, której statutowym zadaniem jest rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych. Utworzenie i działalność zakładu dofinansowane są ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Liczba zakładów pracy chronionej podlega nieustannym wahaniom ze względu na określone przepisami wymogi, które należy spełniać, by status takiego zakładu posiadać. Na terenie województwa działalność taką, według stanu na koniec 2013 r., prowadziło 108 podmiotów, które zatrudniały 15,2 tys. osób niepełnosprawnych. Na przestrzeni lat 2008-2013 liczba tych podmiotów systematycznie malała i na koniec 2013 r. było ich o prawie 1/3 mniej niż w pierwszym roku tego okresu.

Liczba osób niepełnosprawnych zatrudnionych w tego rodzaju podmiotach nie uległa tak znacznemu spadkowi, zmniejszyła się o 22,1%. Udział osób niepełnosprawnych w liczbie zatrudnionych w tych zakładach ogółem wzrastał systematycznie z 70,9% w 2008 r. do 85,4 % w 2013 r.

Największą grupę pracowników w zakładach pracy chronionej stanowią osoby o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności. Udział tej grupy wzrastał z 46,7% w 2009 r. do 71,6% w 2013 r. Wzrastał również odsetek osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności i w 2013 r. wyniósł 5,1%.

Wykres.16. Niepełnosprawni zatrudnieni w zakładach pracy chronionej według orzeczonego stopnia niepełnosprawności

a Bez podziału według stopnia niepełnosprawności.

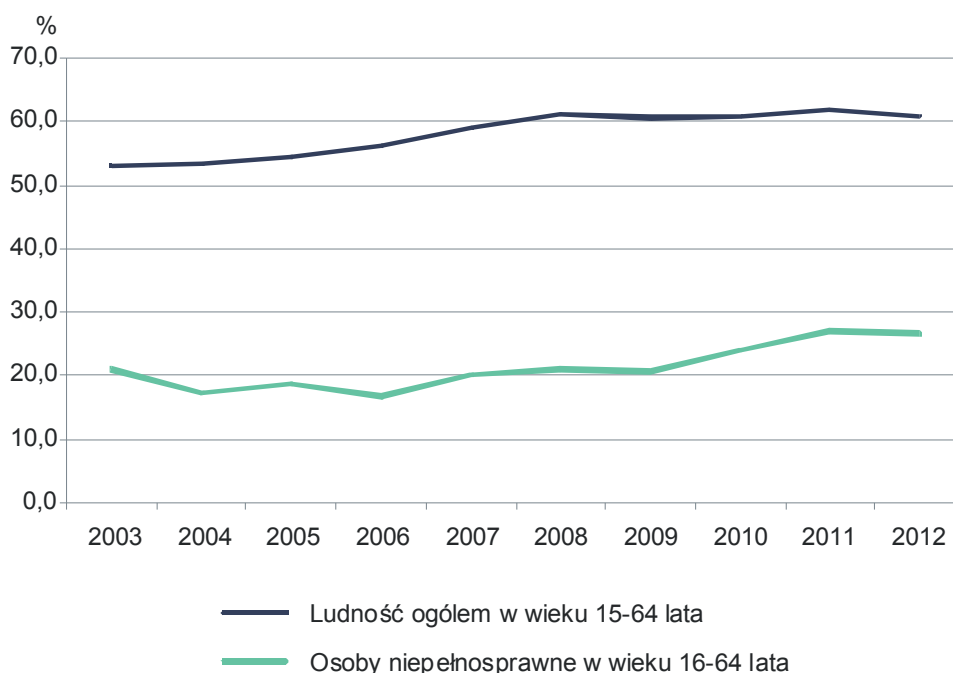
Drugą formą rehabilitacji zawodowej umożliwiającą pracę osobom, głównie o znacznym stopniu niepełnosprawności, są zakłady aktywności zawodowej. Na terenie województwa łódzkiego w okresie 2008-2012 działał tylko jeden taki podmiot, w którym ponad 73% zatrudnionych to osoby niepełnosprawne. W 2013 r. powstały 2 kolejne i łącznie dały one zatrudnienie 81 osobom niepełnosprawnym.

Miarą uczestnictwa w rynku pracy jest wskaźnik zatrudnienia, informujący o udziale ludności pracującej w ogólnej liczbie ludności w wieku 15 lat i więcej. Badanie aktywności ekonomicznej ludności, które dostarcza takich informacji, posiada tę szczególnie ważną cechę, że obejmuje ogół pracujących, tzn.

takie osoby, które w badanym tygodniu wykonywały jakąkolwiek pracę przynoszącą zarobek, bądź pomagały w prowadzeniu działalności gospodarczej lub gospodarstwa rolnego. Jest to zatem jedyny wskaźnik, który informuje jaka część osób niepełnosprawnych w wieku aktywności zawodowej pracuje.

Według danych BAEL wskaźnik zatrudnienia wśród osób niepełnosprawnych w całym okresie 2003-2012 był ponad 2-krotnie niższy niż ustalony dla ogółu ludności w wieku 15 lat i więcej. W 2012 r. osiągnął poziom 26,5%. Warto zauważyć jednak, że dla osób niepełnosprawnych od roku 2009 jego wartość wzrasta, podczas gdy wskaźnik dla ludności ogółem nie ulegał większym zmianom.

Wykres.17. Wskaźnik zatrudnienia według BAEL

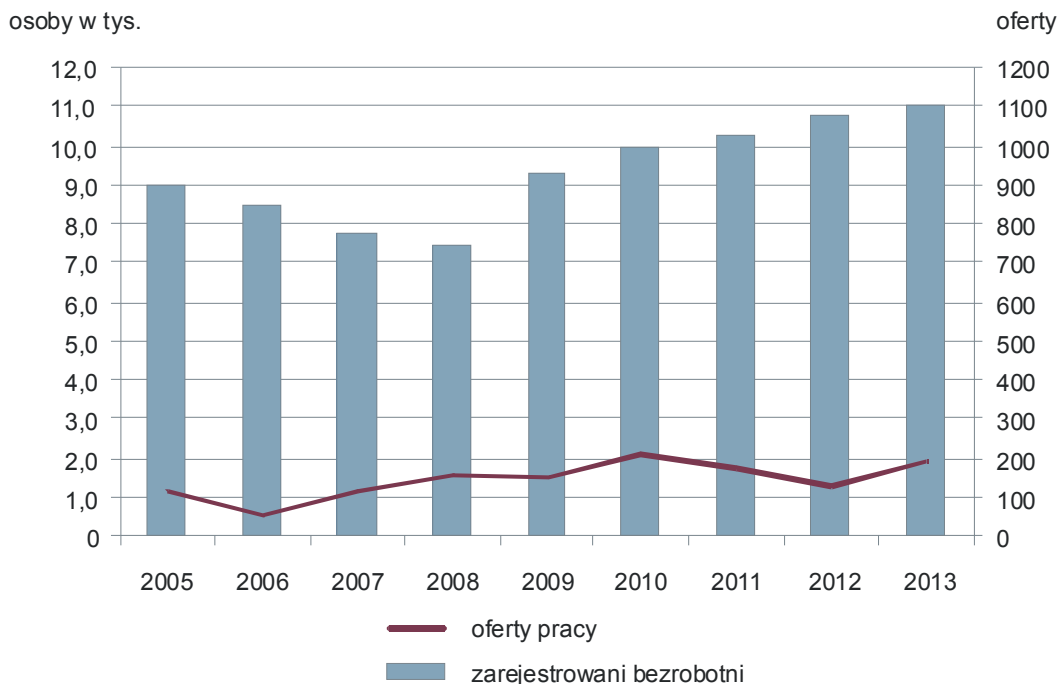
4.2. Bezrobotni zarejestrowani

Osoby, którym niepełnosprawność pozwala na aktywność zawodową, a pozostające bez pracy, tak jak inni poszukujący pracy rejestrują się w powiatowych urzędach pracy. W 2013 r. liczba bezrobotnych niepełnosprawnych w województwie łódzkim wyniosła 11,0 tys. osób. Prawo do zasiłku posiadało 15,1% zarejestrowanych osób niepełnosprawnych (w ogólnej zbiorowości bezrobotnych udział ten wyniósł 13,1%). Liczba niepełnosprawnych bezrobotnych wzrosła w porównaniu z 2012 r. o 2,0% i był to kolejny rok (począwszy od 2009 r.) w którym obserwowano wzrost. W całym okresie 2005-2013 liczba osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w urzędach pracy wzrosła o 22,3%, podczas gdy liczba bezrobotnych ogółem spadła o 23,6%. W 2008 r. liczba bezrobotnych, zarówno ogółu zarejestrowanych, jak i niepełnosprawnych, była na najniższym poziomie.

Wolniejszy spadek w latach 2005-2008, a następnie wyższy wzrost liczby niepełnosprawnych bezrobotnych niż bezrobotnych ogółem powodował, że udział niepełnosprawnych w liczbie zarejestrowanych ogółem niemal w całym analizowanym okresie systematycznie wzrastał, od poziomu 4,5% w 2005 r. do 7,3 w 2013 r. Najwyższy odsetek odnotowano w roku 2010 – 7,6%.

Wykres.18. Zarejestrowani bezrobotni niepełnosprawni oraz oferty pracy dla osób niepełnosprawnych

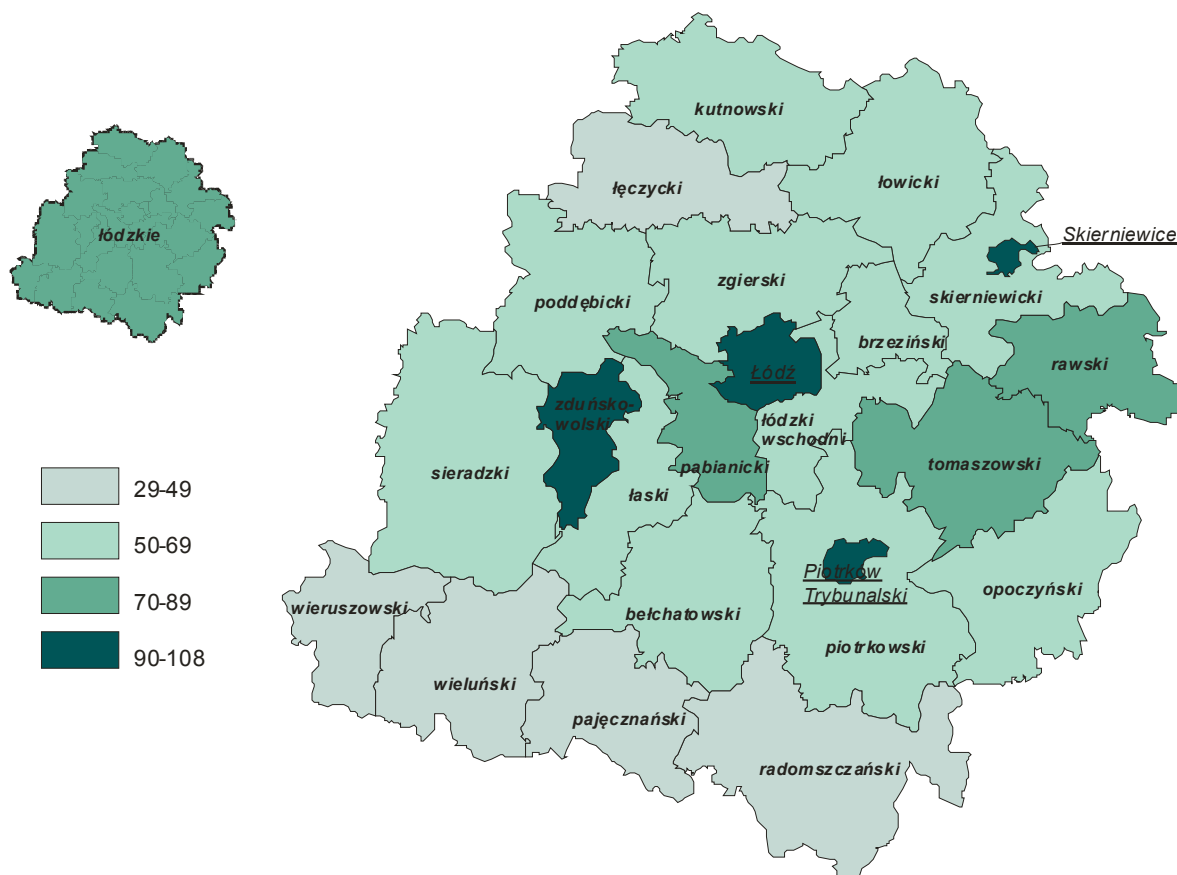
Stan w dniu 31 XII

W końcu 2013 r. największa liczba bezrobotnych osób niepełnosprawnych zarejestrowana była w Łodzi – 4,2 tys. oraz powiatach pabianickim i tomaszowskim (odpowiednio 633 i 632 osoby). Jednak, aby móc analizować sytuację niepełnosprawnych na lokalnym rynku pracy, trzeba zestawić liczbę bezrobotnych osób niepełnosprawnych z liczbą zarejestrowanych bezrobotnych ogółem oraz ofertami pracy, jakie pojawiają się w poszczególnych powiatach.

Największy odsetek osób niepełnosprawnych wśród bezrobotnych odnotowano w powiecie zduńskowolskim – 10,8%, a także w Skierniewicach – 10,3%, Piotrkowie Trybunalskim - 10,1% i Łodzi – 9,9%. W latach poprzednich największy udział bezrobotnych niezmiennie był w tych 4 powiatach. Odsetek 4% i mniej wystąpił w powiatach: pajęczańskim, łączyckim, wieruszowskim i powiaty te we wszystkich latach cechował niski udział zarejestrowanych osób niepełnosprawnych.

**Wykres.19. Osoby niepełnosprawne na 1000 zarejestrowanych bezrobotnych
w 2013 r. według powiatów
(stan w dniu 31 XII)**

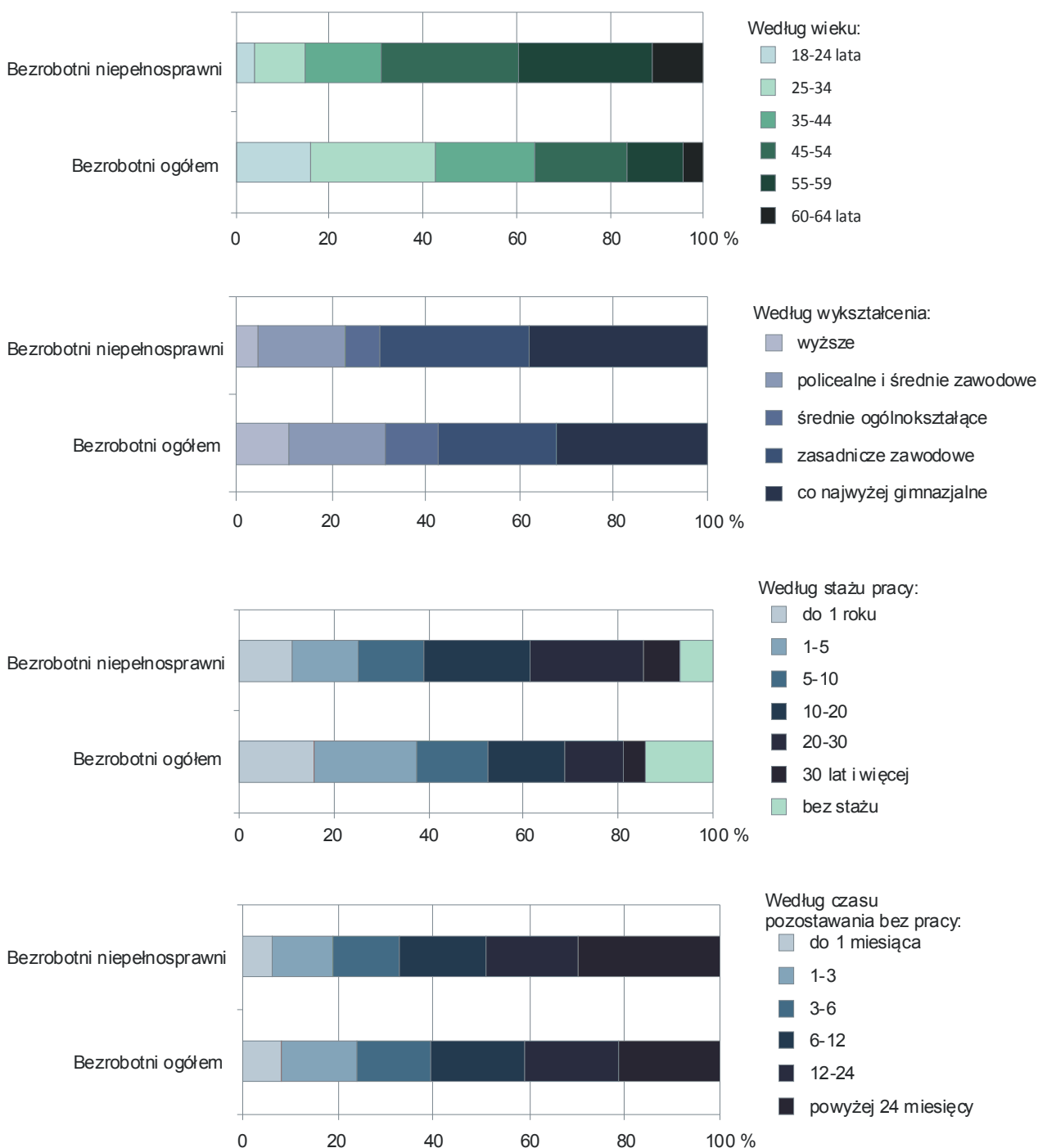
Obserwacje cech społeczno-ekonomicznych w kolejnych latach analizowanego okresu dowodzą, że zbiorowość bezrobotnych osób niepełnosprawnych jest relatywnie starsza i mniej wykształcona niż przeciętnie bezrobotni w województwie, posiada dłuższy dotychczasowy staż pracy oraz dłużej poszukuje pracy.

Dwie najbardziej liczne grupy wśród bezrobotnych w województwie to osoby w wieku 25-34 oraz 35-44 lat, które łącznie na koniec 2013 r. stanowiły 47,7%. Wśród bezrobotnych niepełnosprawnych najliczniejsze były grupy wieku 45-54 oraz 55-59 lat, obejmujące ponad połowę zbiorowości bezrobotnych osób niepełnosprawnych. Sytuację tą wiązać można zarówno z trudnościami ze znalezieniem odpowiedniej pracy, które dotyczą wszystkich bezrobotnych w tych grupach wieku, jak i z faktem, że największa liczba orzeczeń o stopniu niepełnosprawności wydawana jest właśnie dla osób w wieku 41-59 lat.

W strukturze według wykształcenia najwyższe udziały, zarówno wśród bezrobotnych ogółem, jak i w grupie posiadających orzeczenie o niepełnosprawności, mają osoby, które ukończyły szkołę co najwyżej gimnazjalną (32,0% wśród ogółu bezrobotnych, 37,8% wśród bezrobotnych niepełnosprawnych) oraz zasadniczą zawodową (odpowiednio 25,3% oraz 31,9%). Trzecią pod względem liczby grupę

stanowią osoby z wykształceniem średnim i policealnym, w tym jednak przypadku udział tej grupy wśród osób niepełnosprawnych był niższy niż wśród bezrobotnych ogółem i wyniósł 18,2% wobec 20,4%. Tylko 4,5% bezrobotnych osób niepełnosprawnych posiada wykształcenie wyższe, podczas gdy wśród bezrobotnych ogółem udział ten wyniósł 10,9%. Należy jednak pamiętać, że osoby niepełnosprawne częściej kończą edukację na poziomie szkoły zawodowej, a w strukturze niepełnosprawnych według wykształcenia odsetki osób z wykształceniem średnim i wyższym są niższe niż dla ogółu ludności województwa.

Wykres.20. Struktura zarejestrowanych bezrobotnych według wybranych cech w 2013 r.
(stan w dniu 31 XII)

Struktura zbiorowości bezrobotnych niepełnosprawnych według wieku znajduje swoje odzwierciedlenie w charakterystyce według dotychczasowego stażu pracy. Najliczniejsze grupy w tej zbiorowości stanowią osoby o stażu od 20 do 30 lat pracy (24,0%) oraz 10-20 lat (22,6%). Wśród zarejestrowanych bezrobotnych ogółem najczęściej notowany dotychczasowy staż pracy to okres 1-5 lat (dla 21,4% osób). Bez stażu pracy zarejestrowanych było 6,9% niepełnosprawnych, podczas gdy w zbiorowości niepełnosprawnych ogółem udział ten był ponad 2 razy większy (14,3%).

Analizując grupę bezrobotnych według okresu pozostawania bez pracy, dostrzec można, że osobom niepełnosprawnym trudniej jest pojąć pracę, bowiem 29,6% z nich pozostaje zarejestrowanymi w urzędzie pracy ponad 24 miesiące. Mniejszy udział natomiast stanowiły osoby, które rozpoczęły poszukiwania zatrudnienia – bezrobotni do 1 miesiąca – 5,9% niepełnosprawnych zarejestrowanych jako bezrobotne (wobec 8,1% wśród ogółu bezrobotnych).

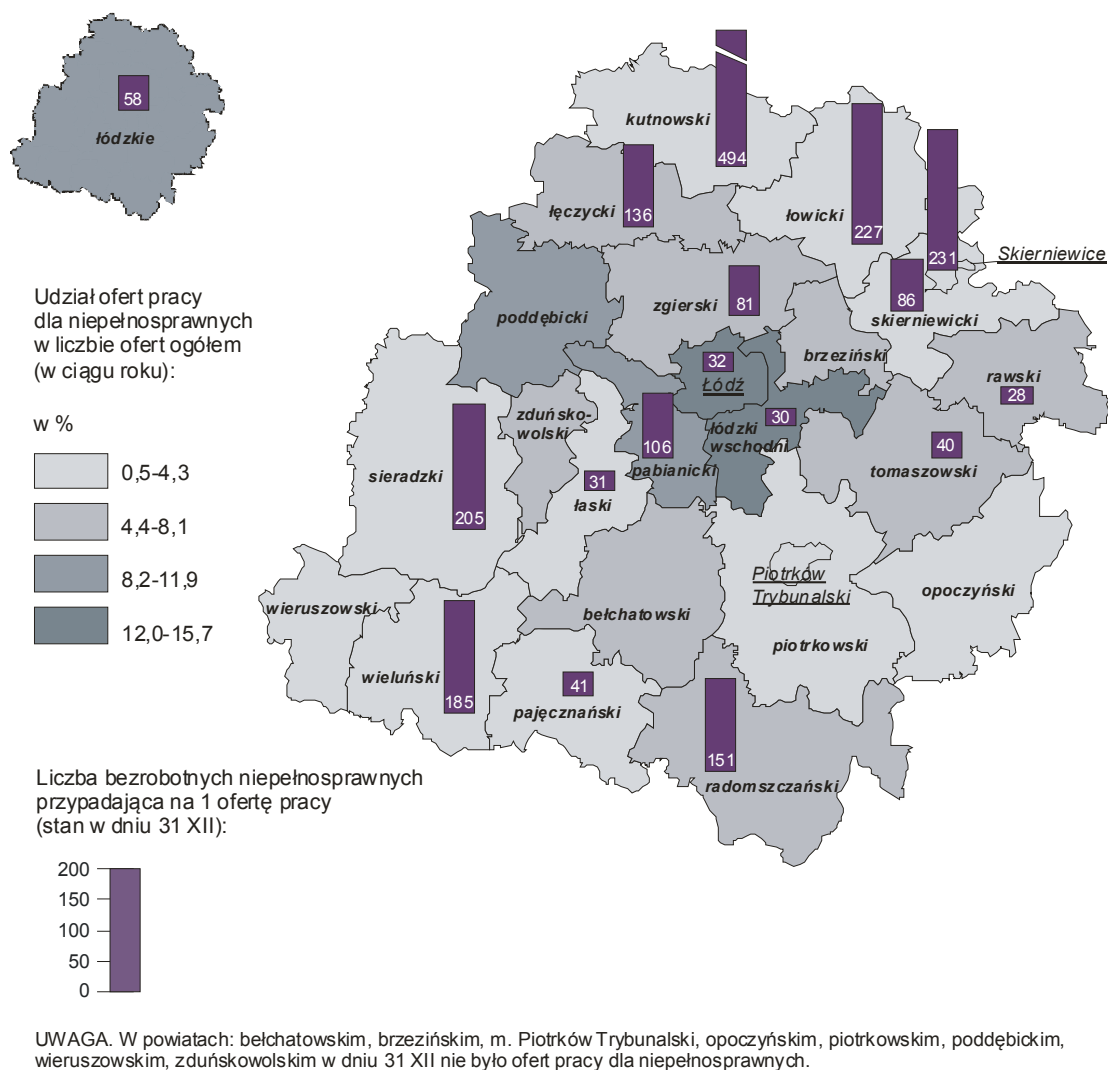
4.3. Oferty pracy

Na koniec roku 2013 r. urzędy pracy dysponowały 191 ofertami pracy skierowanymi do osób niepełnosprawnych. Wśród nich 7 ofert było niewykorzystanych dłużej niż 30 dni. Oferty dla osób niepełnosprawnych stanowiły 10,3% ogółu ofert pracy.

Liczba bezrobotnych przypadająca na 1 ofertę pracy wynosiła 58 osób. W latach poprzednich sytuacja zmieniała się, na jedną ofertę pracy skierowaną do niepełnosprawnych przypadają w 2012 r. - 83 osoby bezrobotne posiadające orzeczenie o niepełnosprawności, w 2011 r. - 59 osób, a latach 2010 i 2008 – 48. Największą liczbę bezrobotnych na jedną ofertę pracy odnotowano w 2006 r. – 160. Jednocześnie w niemal wszystkich latach okresu 2002-2013 szansa zatrudnienia w przypadku osób niepełnosprawnych była wyższa niż dla ogółu bezrobotnych (wyjątek stanowiły lata 2006-2007). W województwie łódzkim liczba bezrobotnych ogółem na jedną ofertę pracy kształtowała się następująco: w 2013 r. – 82, 2012 r. – 146, w 2011 r. -147, w 2010 r. – 98 osób. Liczba ofert pracy na koniec roku kalendarzowego pozwala porównać różne zbiorowości w tym samym momencie, ale nie daje odpowiedzi na pytanie, ile propozycji pracy kierują do osób niepełnosprawnych pracodawcy poprzez urzędy pracy.

Liczba ofert pracy w ciągu całego roku jest wielokrotnie wyższa, niż zanotowana na koniec roku. W całym 2013 r. ofert dla niepełnosprawnych było 4,5 tys. i ich liczba systematycznie rosła w ostatnich latach. Co ważne, wzrastał również udział ofert dla niepełnosprawnych w liczbie ofert ogółem. W okresie 2005-2013 udział ten wzrósł ponad 2-krotnie, do poziomu 8,6%. Najniższy wskaźnik odnotowano w roku 2007 – 2,2%.

Wykres.21. Oferty pracy skierowane do osób niepełnosprawnych w 2013 r. według powiatów

Najwięcej ofert pracy dla osób niepełnosprawnych pojawiało się w Łodzi. Liczba ofert pracy zgłoszonych do Urzędu Pracy w 2013 r. w Łodzi wyniosła 2,7 tys. i stanowiły one 15,7% ogółu ofert pracy w Łodzi i jednocześnie 60,7% ogółu ofert pracy dla niepełnosprawnych w województwie. Kolejne powiaty, w który udział ofert dla niepełnosprawnych był znaczący to powiaty łódzki wschodni – 14,6% oraz pabianicki i poddębicki, w których odsetki te wyniosły odpowiednio 9,5% i 8,7%.

5. Podsumowanie

Zestawienie danych pochodzących z różnych badań statystyki publicznej oraz danych innych instytucji działających na rzecz osób niepełnosprawnych, prezentowanych w publikacji, było próbą odpowiedzi na pytanie jaka jest sytuacja społeczna i ekonomiczna osób niepełnosprawnych w województwie łódzkim.

Dane zebrane w czasie Narodowego Spisu Powszechnego 2011 wskazały, że zbiorowość niepełnosprawnych zmalała w ciągu dziewięciu lat międzypisowych i spadek ten był większy niż ubytek ludności w województwie ogółem. Znaczące jest, że zmalała liczba osób niepełnosprawnych prawnie, które mogą korzystać z praw przysługujących osobom posiadającym orzeczenie o niepełnosprawności bądź o stopniu niepełnosprawności. Druga grupa osób wyróżniana w spisach powszechnych – niepełnosprawni tylko biologicznie – była w połowie tak liczna jak niepełnosprawnych prawnie.

Niepełnosprawni to w większości osoby, które przekroczyły 60 rok życia. Fakt ten przekłada się na odczuwane przez nich ograniczenia sprawności, ale także ich poziom wykształcenia, źródła utrzymania czy aktywność ekonomiczną. Mimo coraz lepszego dostępu osób niepełnosprawnych do edukacji, lepszych warunków kształcenia zarówno w szkołach specjalnych, jak i ogólnodostępnych (m.in. w klasach integracyjnych) oraz rosnącej liczby niepełnosprawnych studentów, poziom wykształcenia osób niepełnosprawnych pozostaje niższy niż ogółu ludności.

Sytuacja niepełnosprawnych na rynku pracy poprawia się. Systematycznie wzrasta liczba pracujących osób niepełnosprawnych (choć w ostatnich 2 latach odnotowano nieznaczny spadek) oraz liczba niepełnosprawnych pracujących na stanowiskach przystosowanych do potrzeb wynikających z ich niepełnosprawności. Więcej z roku na rok było też zakładów zainteresowanych zatrudnieniem osób niepełnosprawnych. Znajduje to swoje odzwierciedlenie w rosnącym wskaźniku zatrudnienia, a więc udziale osób pracujących w całej zbiorowości niepełnosprawnych w wieku 15 lat i więcej. Z drugiej strony odnotowywano rosnącą, w ostatnich 5 latach, liczbę niepełnosprawnych zarejestrowanych w urzędach pracy jako bezrobotne. Mają oni jednak większą szansę zatrudnienia, mierzoną liczbą bezrobotnych na 1 ofertę pracy, niż ogół bezrobotnych. W dłuższym okresie utrzymywała się wzrostowa tendencja liczby ofert pracy dla niepełnosprawnych, kierowanych do nich poprzez urzędy pracy w ciągu roku. Wzrastał co roku również udział tych ofert w liczbie oferowanych miejsc pracy ogółem. Znaczna część osób niepełnosprawnych postaje jednak poza rynkiem pracy, będąc biernymi zawodowo, z racji swojego wieku czy ograniczeń wynikających z niepełnosprawności.

Właśnie odpowiednie zatrudnienie było głównym celem wniosków składanych przez osoby powyżej 16 roku życia w zespołach ds. orzekania o niepełnosprawności. Ogólna liczba wniosków oraz wydawanych orzeczeń, w całym analizowanym okresie, kształtowała się na zbliżonym poziomie, odnotowując

w dwóch ostatnich latach nieznaczny wzrost. Znaczną grupę, a w przypadku dzieci niemal wszystkie, stanowiły także wnioski w celu uzyskania zasiłku pielęgnacyjnego oraz uzyskania przez opiekuna świadczenia pielęgnacyjnego.

Głównym źródłem utrzymania osób niepełnosprawnych, według danych spisowych, pozostają źródła niezarobkowe. Dla większości osób jest to emerytura lub renta. W okresie międzyspisowym znacząco wzrósł udział osób utrzymujących się z pracy, a dla co trzeciej z nich była to praca na własny rachunek. Większy niż w poprzednim spisie był także udział osób pozostających na utrzymaniu.

Jak wspomniano wcześniej, cykliczne badania statystyki publicznej dostarczają pewnych informacji, ale nie pozwalają na pełną charakterystykę zarówno zbiorowości osób niepełnosprawnych, jak i tworzących się dla nich możliwości m.in. na rynku pracy, czy w szkolnictwie. Dlatego niezwykle ważnym elementem tej charakterystyki stają się dane spisów powszechnych. Poza zaprezentowanymi w tej publikacji charakterystykami, szerszy zakres tablic statystycznych oraz charakterystyka gospodarstw domowych i rodzin z osobami niepełnosprawnymi znajdują się w publikacji prezentującej wyniki NSP 2011 pt. *Ludność i gospodarstwa domowe w województwie łódzkim. Stan i struktura społeczno-ekonomiczna*.

ANEKS TABELARYCZNY

U W A G A. Tablice 1-10 prezentują wyniki Narodowych Spisów Powszechnych 2002 (stan w dniu 20 V) oraz 2011 (stan w dniu 31 III).

Tabl. 1. Niepełnosprawni według kategorii niepełnosprawności

KATEGORIE NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI	Ogółem	Męż- czyźni	Kobiety	Miasta			Wieś		
				razem	męż- czyźni	kobiety	razem	męż- czyźni	kobiety
2002									
OGÓLEM	365149	171101	194048	229965	105650	124315	135184	65451	69733
Odczuwający ograniczenia.....	276128	125728	150400	170176	75716	94460	105952	50012	55940
całkowite.....	55669	25724	29945	34163	15513	18650	21506	10211	11295
poważne	220459	100004	120455	136013	60203	75810	84446	39801	44645
Nie odczuwający ograniczeń.....	89021	45373	43648	59789	29934	29855	29232	15439	13793
OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNE PRAWNIE	275661	138988	136673	176955	87292	89663	98706	51696	47010
W wieku 16 lat i więcej o stopniu niepełnosprawności:									
znacznym	65743	30091	35652	40385	18073	22312	25358	12018	13340
umiarkowanym	84827	43236	41591	58470	28722	29748	26357	14514	11843
lekkim	100182	52661	47521	65893	34025	31868	34289	18636	15653
nieustalonym	17431	8700	8731	7505	3741	3764	9926	4959	4967
W wieku 0-15 lat z uprawnieniami do zasiłku pielęgnacyjnego	7478	4300	3178	4702	2731	1971	2776	1569	1207
OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNE TYLKO BIOLOGICZNIE	89488	32113	57375	53010	18358	34652	36478	13755	22723
W wieku 16 lat i więcej	85226	29645	55581	50172	16732	33440	35054	12913	22141
W wieku 0-15 lat.....	4262	2468	1794	2838	1626	1212	1424	842	582
2011									
OGÓLEM	333760	150537	183223	236139	104060	132079	97621	46477	51144
Odczuwający ograniczenia.....	298783	133741	165042	207511	90594	116917	91272	43146	48126
całkowite.....	32718	15937	16781	21845	10466	11379	10873	5471	5402
poważne	73654	32717	40937	49895	21579	28316	23759	11138	12621
umiarkowane	192411	85086	107324	135772	58549	77222	56639	26537	30102
Nie odczuwający ograniczeń.....	34977	16797	18181	28628	13466	15162	6349	3330	3018
OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNE PRAWNIE	216054	105264	110790	162856	77097	85759	53198	28166	25031
W wieku 16 lat i więcej o stopniu niepełnosprawności:									
znacznym	50494	23835	26659	34582	15963	18619	15912	7872	8040
umiarkowanym	87663	43001	44661	68706	32816	35889	18957	10185	8772
lekkim	63610	30538	33071	50482	23350	27133	13127	7188	5939
nieustalonym	6216	3054	3162	3722	1701	2020	2495	1353	1142
W wieku 0-15 lat z orzeczeniem o niepełnosprawności.....	8072	4836	3236	5365	3267	2098	2707	1569	1138
OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNE TYLKO BIOLOGICZNIE	117706	45274	72432	73283	26963	46320	44423	18310	26113
W wieku 16 lat i więcej	115039	43689	71351	71522	25915	45607	43517	17774	25744
W wieku 0-15 lat.....	2666	1585	1081	1761	1048	712	906	537	369

Tabl. 2. Niepełnosprawni według kategorii niepełnosprawności i odczuwanych ograniczeń sprawności
A. 2002

KATEGORIE NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI	Ogółem	Posiadający ograniczenie sprawności		Nieodczuwający ograniczenia sprawności
		całkowite	poważne	
OGÓŁEM	365149	55669	220459	89021
Osoby niepełnosprawne prawnie	275661	44982	141658	89021
osoby w wieku 16 lat i więcej z orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności	268183	43638	138246	86299
znacznym	65743	29197	29287	7259
umiarkowanym	84827	9527	50360	24940
lekkim	100182	3965	53911	42306
nieustalonym	17431	949	4688	11794
osoby w wieku 0-15 lat z orzeczeniem o niepełnosprawności	7478	1344	3412	2722
Osoby niepełnosprawne tylko biologicznie	89488	10687	78801	-
w wieku 16 lat i więcej	85226	9926	75300	-
w wieku 0-15 lat	4262	761	3501	-
MĘŻCZYŹNI	171101	25724	100004	45373
Osoby niepełnosprawne prawnie	138988	22120	71495	45373
osoby w wieku 16 lat i więcej z orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności	134688	21350	69489	43849
znacznym	30091	13950	12834	3307
umiarkowanym	43236	4953	25586	12697
lekkim	52661	2005	28738	21918
nieustalonym	8700	442	2331	5927
osoby w wieku 0-15 lat z orzeczeniem o niepełnosprawności	4300	770	2006	1524
Osoby niepełnosprawne tylko biologicznie	32113	3604	28509	-
w wieku 16 lat i więcej	29645	3179	26466	-
w wieku 0-15 lat	2468	425	2043	-
KOBIETY	194048	29945	120455	43648
Osoby niepełnosprawne prawnie	136673	22862	70163	43648
osoby w wieku 16 lat i więcej z orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności	133495	22288	68757	42450
znacznym	35652	15247	16453	3952
umiarkowanym	41591	4574	24774	12243
lekkim	47521	1960	25173	20388
nieustalonym	8731	507	2357	5867
osoby w wieku 0-15 lat z orzeczeniem o niepełnosprawności	3178	574	1406	1198
Osoby niepełnosprawne tylko biologicznie	57375	7083	50292	-
w wieku 16 lat i więcej	55581	6747	48834	-
w wieku 0-15 lat	1794	336	1458	-

Tabl. 2. Niepełnosprawni według kategorii niepełnosprawności i odczuwanych ograniczeń sprawności
(dok.)

B. 2011

KATEGORIE NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI	Ogółem	Posiadający ograniczenie sprawności			Nieodczuwający ograniczenia sprawności
		całkowite	poważne	umiarkowane	
OGÓŁEM	333760	32718	73654	192411	34977
Osoby niepełnosprawne prawnie	216054	27476	45838	107763	34977
osoby w wieku 16 lat i więcej z orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności	203780	25970	43414	100720	33677
znacznym	50494	22213	18384	6551	3346
umiarkowanym	87663	3096	19866	51283	13417
lekkim	63610	661	5163	42885	14900
nieustalonym	2013	-	-	-	2013
osoby w wieku 0-15 lat z orzeczeniem o niepełnosprawności	12275	1507	2424	7043	1300
Osoby niepełnosprawne tylko biologicznie.....	117706	5242	27816	84648	-
w wieku 16 lat i więcej	115039	5171	27496	82372	-
w wieku 0-15 lat	2666	71	320	2275	-
MĘŻCZYŹNI	150537	15937	32717	85086	16797
Osoby niepełnosprawne prawnie	105264	14076	22146	52246	16797
osoby w wieku 16 lat i więcej z orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności	98394	13167	20908	48225	16094
znacznym	23835	11084	8336	2818	1597
umiarkowanym	43001	1642	9948	24805	6606
lekkim	30538	441	2624	20603	6871
nieustalonym	1020	-	-	-	1020
osoby w wieku 0-15 lat z orzeczeniem o niepełnosprawności	6869	909	1237	4021	702
Osoby niepełnosprawne tylko biologicznie.....	45274	1862	10571	32840	-
w wieku 16 lat i więcej	43689	1821	10378	31489	-
w wieku 0-15 lat	1585	41	193	1351	-
KOBIETY	183223	16781	40937	107324	18181
Osoby niepełnosprawne prawnie	110790	13401	23692	55517	18181
osoby w wieku 16 lat i więcej z orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności	105385	12803	22505	52495	17582
znacznym	26659	11128	10048	3734	1749
umiarkowanym	44661	1454	9918	26479	6811
lekkim	33071	220	2539	22283	8029
nieustalonym	993	-	-	-	993
osoby w wieku 0-15 lat z orzeczeniem o niepełnosprawności	5405	598	1187	3022	598
Osoby niepełnosprawne tylko biologicznie.....	72432	3380	17245	51807	-
w wieku 16 lat i więcej	71351	3350	17118	50883	-
w wieku 0-15 lat	1081	30	127	924	-

Tabl. 3. Osoby niepełnosprawne według powiatów

POWIATY	Niepełnosprawni		Niepełnosprawni na 1000 ludności	
	2002	2011	2002	2011
Ogółem	365149	333760	140	131
Powiaty:				
bełchatowski	10385	11634	93	103
brzeziński	4609	3423	149	111
kutnowski	15357	14243	143	139
łaski	8351	5854	162	115
łęczycki	7488	5061	136	96
łowicki	11177	8953	133	110
łódzki wschodni	7410	7320	118	108
opoczyński	9387	7542	118	96
pabianicki	16594	15412	138	129
pajęczański	6636	4047	122	76
piotrkowski	10926	10686	121	117
poddębicki	7388	5387	171	128
radomszczański	16595	12760	138	109
rawski	7777	6000	155	121
sieradzki	23033	13616	188	113
skierniewicki	6970	4015	181	105
tomaszowski	18477	16962	151	140
wieluński	11331	9736	143	125
wieruszowski	4965	4726	117	111
zduńskowolski	13296	11788	195	173
zgierski	20108	17570	126	107
Miasta na prawach powiatu:				
Łódź	108253	117065	137	161
Piotrków Trybunalski	11243	12319	139	161
Skierniewice	7393	7640	152	157

Tabl. 4. Osoby niepełnosprawne według ekonomicznych grup wieku

KATEGORIE NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI PŁEĆ	Ogółem	W wieku				poprodukcyjnym
		przedprodukcyjnym	produkcyjnym			
			razem	mobilnym	niemobilnym	
2002						
OGÓŁEM	365149	14003	194935	52579	142356	156211
mężczyźni	171101	8077	111618	29554	82064	51406
kobiety	194048	5926	83317	23025	60292	104805
Niepełnosprawni prawnie	275661	9021	171971	45539	126432	94669
mężczyźni	138988	5224	99291	25479	73812	34473
kobiety	136673	3797	72680	20060	52620	60196
Niepełnosprawni tylko biologicznie	89488	4982	22964	7040	15924	61542
mężczyźni	32113	2853	12327	4075	8252	16933
kobiety	57375	2129	10637	2965	7672	44609

Tabl. 4. Osoby niepełnosprawne według ekonomicznych grup wieku (dok.)

KATEGORIE NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI PŁEĆ	Ogółem	W wieku				
		przedprodukcyjnym	produkcyjnym			poprodukcyjnym
			razem	mobilnym	niemobilnym	
2011						
OGÓŁEM	333760	12648	164572	43405	121167	156540
mężczyźni	150537	7406	95819	23713	72106	47312
kobiety	183223	5242	68753	19692	49061	109228
Niepełnosprawni prawnie	216054	9453	120828	31803	89025	85772
mężczyźni	105264	5521	71231	17405	53826	28511
kobiety	110790	3932	49597	14398	35199	57261
Niepełnosprawni tylko						
biologicznie	117706	3194	43744	11602	32142	70768
mężczyźni	45274	1885	24588	6308	18280	18801
kobiety	72432	1310	19156	5294	13862	51967

Tabl. 5. Osoby niepełnosprawne w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia, płci i miejsca zamieszkania

PŁEĆ MIEJSCE ZAMIESZ- KANIA	Ogółem ^a	Poziom wykształcenia								
		wyższe	police- alne ^b	średnie			zasad- nicze zawo- dowe	gimna- zjalne	podsta- wowe ukoń- czone	podsta- wowe nieukoń- czone i bez wy- kształ- cenia szkolnego
				razem	średnie zawo- dowe	średnie ogólno- kształcą- ce				
2002										
OGÓŁEM	356588	14420	6688	74906	50271	24635	65313	-	159609	34972
mężczyźni .	166147	8048	2009	34472	26894	7578	40783	-	68560	11959
kobiety	190441	6372	4679	40434	23377	17057	24530	-	91049	23013
Miasta	224481	13119	5757	63026	41370	21656	43617	-	84512	13953
mężczyźni .	102476	7301	1708	28579	21938	6641	26528	-	33882	4256
kobiety	122005	5818	4049	34447	19432	15015	17089	-	50630	9697
Wieś	132107	1301	931	11880	8901	2979	21696	-	75097	21019
mężczyźni .	63671	747	301	5893	4956	937	14255	-	34678	7703
kobiety	68436	554	630	5987	3945	2042	7441	-	40419	13316
2011										
OGÓŁEM	325823	24852	7794	88289	54601	33688	74099	3972	113010	13807
mężczyźni .	145760	11538	2120	37042	27228	9814	43711	2125	44566	4657
kobiety	180063	13315	5673	51247	27373	23874	30388	1847	68444	9150
Miasta	230800	22219	6729	74902	45418	29485	52010	2489	66051	6399
mężczyźni .	100820	10345	1799	30823	22430	8393	29948	1314	24495	2097
kobiety	129980	11874	4930	44080	22988	21092	22062	1175	41556	4303
Wieś	95023	2633	1064	13387	9183	4203	22090	1483	46958	7408
mężczyźni .	44940	1193	321	6220	4798	1422	13763	811	20071	2560
kobiety	50084	1440	743	7167	4385	2781	8326	672	26887	4848

a Łącznie z nieustalonym. b W 2011 r. łącznie z kolegiami.

Tabl. 6. Osoby niepełnosprawne w wieku 13 lat i więcej kontynuujące naukę według wieku, stopnia ograniczenia sprawności, płci i miejsca zamieszkania w 2011 r.

WIEK OGROANICZENIE SPRAWNOŚCI	Niepełno- sprawni ogółem	Kontynuujący naukę								
		ogółem	męż- czyźni	kobiety	miasta			wieś		
					razem	męż- czyźni	kobiety	razem	męż- czyźni	kobiety
OGÓŁEM	325823	9823	5057	4766	6619	3390	3228	3205	1667	1538
w wieku 16 lat i więcej	323022	7172	3492	3680	4946	2363	2583	2226	1129	1097
poniżej 16 roku życia	2801	2652	1565	1086	1673	1027	646	979	538	441
Odczuwający ograniczenie sprawności:										
całkowite	32058	818	472	346	604	367	237	214	106	109
poważne	72459	1040	541	499	584	278	305	456	262	193
umiarkowane	187408	6673	3399	3274	4448	2234	2214	2225	1165	1060
Nieodczuwający ograniczenia sprawności..	33898	1293	645	648	983	511	472	310	134	176

Tabl. 7. Osoby niepełnosprawne w wieku 15 lat i więcej według aktywności ekonomicznej, płci i miejsca zamieszkania

PŁEĆ MIEJSCE ZAMIESZ- KANIA	Ogółem ^a	Status na rynku pracy				
		aktywni zawodowo			bierni zawodowo	
		razem	pracujący	bezrobotni		
2002						
OGÓŁEM	354535	74062	58499	15563	279451	
mężczyźni	164939	44171	35056	9115	120162	
kobiety	189596	29891	23443	6448	159289	
Miasta	223172	43893	30586	13307	178635	
mężczyźni	101701	25805	18098	7707	75504	
kobiety	121471	18088	12488	5600	103131	
Wieś	131363	30169	27913	2256	100816	
mężczyźni	63238	18366	16958	1408	44658	
kobiety	68125	11803	10955	848	56158	
2011						
OGÓŁEM	323875	71577	56816	14761	252299	
mężczyźni	144610	40022	31751	8271	104588	
kobiety	179265	31555	25065	6490	147711	
Miasta	229563	50360	38169	12190	179203	
mężczyźni	100075	27553	20822	6731	72522	
kobiety	129488	22807	17348	5459	106682	
Wieś	94313	21217	18647	2570	73095	
mężczyźni	44536	12469	10930	1540	32066	
kobiety	49777	8748	7717	1031	41029	

a W 2002 r. łącznie z nieustalonym statusem na rynku pracy.

Tabl. 8. Osoby niepełnosprawne w wieku 15 lat i więcej według aktywności ekonomicznej i kategorii niepełnosprawności

KATEGORIE NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI	Ogółem ^a	Aktywni zawodowo			Bierni zawodowo
		razem	pracujący	bezrobotni	
2002					
OGÓŁEM	354535	74062	58499	15563	279451
z ogółem:					
Osoby niepełnosprawne prawnie	268882	58125	46411	11714	209883
w tym osoby niepełnosprawne tylko prawnie	86536	26966	21716	5250	59250
w wieku 16 lat i więcej o stopniu niepełnosprawności:					
znacznym	65743	2169	1840	329	63474
umiarkowanym	84827	13891	11374	2517	70665
lekkim	100182	37155	28896	8259	62676
nieustalonym	17431	4900	4292	608	12379
w wieku 0-15 lat z orzeczeniem o niepełnosprawności.....	699	10	9	1	689
Osoby niepełnosprawne biologicznie - odczuwające ograniczenie sprawności	267999	47096	36783	10313	220201
całkowite.....	53797	3062	2333	729	50690
poważne	214202	44034	34450	9584	169511
2011					
OGÓŁEM	323875	71577	56816	14761	252299
z ogółem:					
Osoby niepełnosprawne prawnie	208617	45777	36256	9521	162840
w tym osoby niepełnosprawne tylko prawnie	33651	10438	8719	1719	23213
w wieku 16 lat i więcej o stopniu niepełnosprawności:					
znacznym	50494	1981	1719	261	48513
umiarkowanym	87663	18940	15558	3382	68723
lekkim	63610	23663	17970	5693	39946
nieustalonym	6216	1189	1005	185	5027
w wieku 0-15 lat z orzeczeniem o niepełnosprawności.....	634	3	3	-	631
Osoby niepełnosprawne biologicznie - odczuwające ograniczenie sprawności	290225	61139	48097	13042	229086
całkowite.....	31864	1060	915	146	30804
poważne	72171	7349	5851	1498	64822
umiarkowane	186189	52730	41331	11399	133460

a W 2002 r. łącznie z nieustalonym statusem na rynku pracy.

Tabl. 9. Współczynnik aktywności zawodowej, wskaźnik zatrudnienia, stopa bezrobocia według płci i miejsca zamieszkania

PŁEĆ MIEJSCE ZAMIESZ- KANIA	Ludność ogółem			Osoby niepełnosprawne		
	współczynnik aktywności zawodowej	wskaźnik zatrudnienia	stopa bezrobocia	współczynnik aktywności zawodowej	wskaźnik zatrudnienia	stopa bezrobocia
	w %					
2002						
OGÓŁEM	56,2	44,9	20,2	20,9	16,5	21,0
mężczyźni.....	63,5	50,7	20,2	26,8	21,3	20,6
kobiety	49,8	39,7	20,3	15,8	12,4	21,6
Miasta.....	54,9	42,1	23,2	19,7	13,7	30,3
mężczyźni.....	61,8	47,2	23,6	25,4	17,8	29,9
kobiety	49,1	37,9	22,8	14,9	10,3	31,0
Wieś.....	58,8	50,1	14,9	23,0	21,2	7,5
mężczyźni.....	66,6	56,9	14,4	29,0	26,8	7,7
kobiety	51,4	43,5	15,4	17,3	16,1	7,2
2011 ^a						
OGÓŁEM	54,2	47,7	11,9	22,1	17,5	20,6
mężczyźni.....	62,1	54,8	11,8	27,7	22,0	20,7
kobiety	47,1	41,4	12,1	17,6	14,0	20,6
Miasta.....	53,1	46,0	13,4	21,9	16,6	24,2
mężczyźni.....	60,8	52,5	13,7	27,5	20,8	24,4
kobiety	46,6	40,4	13,2	17,6	13,4	23,9
Wieś.....	56,0	50,8	9,3	22,5	19,8	12,1
mężczyźni.....	64,2	58,5	8,8	28,0	24,5	12,3
kobiety	48,1	43,3	9,9	17,6	15,5	11,8

a Przy wyliczaniu wskaźników nie uwzględniono nieustalonego statusu na rynku pracy.

Tabl. 10. Osoby niepełnosprawne według głównego źródła utrzymania oraz miejsca zamieszkania w 2011r.

GŁÓWNE ŹRÓDŁO UTRZYMANIA	2002	2011		
		ogółem	miasta	wieś
OGÓŁEM ^a	365149	333760	236139	97621
Praca.....	31437	46452	33329	13123
najemna	19385	35549	28865	6684
na własny rachunek	12052	10903	4464	6439
poza rolnictwem ^b	3586	4875	3834	1041
w rolnictwie.....	8466	6029	630	5399
Niezarobkowe źródła	308293	252003	178158	73844
w tym				
emerytura	117744	159994	114474	45519
renta z tytułu niezdolności do pracy, renta inwalidzka ..	152686	62818	42154	20664
renta rodzinna	13234	8900	6766	2135
renta socjalna	7647	7784	4811	2972
zasilek dla bezrobotnych.....	1869	3096	2476	620
świadczenia i zasiłki przedemerytalne	-	1496	1163	332
świadczenia pomocy społecznej	4261	7915	6314	1602
Pozostałe źródła dochodów osobno niewymienione ^c	171	5614	4281	1333
Na utrzymaniu.....	24954	29538	20279	9260

a Łącznie z nieustalonym źródłem dochodu i dochodami własności. b W 2011 r. Łącznie z dochodami z najmu. c W 2002 r. inne dochody.

Tabl. 11. Wnioski o wydanie orzeczenia o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności złożone w powiatowych/miejskich zespołach do spraw orzekania o niepełnosprawności według celu złożenia wniosku

WYSZCZEGÓLNIENIE	2008	2009	2010	2011	2012
Ogółem	55955	56154	55128	54037	56464
Wnioski osób przed 16 rokiem życia.....	7494	7200	6693	6587	6617
uzyskanie zasiłku pielęgnacyjnego	6945	6662	6149	6097	5939
uzyskanie przez opiekuna świadczenia pielęgnacyjnego	458	420	407	328	499
zamieszkanie w oddzielnym pokoju	6	6	9	7	10
uzyskanie przez opiekuna urlopu wychowawczego w wymiarze dodatkowym	9	10	8	8	7
korzystanie z innych ulg i uprawnień na podstawie odrębnych przepisów	76	102	121	148	164
Wnioski osób powyżej 16 roku życia.....	48461	48954	48435	47450	49847
odpowiednie zatrudnienie.....	13873	15956	17856	17673	17648
szkolenie	97	104	96	154	140
uczestnictwo w warsztatach terapii zajęciowej.....	558	608	476	607	573
konieczność zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze	8184	8509	6962	7636	7353
korzystanie ze środowiskowego wsparcia w samodzielnej egzystencji.....	10603	9276	7779	7014	7101
korzystanie z uprawnień na podst. art. 8 ustawy prawo o ruchu drogowym.....	1378	1849	2395	2804	3105
korzystanie ze świadczeń pomocy społecznej	7328	6619	6313	5699	5963
uzyskanie zasiłku pielęgnacyjnego	8344	8519	8376	7221	8082
uzyskanie przez opiekuna świadczenia pielęgnacyjnego	122	129	602	1345	2157
zamieszkiwanie w oddzielnym pokoju.....	180	131	95	77	66
uzyskanie przez opiekuna urlopu wychowawczego w wymiarze dodatkowym	6	4	3	13	12
korzystanie z innych ulg i uprawnień na podstawie odrębnych przepisów	5424	4133	4495	4341	5845

Źródło: dane Wojewódzkiego Zespołu do spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Łodzi.

Tabl.12. Wydane orzeczenia według przyczyn niepełnosprawności

PRZYCZYNA NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI (symbol niepełnosprawności)	2008	2009	2010	2011	2012
OSOBY PRZED 16 ROKIEM ŻYCIA					
Liczba orzeczeń ogółem	6432	6117	5445	5634	5616
(01-U) upośledzenie umysłowe	445	403	367	314	331
(02-P) choroby psychiczne	373	388	233	266	262
(03-L) zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu	307	261	242	279	293
(04-O) choroby narządu wzroku	353	339	275	314	315
(05-R) upośledzenie narządu ruchu	653	671	585	565	589
(06-E) epilepsja	319	306	288	341	271
(07-S) choroby układu oddechowego i krążenia	2026	1776	1473	1448	1371
(08-T) choroby układu pokarmowego	139	140	125	138	131
(09-M) choroby układu moczowo-płciowego	208	197	182	168	153
(10-N) choroby neurologiczne	807	787	714	762	738
(11-I) inne	802	849	750	735	792
(12-C) całościowe zaburzenia rozwojowe	x	x	211	274	370
OSOBY POWYŻEJ 16 ROKU ŻYCIA					
Liczba orzeczeń ogółem	44046	46110	44400	45347	47092
(01-U) upośledzenie umysłowe	706	711	687	657	690
(02-P) choroby psychiczne	3967	4182	4218	4894	5375
(03-L) zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu	3875	4279	3565	3280	3069
(04-O) choroby narządu wzroku	1267	1313	1328	1428	1651
(05-R) upośledzenie narządu ruchu	11552	12024	12047	11843	12232
(06-E) epilepsja	755	809	728	745	685
(07-S) choroby układu oddechowego i krążenia	10451	10536	9877	10188	10029
(08-T) choroby układu pokarmowego	1305	1413	1439	1464	1438
(09-M) choroby układu moczowo-płciowego	1018	1032	1076	1141	1252
(10-N) choroby neurologiczne	5405	5894	5753	6013	6636
(11-I) inne	3745	3917	3652	3656	3978
(12-C) całościowe zaburzenia rozwojowe	x	x	30	38	57

UWAGA. Przyczyny niepełnosprawności, wymienione w Rozporządzeniu Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 lipca 2003 r. w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności, zostały rozszerzone od 2010 r. o całościowe zaburzenia rozwojowe (symbol 12-C).

Źródło: dane Wojewódzkiego Zespołu do spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Łodzi.

Tabl.13. Wydane orzeczenia według płci oraz wieku orzekanych

WYSZCZEGÓLNIENIE	2008	2009	2010	2011	2012
OSOBY PRZED 16 ROKIEM ŻYCIA					
Ogółem	6432	6117	5445	5634	5616
Mężczyźni.....	3896	3612	3305	3426	3415
Kobiety	2536	2505	2140	2208	2201
W wieku:					
0-3 lat	1438	1461	1288	1396	1374
4-7	1606	1565	1385	1523	1552
8-16 lat	3388	3091	2772	2715	2690
OSOBY POWYŻEJ 16 ROKU ŻYCIA					
Ogółem	44046	46110	44400	45347	47092
Mężczyźni.....	20156	21719	21598	21742	22446
Kobiety	23890	24391	22802	23605	24646
W wieku:					
16-25 lat	3648	3595	3572	3256	3375
26-40	4163	4571	4666	4 831	5088
41-59	21615	22887	22353	22259	22218
60 lat i więcej.....	14620	15057	13809	15009	16411

Źródło: dane Wojewódzkiego Zespołu do spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Łodzi.

Tabl.14. Wydane orzeczenia według przyczyny i stopnia niepełnosprawności

PRZYCZYNA NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI (symbol niepełnosprawności)	2008			2009			2010			2011			2012		
	stopień niepełnosprawności			stopień niepełnosprawności			stopień niepełnosprawności			stopień niepełnosprawności			stopień niepełnosprawności		
	lekki	umiarkowany	znaczny	lekki	umiarkowany	znaczny	lekki	umiarkowany	znaczny	lekki	umiarkowany	znaczny	lekki	umiarkowany	znaczny
Ogółem	14530	20584	8932	15500	21820	8790	14442	20925	9033	13244	21679	10424	13645	22155	11292
(01-U) upośledzenie umysłowe	110	365	231	101	421	189	103	374	210	27	323	207	93	370	227
(02-P) choroby psychiczne	951	2118	898	1181	2149	852	1023	2253	942	981	2750	1163	1327	1317	1031
(03-L) zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu	1346	2014	515	1568	2248	463	1512	1862	191	1211	1859	210	1346	1457	266
(04-O) choroby narządu wzroku	516	451	300	545	448	320	561	473	293	497	555	376	583	657	411
(05-R) upośledzenie narządu ruchu	4909	4855	1738	5069	5239	1716	5020	5185	1842	4624	5254	1965	4775	5478	1979
(06-E) epilepsja	266	458	31	332	450	27	299	396	33	315	404	26	272	379	34
(07-S) choroby układu oddechowego i krążenia	3610	5310	1531	3634	5426	1476	3220	5042	1615	2842	5188	2158	2761	4976	2292
(08-T) choroby układu pokarmowego	378	567	360	370	603	440	378	604	457	345	603	516	341	595	502
(09-M) choroby układu moczowo-płciowego	168	471	379	146	432	454	137	485	454	139	473	529	188	543	521
(10-N) choroby neurologiczne	1371	2214	1820	1554	2512	1828	1245	2447	2061	1321	2505	2187	1252	2798	2586
(11-I) inne	905	1761	1079	1000	1892	1025	944	1787	921	842	1754	1060	1115	1862	1001
(12-C) całościowe zaburzenia rozwojowe	x	x	x	x	x	x	-	16	14	-	11	27	2	23	32

Źródło: dane Wojewódzkiego Zespołu do spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Łodzi.

Tabl. 15. Uczniowie i absolwenci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi według typu szkoły

A. Uczniowie
Stan w dniu 30 IX

WYSZCZEGÓLNIENIE	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13
Szkoły podstawowe.....	4698	4613	4 001	3725	3543	3348	3160	3198
w tym specjalne	2496	2398	1 958	1876	1634	1681	1559	1547
Gimnazja.....	3731	3697	3 499	3288	3139	3041	2837	2689
w tym specjalne	2476	2418	2 231	2042	2011	1969	1798	1653
Specjalne szkoły przysposabiające do pracy	289	175	445	515	622	620	658	700
Zasadnicze szkoły zawodowe	1471	} 2383 w tym spe- cjalne 1975	1294	1236	1136	1064	987	1001
w tym specjalne	1440		1242	1191	1084	1023	941	930
Licea ogólnokształcące ^a	386		223	312	310	239	223	264
w tym specjalne	117		91	114	132	78	81	97
Licea profilowane	101		78	63	56	43	32	6
w tym specjalne	55	-	-	-	38	26	-	
Technika ^b	96	}	95	114	107	99	115	115
w tym specjalne	64		74	73	72	64	74	70
Szkoły policealne	17	30	26	24	11	16	34	22
w tym specjalne	13	24	23	20	6	13	29	20

B. Absolwenci

WYSZCZEGÓLNIENIE	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12
Szkoły podstawowe.....	861	838	742	776	699	681	707
w tym specjalne	523	464	405	397	351	364	370
Gimnazja.....	1101	1041	959	960	953	901	919
w tym specjalne	753	707	577	608	615	527	565
Specjalne szkoły przysposabiające do pracy	51	68	62	108	142	124	145
Zasadnicze szkoły zawodowe	450	482	399	330	325	348	311
w tym specjalne	440	474	398	326	316	339	308
Licea ogólnokształcące ^a	114	94	58	65	62	70	64
w tym specjalne	25	41	28	30	30	32	20
Licea profilowane	29	22	25	13	24	19	3
w tym specjalne	19	-	-	-	19	18	-
Technika ^b	31	10	20	38	20	21	18
w tym specjalne	21	9	16	17	17	16	11
Szkoły policealne	4	11	14	17	7	-	12
w tym specjalne	-	11	14	8	5	-	12

^a Łącznie z uzupełniającymi liceami ogólnokształcącymi. ^b Łącznie z technikami uzupełniającymi oraz ogólnokształcącymi szkołami artystycznymi dającymi uprawnienia zawodowe.

Źródło: dane Ministerstwa Edukacji Narodowej.

Tabl. 16. Uczniowie niepełnosprawni w szkołach specjalnych i ogólnodostępnych

Stan w dniu 30 IX

LATA SZKOLNE	Szkoły specjalne			Szkoły ogólnodostępne					
	liczba szkół	oddziały	uczniowie	oddziały	uczniowie	w tym			
						oddziały integracyjne		oddziały ogólnodostępne	
						oddziały	uczniowie	oddziały	uczniowie
SZKOŁY PODSTAWOWE									
2007/2008	60	270	1958	1078	2043	168	521	895	1434
2008/2009	59	225	1876	988	1849	161	510	816	1284
2009/2010	58	230	1634	951	1909	196	749	738	1026
2010/2011	62	262	1681	926	1667	235	807	689	853
2011/2012	62	247	1559	886	1601	224	777	660	814
2012/2013	58	242	1547	941	1651	211	738	726	898
GIMNAZJA									
2007/2008	50	234	2231	496	1268	35	176	449	1012
2008/2009	50	209	2042	500	1246	47	208	436	896
2009/2010	51	215	2011	510	1128	63	272	439	808
2010/2011	52	220	1969	527	1072	103	359	422	704
2011/2012	52	212	1798	528	1039	106	343	421	691
2012/2013	51	199	1653	506	1036	105	337	397	674
SPECJALNE PRZYSPOSABIAJĄCE DO PRACY									
2007/2008	25	61	445	x	x	x	x	x	x
2008/2009	26	74	515	x	x	x	x	x	x
2009/2010	29	88	622	x	x	x	x	x	x
2010/2011	29	92	620	x	x	x	x	x	x
2011/2012	29	95	658	x	x	x	x	x	x
2012/2013	30	106	700	x	x	x	x	x	x
ZASADNICZE ZAWODOWE									
2007/2008	22	118	1242	424	52	3	4	419	31
2008/2009	23	114	1191	461	45	3	3	458	42
2009/2010	23	108	1084	485	51	-	-	485	51
2010/2011	23	96	1023	449	41	2	7	447	34
2011/2012	22	87	941	454	45	3	5	451	40
2012/2013	21	81	930	425	70	2	4	423	66

Tabl. 16. Uczniowie niepełnosprawni w szkołach specjalnych i ogólnodostępnych (dok.)

LATA SZKOLNE	Szkoły specjalne			Szkoły ogólnodostępne						
	liczba szkół	oddziały	uczniowie	oddziały	uczniowie	w tym				
						oddziały integracyjne		oddziały ogólnodostępne		
						oddziały	uczniowie	oddziały	uczniowie	
LICEA OGÓLNOKSZTAŁCĄCE^a										
2007/2008	2	9	91	.	132	.	51	.	81	
2008/2009	4	11	114	.	152	.	38	.	114	
2009/2010	4	13	132	.	166	.	53	.	113	
2010/2011	4	8	78	1527	158	12	47	1515	111	
2011/2012	4	7	81	1481	141	13	43	1468	98	
2012/2013	5	8	97	1425	166	14	53	1411	113	
LICEA PROFILOWANE										
2007/2008	-	-	-	301	78	-	-	295	26	
2008/2009	-	-	-	233	63	-	-	277	15	
2009/2010	-	-	-	169	56	-	-	164	9	
2010/2011	1	3	38	113	5	-	-	113	5	
2011/2012	1	3	26	90	6	-	-	90	6	
2012/2013	-	-	-	55	6	-	-	55	6	
TECHNIKA^b										
2007/2008	2	9	74	1218	21	-	-	1218	21	
2008/2009	2	10	73	1270	41	1	5	1269	36	
2009/2010	3	11	72	1307	35	1	-	1306	35	
2010/2011	3	9	64	1325	35	1	3	1324	32	
2011/2012	3	8	74	1325	41	1	3	1324	38	
2012/2013	3	9	70	1341	45	-	-	1341	45	
POLICEALNE										
2007/2008	1	3	23	114	3	1	1	113	2	
2008/2009	1	2	20	107	4	-	-	107	4	
2009/2010	1	1	6	106	5	-	-	106	5	
2010/2011	2	2	13	100	3	-	-	100	3	
2011/2012	2	4	29	91	5	-	-	91	5	
2012/2013	2	3	20	92	2	-	-	92	2	

a Łącznie z uzupełniającymi liceami ogólnokształcącymi. b Łącznie z technikami uzupełniającymi oraz ogólnokształcącymi szkołami artystycznymi dającymi uprawnienia zawodowe.

Źródło: dane Ministerstwa Edukacji Narodowej.

Tabl. 17. Uczniowie objęci kształceniem specjalnym w szkołach według rodzaju niepełnosprawności i typu szkoły w roku szkolnym 2012/13

Stan w dniu 30 IX

TYP SZKOŁY	Ogółem	Rodzaj niepełnosprawności														
		niepełnosprawność ruchową w tym z afazją	z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim		z autyzmem w tym z zespołem aspergera	z niepełnościami sprzężonymi	niedostosowanie społecznie	zagrożenie niedostosowaniem społecznym	zagrożenie uzależnieniem	z zaburzeniami zachowania	z zaburzeniami psychicznymi	przewlekle chorzy				
			niepełnosprawność ruchową w tym z afazją	umiarkowanym lub znacznym												
Szkoły podstawowe	1687	6	131	1	81	231	619	174	195	136	15	36	-	24	3	35
Szkoły podstawowe specjalne	1517	45	8	2	24	1	477	506	30	297	18	75	-	34	-	-
Gimnazja	1046	2	81	1	58	72	507	106	60	80	9	44	-	26	-	-
Gimnazja specjalne	1659	32	13	3	33	2	614	401	5	167	132	73	-	184	-	-
Specjalne szkoły przysposabiające do pracy.	700	-	-	-	-	-	-	585	-	115	-	-	-	-	-	-
Zasadnicze zawodowe	71	1	2	-	1	3	58	3	-	2	-	-	-	1	-	-
Zasadnicze zawodowe specjalne	934	22	9	-	18	4	782	23	-	47	22	7	-	-	-	-
Licea ogólnokształcące	167	2	34	-	24	61	20	-	13	12	-	-	-	1	-	-
Licea ogólnokształcące specjalne	69	7	15	-	3	1	-	-	-	3	-	36	-	4	-	-
Uzupełniające licea ogólnokształcące specjalne	28	-	-	-	-	-	28	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Licea profilowane	6	-	-	-	3	2	1	-	3	-	-	-	-	-	-	-
Technika	44	3	13	-	6	11	6	-	3	2	-	-	-	-	-	-
Technika specjalne	64	18	11	4	29	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
Technika uzupełniająca specjalne	6	4	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Szkoły artystyczne ogólnokształcące dające uprawnienia zawodowe	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Szkoły policealne	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Szkoły policealne specjalne	20	1	4	-	7	4	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-

Źródło: dane Ministerstwa Edukacji Narodowej.

Tabl. 18. Specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze i ośrodki rewalidacyjno-wychowawcze

Stan w dniu 30 IX

WYSZCZEGÓLNIENIE	2005 ^a	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
SPECJALNE OŚRODKI SZKOLNO-WYCHOWAWCZE^b								
Placówki	30	26	26	25	25	25	25	22
Miejsca	1965	1690	1740	1548	1537	1509	1454	1195
Wychowankowie.....	1547	1264	1475	1103	1007	990	945	858
w tym								
upośledzeni umysłowo	1025	919	1005	820	722	716	671	624
z zaburzeniami psychicznymi.....	1	1	3	5	-	-	-	-
niesłyszący i słabo słyszący	192	181	233	144	142	128	125	103
niewidomi i słabo widzący	41	43	35	46	44	44	48	40
przewlekłe chorzy	21	-	-	3	1	-	-	-
zagrożeni niedostosowaniem społecznym	188	25	-	-	-	2	-	-
z niepełnosprawnością ruchową i afazją	2	1	12	-	1	1	2	2
z zaburzeniami sprzężonymi	75	89	176	85	97	99	96	86

OŚRODKI REWALIDACYJNO-WYCHOWAWCZE

Placówki	3	3	3	3	3	3	3	3
Miejsca	82	87	109	102	73	105
Wychowankowie	94	47	54	52	61	61	65	59
w tym								
upośledzeni umysłowo w stopniu głębokim.....	17	21	29	31	37	39	40	42
z zaburzeniami sprzężonymi	44	26	25	21	18	22	25	17

a Stan w dniu 31 X. b Łącznie ze specjalnym ośrodkiem wychowawczym.

Źródło: dane Ministerstwa Edukacji Narodowej.

Tabl. 19. Studenci niepełnosprawni według rodzaju niepełnosprawności (łącznie z cudzoziemcami)

Stan w dniu 30 IX

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	W tym kobiety	Niesłyszący i słabosłyszący	Niewidomi i słabowidzący	Z dysfunkcją narządów ruchu		Inne rodzaje niepełnosprawności
					chodzący	niechodzący	
2005	735	421	55	50	136	20	474
2006	1709	979	133	104	345	26	1101
2007	1988	1 214	129	168	462	34	1195
2008	2388	1 500	162	176	630	56	1364
2009	2447	1 529	174	196	684	56	1337
2010	2087	1 289	157	188	636	39	1067
2011	1933	1 219	158	194	653	52	936
2012	2199	1 314	154	192	675	53	1125
studiów:							
stacjonarnych	957	528	81	84	286	15	491
niestacjonarnych	1242	786	73	108	389	38	634

Tabl. 20. Absolwenci niepełnosprawni według rodzaju niepełnosprawności (łącznie z cudzoziemcami)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	W tym kobiety	Niesłyszący i słabosłyszący	Niewidomi i słabowidzący	Z dysfunkcją narządów ruchu		Inne rodzaje niepełnosprawności
					chodzący	niechodzący	
2004/2005	41	26	6	1	6	1	27
2005/2006	144	91	15	9	28	2	90
2006/2007	162	107	14	10	50	3	85
2007/2008	392	277	27	27	74	5	259
2008/2009	681	458	52	57	209	15	348
2009/2010	659	474	55	51	198	17	338
2010/2011	563	401	41	47	179	12	284
2011/2012	537	372	46	56	149	10	276
studiów:							
stacjonarnych	178	114	18	14	42	4	100
niestacjonarnych	359	258	28	42	107	6	176

Tabl. 21. Pracujący niepełnosprawni oraz podmioty zainteresowane zwiększeniem zatrudnienia osób niepełnosprawnych
Stan w dniu 31 XII

Lata	Liczba pracujących ogółem	Liczba pracujących niepełnosprawnych	Liczba osób niepełnosprawnych pracujących na stanowiskach specjalnie dostosowanych do potrzeb wynikających z ich niepełnosprawności	Liczba podmiotów, zainteresowanych zwiększeniem zatrudnienia osób niepełnosprawnych	Udział podmiotów, zainteresowanych zwiększeniem zatrudnienia osób niepełnosprawnych w liczbie podmiotów ogółem w %
2007	645,0	27,8	.	1,0	2,7
2008	632,7	28,0	2,8	1,0	3,0
2009	688,0	28,1	3,3	1,0	3,1
2010	687,9	33,5	2,7	1,6	3,8
2011	698,5	33,9	3,8	1,3	3,4
2012	645,4	28,4	3,8	1,6	4,8
2013	661,2	28,2	3,2	1,6	4,4

Tabl. 22. Pracujący niepełnosprawni według sekcji PKD 2007
Stan w dniu 31 XII

SEKCJE PKD 2007	2007	2009	2010	2011	2012	2013	2007	2009	2010	2011	2012	2013
	liczba pracujących w tys.						udział w pracujących ogółem w %					
Ogółem	27,8	28,1	33,5	33,9	28,4	28,2	4,3	4,1	4,9	4,9	4,4	4,3
w tym												
Przemysł.....	11,5	8,3	8,5	9,2	9,2	7,9	5,2	3,9	4,1	4,3	4,5	4,1
w tym przetwórstwo przemysłowe	8,2	8,0	8,2	8,7	8,6	7,5	4,2	4,4	4,4	4,8	4,9	4,5
Budownictwo	0,5	1,1	0,5	1,1	0,5	0,6	1,5	2,5	1,3	2,7	1,4	2,0
Handel; naprawa pojazdów samochodowych	2,3	3,1	2,2	3,0	2,2	2,1	2,0	2,3	1,7	2,1	1,9	1,8
Transport i gospodarka magazynowa	0,2	0,3	0,3	0,3	0,4	0,3	0,7	0,9	0,8	0,9	1,5	1,1
Zakwaterowanie i gastronomia	0,1	0,2	0,3	0,2	0,4	0,3	1,4	1,9	2,0	2,1	3,4	2,5
Informacja i komunikacja	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	4,9	1,4	1,6	0,8	1,2	1,6
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,4	0,4	0,7	0,5	0,6	0,8
Obsługa rynku nieruchomości	0,8	0,7	0,6	0,6	3,2	0,7	8,2	6,9	5,4	6,4	26,2	7,3
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	0,2	0,3	0,5	0,6	0,2	0,3	1,0	1,9	2,7	3,3	1,3	1,7
Administrowanie i działalność wspierająca	9,0	10,2	16,2	13,4	6,3	9,7	41,4	40,0	48,9	44,3	29,8	36,8
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	0,8	1,1	1,2	1,1	1,3	1,3	2,6	3,4	3,6	3,4	4,2	4,3
Edukacja	0,5	0,7	0,8	0,8	0,8	0,9	0,6	0,9	1,0	1,0	1,1	1,1
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	1,4	1,6	2,0	3,1	3,1	3,2	2,8	3,2	3,8	5,9	6,2	4,7
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	0,3	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3	3,2	4,5	3,9	4,2	4,2	4,0

Tabl. 23. Zakłady pracy chronionej

Stan w dniu 31 XII

LATA	Liczba zakładów	Zatrudnienie ogółem	Liczba osób niepełnosprawnych ogółem	Osoby niepełnosprawne według stopnia niepełnosprawności									
				znaczący				umiarkowany				lekki	
				ogółem	w tym			ogółem	w tym			ogółem	w tym
					upośledzeni umysłowo i z chorobami psychicznymi	niewidomi	ogółem		upośledzeni umysłowo i z chorobami psychicznymi	niewidomi	ogółem		
2009	155	26740	19993	399	62	54	9337	1409	149	10259	1392		
2010	152	26436	20062	427	69	51	10496	1639	231	9139	1249		
2011	137	23187	18191	653	101	93	10583	2436	588	6955	989		
2012	116	19266	16225	706	230	107	11067	3764	671	4452	962		
2013	108	17827	15231	775	131	114	10905	3031	511	3551	843		

Źródło: dane Łódzkiego Urzędu Wojewódzkiego.

81

Tabl. 24. Zakłady aktywności zawodowej

Stan w dniu 31 XII

LATA	Liczba zakładów	Zatrudnienie ogółem	Liczba osób niepełnosprawnych ogółem	Osoby niepełnosprawne według stopnia niepełnosprawności									
				znaczący				umiarkowany				lekki	
				ogółem	w tym			ogółem	w tym			ogółem	w tym
					upośledzeni umysłowo i z chorobami psychicznymi	niewidomi	ogółem		upośledzeni umysłowo i z chorobami psychicznymi	niewidomi	ogółem		
2009	1	42	31	29	-	-	-	2	-	-	-		
2010	1	42	32	28	-	-	-	3	-	-	1		
2011	1	43	32	27	-	1	1	4	3	-	1		
2012	1	43	32	25	1	-	-	6	4	-	1		
2013	3	108	81	52	27	-	-	29	27	-	-		

Źródło: dane Łódzkiego Urzędu Wojewódzkiego.

Tabl. 25. Bezrobotni zarejestrowani i oferty pracy

Lata	Bezrobotni ogółem	Bezrobotni niepełnosprawni	W tym kobiety	Oferty pracy		Liczba bezrobotnych niepełnosprawnych na 1 ofertę	Liczba ofert pracy	
				ogółem	dla niepełnosprawnych		ogółem	dla niepełnosprawnych
				stan w dniu 31 XII				w ciągu roku
2005 ...	198429	8996	4242	1377	116	78	64045	2407
2006 ...	160698	8459	4129	2526	53	160	85356	2200
2007 ...	123148	7745	3756	2689	115	67	89329	1980
2008 ...	99191	7425	3627	2131	156	48	78576	2809
2009 ...	128105	9296	4360	1246	151	62	62944	2019
2010 ...	131617	9978	4718	1345	208	48	67542	2603
2011 ...	138652	10269	4860	946	173	59	45521	3133
2012 ...	151036	10782	5041	1037	130	83	43437	3634
2013 ...	151626	11001	5107	1849	191	58	52120	4502

Źródło: dane Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.

Tabl. 26. Zarejestrowani bezrobotni niepełnosprawni i oferty pracy według powiatów

POWIATY	2005	2010	2011	2012	2013		
	liczba bezrobotnych				oferty pracy		
	stan w dniu 31 XII				w ciągu roku		
Ogółem	8996	9978	10269	10782	11001	191	4502
Powiaty:							
belchatowski	168	337	373	395	401	-	105
brzeziński	46	66	76	86	103	-	45
kutnowski	378	390	426	437	494	1	36
łaski	106	145	179	221	220	7	36
łęczycki	91	128	136	116	136	1	61
łowicki	96	221	200	207	227	1	53
łódzki wschodni	151	170	206	237	238	8	278
opoczyński	170	216	232	298	313	-	38
pabianicki	532	587	607	652	633	6	282
pajęczański	41	69	72	96	82	2	30
piotrkowski	171	248	258	264	243	-	4
poddębicki	90	140	158	145	144	-	69
radomszczański	299	283	301	310	301	2	68
rawski	108	124	146	156	168	6	54
sieradzki	301	336	360	346	409	2	73
skierniewicki	86	81	77	69	86	1	9
tomaszowski	344	621	597	604	632	16	154
wieluński	92	171	172	160	185	1	10
wieruszowski	47	97	115	96	81	-	38
zduńskowolski	396	421	463	438	466	-	78
zgierski	431	486	542	542	567	7	157
Miasta na prawach powiatu:							
Łódź	4248	3980	3934	4193	4185	129	2734
Piotrków Trybunalski	394	440	418	491	456	-	52
Skierniewice	210	221	221	223	231	1	38

Źródło: dane Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.

Tabl. 27. Bezrobotni zarejestrowani według czasu pozostawania bez pracy, wieku, wykształcenia i stażu pracy

Wyszczególnienie	2005	2010	2011	2012	2013	
					ogółem	w tym kobiety
Ogółem.....	8996	9978	10269	10782	11001	5107
Według czasu pozostawania bez pracy:						
do 1 miesiąca.....	562	704	757	732	654	297
1-3.....	1020	1457	1522	1539	1430	690
3-6.....	1024	1436	1520	1499	1525	771
6-12.....	1371	2044	1809	1917	2034	963
12-24.....	1465	2107	2040	2141	2099	951
powyżej 24 miesięcy.....	3554	2230	2621	2954	3259	1435
Według wieku:						
18-24 lata.....	612	493	425	450	454	223
25-34.....	1274	1143	1248	1245	1180	565
35-44.....	1559	1511	1627	1712	1783	937
45-54.....	4142	3614	3394	3409	3231	1773
55-59.....	1240	2553	2759	2986	3167	1609
60-64 lata.....	169	664	816	980	1186	x
Według wykształcenia:						
wyższe.....	156	312	379	401	491	279
policealne i średnie zawodowe.....	1351	1707	1794	1916	2007	1071
średnie ogólnokształcące.....	622	695	726	793	828	516
zasadnicze zawodowe.....	2759	3093	3286	3485	3512	1488
gimnazjalne i poniżej.....	4108	4171	4084	4187	4163	1753
Według stażu pracy:						
do 1 roku.....	1277	1230	1205	1217	1217	547
1-5.....	1281	1411	1448	1518	1563	669
5-10.....	1182	1254	1338	1445	1495	713
10-20.....	1905	2220	2277	2358	2481	1307
20-30.....	2161	2435	2563	2710	2635	1194
30 lat i więcej.....	305	669	725	814	855	303
bez stażu.....	885	759	713	720	755	374

Źródło: dane Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.

W sprzedaży między innymi:

- RAPORT O SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO 2011, 2012, 2013
- SYTUACJA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA ŁODZI (kwartalnik)
- ROCZNIK STATYSTYCZNY WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO - 2009, 2010, 2011, 2012, 2013
- WOJEWÓDZTWO ŁÓDZKIE – PODREGIONY, POWIATY, GMINY - 2009, 2010, 2011, 2012, 2013
- STATYSTYKA ŁODZI - 2010, 2012

- ŁÓDZKI OBSZAR METROPOLITALNY W LATACH 2008-2010, ŁÓDŹ 2011

- RYNEK PRACY W WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM W LATACH 2005-2010, ŁÓDŹ 2011
- WARUNKI ŻYCIA LUDNOŚCI W WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM W 2012 R., ŁÓDŹ 2014

- OCHRONA ŚRODOWISKA W WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM W 2010 R., ŁÓDŹ 2011
- ROLNICTWO W WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM W 2012 R., ŁÓDŹ 2013

- NAUKA, TECHNIKA I INNOWACYJNOŚĆ W WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM W LATACH 2007-2009, ŁÓDŹ 2011
- ŚRODKI TRWAŁE I DZIAŁALNOŚĆ INWESTYCYJNA W WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM W LATACH 2008-2009, ŁÓDŹ 2011
- DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZA MIKROPRZEDSIĘBIORSTW W WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM W LATACH 2010-2011, ŁÓDŹ 2013
- DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZA MIKROPRZEDSIĘBIORSTW W WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM W LATACH 2011-2012, ŁÓDŹ 2014
- DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZA PODMIOTÓW Z KAPITAŁEM ZAGRANICZNYM W WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM W LATACH 2008-2010, ŁÓDŹ 2012
- BUDOWNICTWO W WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM W LATACH 2005-2011, ŁÓDŹ 2012
- GOSPODARKA MIESZKANIOWA W WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM W LATACH 2010-2012, ŁÓDŹ 2013

WYNIKI SPISÓW Powszechnych

- PSR 2010. RAPORT Z WYNIKÓW WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO
- PSR 2010. CHARAKTERYSTYKA GOSPODARSTW ROLNYCH W WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM
- NSP 2011. LUDNOŚĆ W WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM. STAN I STRUKTURA DEMOGRAFICZNO-SPOŁECZNA
- NSP 2011. ZAMIESZKANE BUDYNKI W WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM
- NSP 2011. MIESZKANIA W WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM
- NSP 2011. AKTYWNOŚĆ EKONOMICZNA LUDNOŚCI W WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM

Zapraszamy do zapoznania się z szeroką ofertą wydawniczą znajdującą się na stronie internetowej Urzędu www.lodz.stat.gov.pl, gdzie prezentowane są w formie elektronicznej publikacje, komunikaty oraz tematyczne informacje sygnałowe.

**Zamówienia realizuje Urząd Statystyczny w Łodzi
ul. Suwalska 29, 93-176 Łódź tel. (42) 683-92-96, FAX (42) 684-48-46**